250

Rudolf Brajčić DI

TEMELJI BOŽJE KUĆE U SRCU

RAZMATRANJA

ZAGREB — 1965

26769

Rudolf Brajčić DI

TEMELJI BOŽJE KUĆE U SRCU

RAZMATRANJA

Zagreb — 1965

S DOPUŠTENJEM CRKVENIH I REDOVNIČKIH POGLAVARA

Izdao: Rudolf Brajčić, Zagreb, Jordanovac 110. — Tisak »Plamen« Slavonski Brod

PREDGOVOR

Ova su razmatranja nastala usput, uz dnevno vršenje zvaničnih dužnosti. Dakle, na rubu stola. Već zbog toga odaju mnoge nedostatke. Predajemo ih ipak dušama u nadi da im i takve mogu koristiti.

Predmete, koje obrađujemo, razvijamo dosta opširno, i to u tri točke. Bit će, stoga, jedna točka redovito dovoljna za jedno razmatranje. Moći će se ova razmatranja upotrijebiti i za duhovne egzorte. Neke točke mogu poslužiti i za propovijedi.

Budući da se razmatranja pretežno kreću oko poznatih i od svakog proživljavanih temeljnih istina duhovnog života kao što su naš odnos prema Bogu, grijeh, smrt, vjera, ufanje, ljubav prema Bogu i bližnjemu, to smo im dali zajednički naslov: Temelji Božje kuće u srcu.

Pri sastavljanju služili smo se s prva četiri sveska poznate zbirke »Homiletisches Quellenwerk« od A. Kocha (Freiburg im Breisgau, 1938 — 1939. Citati, crtice i primjeri uzeti su iz tih izvora. Ako smo što drugo od kog preuzeli, to smo u tekstu kratko naznačili.

Zahvaljujem vlč. o. Josipu Badaliću D. I., koji je rukopis pregledao i jezično dotjerao.

Pisac

Da li napredujemo dovoljno brzo

1. predvj.: »Tko je svet, neka se još sveti« (Otkr 22, 11).
2. predvj.: Da bismo što brže napredovali.

1. TEHNIČKI NAPREDAK I NAŠ DUHOVNI NAPREDAK

1. Riječ progres (napredak) danas je najčarobnija od svih riječi koje kolaju čovječanstvom. Ona je osvojila mozak i srce ljudi a ruke im snabdjela čudesnom pokretljivošću. I biti napredan znači biti uključen u današnje gigantsko stvaranje novoga tehničkog svijeta. I jer taj obećaje nešto dosad neviđeno, pojam napretka postao je prozor kroz koji se gleda u bajoslovnu budućnost. Zato vlada stiska oko svega što je napredno. Studentske klupe tehničkih fakulteta uvijek su popunjene. Na fakultetu za klasičnu filologiju nije tako. Na njegove stolice pomalo sjeda prašina koja je već davno prekrila staru Heladu.

Ne možemo se svi upisati na tehnički fakultet. Ali, svi se možemo upisati na školu kršćanskog napretka s nakanom da ni jedan dan ne izostanemo iz ove škole i da niti jednu lekciju ne zanemarimo naučiti. I dobrota, i ljubav, i pravednost, i bratski socijalni osjećaj moraju u nama rasti. Iz njih moramo diplomirati, bili mi gdje mu drago i radili mi što mu drago. Već davno jedemo narandže bez koščica. Da li mislimo na to da nam je stići dotle da svojim ponašanjem nikome ne zapnemo u grlu i nikome ne prouzročimo mučninu u želucu?

2. Nemojmo misliti da je tehnički napredak iznašašće našega vremena. Povijest čovjeka povijest je i napretka. On s čovjekom živi pod istom kapom. Danas pomalo koračamo prema planetima. Arhimed je već davno igrao planetarnu ulogu. Manjkala mu je samo čvrsta točka pa da svojom polugom ozbiljno ugrozi planet Zemlju. Danas imamo filtrirano svjetlo u obliku Laser-zraka, kojima ćemo moći spaljivati predmete udaljene više kilometara. Isti je Arhimed nastojao lećom zapaliti neprijateljsku drvenu ratnu mornaricu koja je opsjedala

njegov rodni grad Sirakuzu. Mi danas šaljemo rakete u međuplanetarne prostore. Kinezi su već davno prije slali goruće baklje s raketnim pogonom na neprijateljske gradove. Napredak nije monopol našega stoljeća. Ni materijalni ni duhovni napredak. Stari su se Grci zanosili idealom kalokagatije tj. idealom ljepote i dobrote. Heraklo, čvrst, krepak i lijep mladić, koji se oduševljava za puteve kreposti, jest svetac toga ideala. I nijedan narod, što ga poznamo iz povijesti, nije bio bez vjere, koja je pred njim palila svjetla i stavljala preda nj putokaze prema idealima čovještva. Ipak današnji tehnički napredak imade za nas posebnu poruku. Odvija se silnom brzinom. Prometejski je više od svih dosadašnjih. Do sutra prevaliti će već tisuće kilometara. Sa sobom ponijet će i nas naprijed. No ne zaboravimo da je to materijalni napredak. Ne bude li uporedo s njim išao i naš duhovni napredak jednakom brzinom, sutra se možemo naći u materijalnoj civilizaciji bez duše, ukoliko to već nismo.

3. Ova brzina današnjeg tehničkog napretka zove, dakle, duhovno-moralni svijet na mobilizaciju. Gdje je god mobilizacija, tamo imade snaga za novačenje. Da li nama manjkaju?

Život je najžilavija stvar. Biljke znaju izrasti i iz napuklog pločnika. I sjeverni i južni pojas naše zemlje ima svoje proljeće. Ni pustinje nisu bez traga života. I stepe imaju živih bića. Čudesna je životna snaga. Dok materija spava, život vrije. I dok se materija nikud ne miče, život uvijek ide naprijed. Ne ići naprijed za nj znači zaustaviti se i završiti. Zato je on uvijek u pokretu, uvijek u maršu. To vrijedi za svaki život, posebno za život duha. Sve što duh u sebi nosi, a nosi mnogo dobra i sveta, sve se to želi razrasti kao granje na stablu. I nijedno stablo ne čezne tako za svojim cvjetnim proljećem kao što duh čezne za svojim.

Stoga nam za duhovno usavršavanje ne manjka snaga. Dapače, u nama je sve u pripravnom stanju za osvajanje vrhunaca. Sve samo čeka na znak naše slobodne volje, pred kojom sva puceta naših životnih snaga stoje na raspologanju kao na kakvu komandnom mostu. Recimo joj da se ne bavi samo prodavanjem i kupovanjem, da se ne troši samo u sticanju diplome, da se ne gubi sasma u lovu na materijalne užitke, koji izviru iz ljudskih tjelesa, koji u ljudsko srce kao slavuji dolijeću s filmskih ekrana, televizora i pozornica, koji kao ljupki patuljci izranjaju iz stranica zlih knjiga. Kažimo joj neka prije svega

i najviše pritišće na puceta dobrote i ljubavi, i neka ne zaboravi brinuti se kako će sa žalosnog oka otrti suzu i pomoći nositi bližnjemu križ njegove bijede, glada i golotinje.

7. Ovo što bolje upotrebljavanje naših duhovnih snaga traži od nas i naš Stvoritelj. Kad nas je kanio stvoriti, onda nije držao pred sobom papir s olovkom računajući koliko ćemo ga stajati, a koliko će od nas imati koristi. Stvorio nas je bez računa. Sve što od nas očekuje, jest srdačna hvala za neprocjenjivi dar opstojnosti i topla ljubav prema domu iz kojega smo proizišli, tj. prema njemu koji nas je stvorio. I ta bi hvala i ljubav morala skupa s nama živjeti i skupa s nama rasti. Jedan je bogoslov napisao knjigu kojoj je dao naslov: Deus semper maior tj. Bog uvijek veći. Mislio je pri tome na ovaj rast ljubavi i zahvalnosti u ljudskim srcima, na ovaj rast Božji u ljudskim dušama. I danas, kada se čovječanstvo najviše razvija, ta bi hvala i ljubav morala biti najveća. Ako ona u čovječanstvu to nije, mi nismo ispričani da ne bude u nama.

Šoferi pred sobom imaju aparat za kilometražu. Dovoljno je da na nj bace pogled pa da saznadu koliko su kilometara prevalili. I mi nosimo u sebi takav aparat: savjest. Što nam njezine brojke govore? Koliko smo kilometara prevalili na putu ljubavi i proslave Božje? Te se brojke kao puž miču! A stvoreni smo za to da skaču pomamnom brzinom, upravo onako kako odgovara ritmu današnjeg općeg razvoja!

2. KAKO JE MILOST JAKA!

1. Netko je naš svemir isporedio s golemom plesnom dvoranom u kojoj se sunce, mjesec, zemlja i zvijezde vrte na sve strane kao kakve razigrane plesačice. Doista, sav je svemir naseljen pokretom. Ništa ne stoji. Sve se miče. Dosad smo mislili da barem materija spava. Sad smo i iza njezinih nepokretnih vanjskih ploha otkrili jurnjavu atomskih čestica. Bog je najdinamičnija stvar. Zato i stvorenje, koje nosi na sebi njegove crte, mora biti dinamično. Bog nije neizmjeran masiv bitka. On je u svojoj srži neizmjeran živi pogon. I sve što On stvara na svoju sliku i priliku (a drukčije i ne može stvarati), mora biti u pogonu a ne u nepokretnosti gorskog lanca. Stoga bismo se čudili kad zvijezde ne bi »plesale«, i kad u atomu ne bi ništa poigravalo, i kad bi more vječno mirovalo kao di-

jete zaspalo u naručju majke, ili kad čovječji duh ne bi išao naprijed.

2. Znamo da je Bog sišao s neba i obukao ljudsku narav. Znamo za utjelovljenje Božjega Sina. Znamo i to da se je Bog odmah iza stvaranja približio čovjeku. Bilo je to u danima Adama i Eve. Pa zašto se je On dva puta navratio čovjeku? Da mu čovjek nešto dadne? A kako, kad je on sam dao čovjeku sve što taj ima! Stoga mu se je navratio da mu još nešto pokloni, najprije na zlatnoj aleji Edena, a onda da mu to isto poslije grijeha udijeli na kaldrmi Jeruzalema, po kojoj je nosio svoj križ. Bila je to milost, koju nam je dao najprije u smješku oca koji ljubi svoje dijete, a onda kroz krvavu ljubav, koja žudi za izgubljenim, nikad prežaljenim sinom.

Kod stvaranja dobili smo same sebe. A što smo primili darom milosti? Komadić Božjega života! Po stvaranju smo blijeda slika i trag Stvoriteljev. Po milosti je u nama originalan Božji život. To znači da je milošću u nas uselio originalan Božji pokret, originalan Božji dinamizam. Ako sve juri, što je samo slika Božje pokretnosti, kakvom se brzinom mora kretati naprijed naša duša, u koju je po milosti ugrađen originalni Božji pogon. Naša se zemlja i svi planeti mogu kretati istom brzinom danas kao i stoljećima prije Krista. I sve se na njima može zbivati i odvijati istim ritmom danas kao i prije. Samo mi kršćani ne možemo u duhovnom životu istim tempom naprijed, kao što se išlo do Kristove smrti. Odonda nam valja uzeti božanski tempo jer se je odonda u nama nastanila Božja milost. Tehnički je napredak danas pretekao kršćane. A trebalo ga je ostaviti za sobom, i to toliko koliko je Bog pred njim. Međutim, ne konstatirajmo samo sa žalošću ovu činjenicu nego se ujedno s radošću sjetimo da nam ništa ne manjka te ga sutra dostignemo. I oprostimo Isusu što nas nije uputio u atomske tajne i što nam nije, živeći uz siromašnu palestinsku privredu, govorio o križanom limunu, križanoj pšenici i umjetnom hranjenju zemlje. Htio nas je, naime, ponijeti dalje nego što će nas odnijeti raketa i moderno uzgajanje voća i žitarica.

3. Isus je, sigurno, mislio na tu pokretnu milosnu snagu kad je kazao: »Kraljevstvo je nebesko kao zrno gorušičino« (Mt 13,31). Kažu da je to zrnce sitno kao makovo, a da gorušica ipak izraste i do nekoliko metara. Bože moj, kako to zrno poveća samo sebe! Sigurno više stotina tisuća puta. Koliko samo sebe nadvisi! Razrađuje li se i u nama zrno milosti u sličnim omjerima? Da li se ono, otkada je u nama, povećalo barem za kojih tisuću puta.

Kada bi u svemiru sve stalo, čini se, da bi to značilo konac svijeta. Ne može u nama milost stajati u pozoru. To bi i za nju značilo kraj. Ona je zrno Božjega života. A taj mora uvijek rasti. Uzmanjkale bi nam inače grane da se se pod njima odmaraju braća ljudi. I mi bismo bez tih grana propali, kao stablo koje nema lišća.

4. »Kraljevstvo je nebesko kao kvasac« (Mt 13,33), također nam je rekao Isus. Milost bi, dakle, htjela da iz tijesta našeg ljudskog života načini kruh Božje dobrote i svetosti. To znači da smo mi uvijek u vrenju, uvijek u duhovnom pubertetu. Ima u pubertetu nešto lijepo i nešto tragično. Lijepo je to što se dijete tada pretvara u mladića ili djevojku. Tragično je to što ono toga nikako ozbiljno ne shvaća. Mi pak budimo svijesni našeg duhovnog vrenja pod utjecajem kvasca Božje milosti. Tad će u našem životu biti sve lijepo, ništa tragično. Sve će biti samo pretakanje naše ljudske fizionomije u Očevo lice. I sva će naša životna pažnja biti zaokupljena ovim procesom, da se ne prekine i da se što bolje odvija.

5. Čovje se divi naglom širenju kršćanstva u njegovu početku. Povijest tu pojavu naziva čudom. Već Pavao piše Rimljanima kako se čvrstoća i aktivnost njihove vjere propovijeda po cijelome svijetu (1,8). Već se je Neronu suprostavila »golema množina« Kristovih sljedbenika, kako kaže Tacit. Tertulijan 160 godina iza Isusove smrti pobjednosno dovikuje poganima širom rimskog carstva da je kršćanstvo, iako jučerašnje, već sve preplavilo. »Jučerašnji smo, a već smo napunili sva vaša mjesta: gradove, otoke, zaselke, utvrde, vijećnice, carski dvor, senat, forum. Ostavili smo vam prazne samo vaše poganske hramove«. Harnack, protestantski učenjak, misli da je oko god. 312. moglo biti na istoku rimskog carstva do 900, a na zapadu do 800—900 biskupija. Svaki je život zarazan. Božanski je život najzarazniji, jer je, najsavršeniji. On bi se morao i u nama razvijati zaraznom stihijom. Već je odavna morao osvojiti sve teritorije naše duše, zauzeti sve ključne položaje našega života i zagospodariti čitavim malim kraljevstvom koje nosi naše ime. Rimski su carevi kršćanstvo progonili do iskorjenjenja. Konstantin mu je dao rimsko građansko pravo. Da li je milost u nama već dobila potpunu slobodu dje-

lovanja? Da li smo joj već uručili diplomu svih građanskih prava u našem kraljevstvu? No čini se da ona u mnogima živi sudbinom Pepeljuge, a možda i pod udarom edikta o progonu, jer je svaki grijeh bacanje milosti pred divlje zvijeri.

6. Neki je francuski obraćenik ovako napisao svoj povratak k Bogu: Vraćao sam se jedne zimske večeri kući. Na nebu je svijetlio mjesec i obasjavao oblake pretvarajući ih u pahuljice od vate. Nebo je bilo prozirno i mekano kao pamuk. Najednom sam osjetio da me odozgor iz nebeskih visina nešto blago zove kao što zovu raskriljene očinske ruke. ... To ga je zvalo Božje očinstvo i ono ga je od nevjernika učinilo vjernikom. Ni milost posvetna nije ništa drugo do spuštanje Božjeg očinstva nad nas. »Ustat ću i poći k Ocu!« Tako bi morala govoriti svaka minuta našega života. Da je Ifigenija mogla s Tauride pohrliti u Agamemnonovu kuću, u kuću svoga oca! Mi možemo s ovog našeg planeta neprestano hrliti u Očev dom. A da li smo uvijek na putu tamo?

7. Kad su učenjaci razbili atomsku jezgru, naišli su na tragove brojnih čestica. Došli su zapravo do izvora novih energija s kojima se nikakva ležišta ugljena i naftonosna polja ne dadu usporediti. Dovoljno je materiju atomizirati pa da se otvori gotovo nepresušiv izvor materijalne snage. Nismo možda nikada mislili da Bog našu dušu po milosti atomizira. Bog je čista jednostavnost. U njemu nema nikakvih spojeva. I naš život po milosti znači rastavljanje svih naših zemaljskih spojeva i njehovo pretakanje u Božju jednostavnost. Pri tom pak rastvaranju naših zemaljskih i čisto ljudskih spojeva oslobađaju se orijaške duhovne energije. Nisu li nam sveci najbolji primjer za to! U nama kršćanima po dolasku milosti započinje atomizacija života. Zato smo mi jaki. Zato mi vjerujemo u duhovnu preobrazbu svijeta, u prvom redu u svoju vlastitu preobrazbu. I u prvom redu nam je za njom ići.

8. Kad mislimo na milost i njezinu čudesnu moć, onda ne možemo a da se ne sjetimo časa i načina kojim nam je ona dana, jer nas taj način upozorava također na njezinu snagu. Donio nam ju je Duh Sveti na Veliki Petak. Od časa kad se je Duh Sveti u obliku golubice spustio iza krštenja na Jordanu nad Isusa, više ga taj golub Božje ljubavi nije ostavljao. Na veliki Petak taj je isti Golub sletio onda s Isusovih prsiju i u kljunu ponio nekoliko kapi krvi iz Isusova

Srca, da ih ukapa u našu dušu. Pod tim kapima naša je duša planula žarom Isusova Srca. A Kristovo Srce jest srce cijelog svijeta. To isto Srce jest Srce Sina Božjega. I u nama stoga po milosti kuca srce koje može hraniti cijeli planet, i u nama kuca srce koje se ne može smiriti dok se ne smiri u zagrljaju s Ocem na nebesima. Pustimo svom srcu da do kraja ispuni svoju ulogu hranjenja svijeta i pustimo ovom nemiru da ne miruje!

3. SVECI I MI

1. Sve ono na što ljudska narav zove čovjeka, i sve ono na što ga zove svrhunarav — sve se je to u svecima diglo na vrhunac. Nema pak osvajanja vrhunaca bez penjanja. Stoga je život svetaca život neprestanog napredovanja, i to onog svetačkog napredovanja. Ne onog kojim se zaostaje i za mravom, nego onog kojim se prestiže i raketa.

2. Monsabré je kazao da sveci svojom dobrotom balzamiraju vrijeme u kojem živu. Davno prije Monsabréa rekao je Isus da su oni sol zemlji. I balzam i sol djeluju u istom pravcu: u pravcu čuvanja od trunjenja. Tek čovjek koji osjeća gnjiloću moralnog trunjenja čovječanstva znade pravo u čemu se sastoji ta uloga. Da do tog trunjenja ne dođe, sveci moraju svoju dobrotu neprestano rasipati po čovječanstvu kao što se rasipa sol po hrani.

3. Svaki pokret ima svoje pionire. On živi od njih. Bez pionira tehnike, bez pionira ideja nema novih spoznaja, smjernica ni napretka tehnike.. I jer čovječansvto živi od pokreta koji iz njega niču, možemo reći da ono živi od pionira. Sveci su pioniri dobrote. Čovječanstvo u dobroti živi od njih.

4. Isus ih je isporedio sa svjetlom koje nam osvjetljuje put, kao što električna svjetla na ulici osvjetljuju naš put u noći. I jer su sveci jaka svjetla, daleko pred nama osvjetljuju put u Očev dom, u kojem nam se je konačno ukonačiti. Kad njih ne bi bilo, obuzeo bi nas stravičan osjećaj onoga brata i sestre iz Grimmovih priča, koje je maćeha povela daleko u šumu i tamo ostavila, a kad su se htjeli vratiti doma, primijetili su da su ptice pojele mrvice kruha kojima je brat bio označio put do kuće. Ta ne čini li nam se da nas put k vratima raja vodi kroz pravu pravcatu, katkad i neprohodnu, šumu. Što bi bez svetačkih djela, tih svetačkih mrvica koje nam pokazuju put?

5. Kad se na sjeverni pol nije išlo modernim sredstvima, nego saonicama, psima i ponima, onda su ekspedicije na svom putovanju k polu spremale u posebna spremišta uz prevaljeni put zalihe hrane. Na povratku su tu hranu postepeno uzimali iz tih spremišta. Tako su sebi olakšali tegotno putovanje po bijelom ledenom pokrivaču. Svaki je svetac takvo spremište duhovne hrane za nas putnike, koji krećemo s našeg hladnog pola vremena u toplije krajeve vječnosti. Dakako, tu hranu nismo spremili mi. Spremio ju je dobri Bog. Kod toga nas ne smije moriti misao kako nas sveci mogu dočikati na našem životnom putu, a živjeli su prije nas. To je, naime, samo znak da su u dobroti za svoga života došli dalje od nas. Kažu, a mi to i vjerujemo, da će 21. stoljeće biti stoljeće atoma i raketa. K tome mi vjerujemo i to, da će to stoljeće na svom putovanju k Ocu prema kojemu putuju sva stoljeća, biti također nadahnuto i vođeno životom svetaca. Ni razvijeno atomsko doba neće ih, dakle, prestići. Ono će ondje kamo stigne samo naći njihova skladišta hrane, dok će sveci već odjuriti naprijed da postanu nova skladišta drugim stoljećima, koja će slijediti 21.

6. Ali, kako su sveci mogli postati sve to za čovječanstvo? Sjetimo se najprije da oni za svoje posvećenje nisu imali ništa drugo nego što mi imamo. Ljudska narav i milost bilo je sve čim su otpočeli svoj pohod na svetost. Samo su oni tu svoju ljudsku narav uzdignutu i pojačanu milošću shvatili onako kako je treba shvatiti: vozilom bržim od rakete. Zato su razvijali brzinu kao svemirski piloti. Mi, naprotiv, svoju ljudsku narav u milosti smatramo nekakvim sporim biciklom koji k tome nikada pravo ne naučismo voziti. Stoga vozimo polako i često se na žalost prevrnemo. Kad bi nam jedanput postalo jasno što se je s nama dogodilo silaskom posvetne milosti u našu dušu, uvjeren sam da nas na putu k Ocu ne bi mogao nitko zaustaviti i da nas nitko na tom putu ne bi mogao dostići. Zanimljivo je da su mnogi sveci govorili Bogu kako ne mogu trpjeti da ga na zemlji netko ljubi više od njih.

7. Sunce obasjava svu zemlju. Svojim zrakama ljubi sve čega se dotakne. Ali, svi ne primaju jednako poljupce sunčanih zraka. Staklo ih propušta, a lišće ih zadržava. Zato lišće živi, a staklo i na suncu znade biti hladno. Između nas i svetaca slična je razlika. Milosnu Božju dobrotu, koja nas obasjava, mi često propuštamo, a sveci je u sebi zadržavaju. Zato oni žive, dok mi hodamo okolo prazne i ukočene duše. Oni su živi fo-

kusi dobrote, koji griju i ostale. Mi tu milosnu dobrotu rasipamo pa stoga nemamo čime grijati ni sebe ni druge.

8. Isus je rekao: »Ja sam put, istina i život« (Iv 14, 16). Svaki pravi svetac hoda, proučava i živi. Mi nažalost mnogo hodamo i proučavamo, ali malo živimo. Stari je mudrac Sokrat svrstao krepost među znanosti. Mi to ne činimo, ail joj ipak ne poklanjamo život. Mi mnogo važemo i mjerimo Božje stvari, a sveci ih proživljavaju i živu od njih. Oni Boga ljube, a ne »filozofiraju« o njemu. I baš je ta ljubav u njima ono što im je davalo brzinu u duhovnom kretanju te su mogli sve nas za sobom ostaviti. Često govorimo da nam je teško duhovno dizanje u vis. Tijelo veoma pritišče. Zemlja magnetično privlači. Stvorenja nas razbijaju i zaustavljaju. Doista smo slični kamenu koji doduše bacimo u vis i koji neko vrijeme juri kroz zrak, ali se konačno opet nađe na zemlji. Sveci duhom nisu bili više na zemlji. Ukoliko bi se po njoj kretali, osjećali su kao da su joj iz nekog drugog svijeta posuđeni, da zapravo pripadaju nekamo drugamo. Što ne uspijeva kamenu bačenom u vis, to uspijeva raketi. Ona svladava zemljinu silu teže i zato se može od zemlje otrgnuti. Sveci su svladali zemljinu moralnu silu teže, od zemlje se otkinuli i počeli letjeti ravno k Ocu. Nama to nikad ne uspijeva. Zato smo uvijek više manje na zemlji. Nije lako bilo riješiti pitanje otrgnuća rakete od zemlje. Na rješenje toga pitanja čekalo se dugo. Nije se lako ni u duhovnom pogledu otkinuti od zemlje. Tko je riješio problem svemirske rakete? Pogonsko gorivo. Ljudskom se mišicom, vodenom parom, naftom i benzinom ne može svladati sila teže. Traže se jače pogonske snage. Sveci su ih u duhovnom svijetu prije pronašli nego naši inžinjeri u materijalnom. To su snage ljubavi. Bez tih snaga nema otkapčanja od zemaljštine, koje karakterizira svece. Ako ne planemo velikim žarom ljubavi, nikada se nećemo posve naći u vanzemaljskim zonama, blizu uz Očevo srce.

Ako smo napastovani da se odreknemo tih vanzemaljskih zona, kao što se odričemo kupovanja karata za putovanje na Mjesec ili Mars, onda znajmo da smo napastovani da, iako smo djeca, ipak ne ljubimo Oca. A tko to može? I nije li nam kazano: Ljubi svim srcem, svom dušom i svom pameću svojom (Isp. Lk 10, 27).

10. Kazano nam je još: Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski (Mt 5, 48). Dijete sličnost svoga lica s crtama lica svojih roditelja dobiva u majčinu krilu. Ni duša ne može

postati slična svom nebeskom Ocu ako ne živi na krilu Očeve ljubavi. Jedino se na tom krilu može u nama oblikovati vječni Očev život.

I to Očevo krilo jest onaj vrhunac na koji su se popeli sveci. Oni nas neprestano zovu na nj svojim najrazličitijim kreposnim djelima kao što grupa planinara, koja se je već popela na žuđeni vrh, svojim rukama, kapama i rupčićima domahuje i poručuje ostalima, koji se još penju, neka požure.

U *kolokviju* molimo da nam Gospodin pomogne njegov božanski život u nama razviti u što većoj mjeri.

II RAZMATRANJE

Ljubimo

1. predvj.: Na svijetu smo zato da Boga spoznamo, ljubimo i Njemu služimo (Katekizam)
2. predvj.: Da bismo Boga što bolje štovali, ljubili i Njemu služili.

1. GLEDAJMO I LJUBIMO

1. Danas se čovjek poštuje više nego ikada. Čovjeku je silno poskočila vrijednost. A tko nas je to tako visoko uzdigao u našim vlastitim očima? Da nismo podmornicom prošli ispod debelog ledenog pokrivača zemljina pola, da nismo *Telstarom* žive slike događaja prebacili s jednog kontinenta na drugi i da kružeći oko zemlje nismo počeli rukom domahivati mjesecu, javljajući da mu se spremamo u pohode — ne mislim da bismo imali ideju o čovjekovoj veličini kakvu sada posjedujemo. Čovjek nam je progovorio svojim velikim djelima, i mi smo dobro shvatili te njegove riječi.

Ni slikovnicu velikih Božjih djela ne bismo smjeli nikada puštati iz ruku, ako želimo u sebi sačuvati svježinu divljenja Božjoj veličini. Sve što znamo o Bogu veliko i milo o svem su nas tom poučila Božja djela.

Cicero se je uvijek divio Božjoj prirodi. Onima kojima je život to divljenje izlizao znao bi reći: »Priroda je tako lijepa da bi onaj koji bi od rođenja živio u kakvoj tamnoj pećini pa jednom naglo bio izveden na svjetlo dana pao u ekstazu pred veličanstvenim prizorom, koji bi se ukazao njegovim očima.«

2. Po kavanama ne vješamo umjetničke slike. Za njih gradimo posebne zgrade, koje nazivamo galerijama. Pred umjetnickom slikom sjediti nogom preko noge, i s cigaretom u ustima pijuckati crnu kavu te razgovarati o sutrašnjoj nogometnoj utakmici — ne znači diviti se umjetnosti. Promatranje umjetničke slike, uz koje se veže divljenje umjetniku, ne ide skupa s nikotinom, crnom kavom i nogometnom loptom. To je razlog što nam vijest sunčeve zrake o ljepoti Očeva lica i priča maslinova ulja o njegovu milosrđu ostaje nepoznata. Obilazimo po zemlji kao po kakvoj kavani, sajmištu ili kakvoj trgovačkoj kući, mjesto da po njoj hodamo kao što se hoda po galerijama s kapom u ruci.

3. Pa kad se i pomnije zaustavimo pred kojim prizorom u prirodi, ni onda ne znamo prema njemu zauzeti pravi stav. Mjesto da po njemu napravimo poklon njegovu Stvoritelju, mi se zadovoljavamo svojim doživljajem lijepoga, što ga pri tom imamo, nastojeći tim ugodnim doživljajem zasladiti trpkost onih bezbrojnih dojmova kojima nas opterećuje svaki naš dan. Cvijeće nam je lijepo, i mi ga beremo da se opojimo njegovim mirisom, a njegovosvjedočanstvo o Stvoritelju puštamo da odnese vjetar. Lugovi i slavuji zabavljaju nas svojim zelenilom i biserno šću, a kad ih se do sita nagledamo i naslušamo, okrećemo im leđa obraćajući se kakvom novom zemaljskom dojmu. U ljetnim praznicima mnogi se sjete zaboravljene prirode pa joj posvete nekoliko sedmica. Ali, onda su turisti mjesto da budu tihi učenici, kojima priroda priča tajne ateljea u kojem je nastala i tajne majstorove desnice koja ju je oblikovala.

Za sv. Franju asiškog svako je stvorenje značilo riječ o Bogu. Gledajući čvrste granitne pećine osjećao je kako je Bog jak i kako je on naš čvrst oslon. Cvijet s prvim otvorenim laticama na jutarnjoj svježini govorio mu je o neizmjernoj nje-

nosti Božjega Srca. Čista, bistra i radosna voda dočaravala mu je prozirnost i sreću Božjega bića.

4. Ali, u promatranju stvorova treba sa sv. Franjom, sv. Ignacijem lojolskim i svim svecima ići i dalje. Svemir nije Božji muzej. Još manje izlog u kojem bi izložio svoja djela. Bilo bi neukusno prostore svemira shvatiti nekim Rafaelovim stanzama, što su krcate Božjim umjetninama. Bog ne stvara da priređuje izložbe. Zato stvaraju naši umjetnici. Njegove umjetnine ne vise o zidu, već se kreću, miču i žive: čovjek, životinje, bilje. I ono što nije živo, samo je zato tu da pruži životu život: zemlja i sve njezino otkriveno i neotkriveno blago. A svaki je život događaj. Događaj je kad se rodi dijete, događaj je kad urode pšenične njive. Bog izvodi događaje, a ne mrtve slike s okvirima. To znači da mi ne živimo u muzeju ili galeriji, nego u vrtlogu neprestanih zbivanja. Što hoće ta zbivanja i kamo vode ti događaji? Odgonetnuti to, značilo bi pravo gledati u Božju prirodu.

5. Ona je puna događaja. Vode se prebacuju po gorskim koritima, mora krkoću, vjetrovi šume, stabla rastu i bore se s olujama, ptice traže hranu i pjevaju pjesme, a čovjek svaki dan ispisuje novim događajima svoju povijest. Sve je u pokretu, sve je u akciji, kao na ratnom pohodu. No, ne vode li svi ti događaji na licu zemlje jednom jedincatom cilju, kao što sva široka i šarolika ratna uposlenost vodi jednoj jedincatoj meti: pobjedi?

6. Priroda ne živi u gunguli i metežu. Gungulu i metež stvara čovjek, a ne Bog. To znači da sva stvorenja povezano i harmonično rade na jednom te istom planu: na spasavanju čovjeka. Na tom osiguranju njegove vječne sreće rade zlatni klasovi pšenice, pčela, koja sakuplja med, kiša, oluja i vjetrovi; na spasavanju čovjeka rade mirni tokovi rijeka i njihovi slapovi; i za to isto spasenje čovjeka krkoću mora.

7. Priroda je veliki Božji pokret koji mora donijeti čovjeku sreću i blaženost. Mi živimo u velikom događaju koji traje od postanka svijeta i trajat će do njegova konca, sve dok bude zadnjeg čovjeka na zemlji, koga treba spasiti. Što su naši dnevni događaji prema ovom golemom kozmičkom događaju, koji sam puni cijelu povijest? Što su svi naši zemaljski pokreti, koji nas iz jedne civilizacije prebacuju u drugu, prema ovom koji nas iz vremena prebacuje u vječnost!

8. Današnji su mladi ljudi bili od nekoga upitani u kojem bi stoljeću željeli živjeti: sadašnjem, prošlom ili budućem? Najveći dio želi živjeti u današnjem, u kojem se zbivaju veliki događaji. Priroda nam je draga ne samo zato što pruža odmor našem izletničkom oku i smirenje našem turističkom srcu nego i zato što je ona veliki događaj našega spasenja, što se sve u njoj zbiva i ide za tim da nas digne na Očevo krilo.

9. Jednom se je neka djevojčica divila slikama koje je naslikao njezin otac. Kad se je drugom zgodom probudila kasno u noći i primijetila kako otac pri noćnoj svjetiljci napreže vid da naslika sliku kojom će svojoj djevojčici kupiti kruha, nije se mogla suzdržati a da ne zaplače od ganuća. — Svijet nam je drag ne samo zato što nam govori o Božjoj ljepoti, sreći i jakosti nego i zato, i najviše zato, što nam govori o njegovoj Ljubavi, koja je stavila sav svemir u pokret da nas učini vječno sretnima.

Dakle, gledajmo i odmarajmo se!

Gledajmo i divimo se!

Ali nada sve: Gledajmo i ljubimo!

2. ŠTUJMO I LJUBIMO

1. Teško je naći značajniji tehnički proizvod koji na sebi ne bi nosio ime države u kojoj je proizveden.

I na nama piše porijetlo: Made in Heaven (napravljen u nebu), jer je naš konstruktor gore.

Danas je marka ono čime se roba može pohvaliti i što je najviše preporučuje. Neshvatljivo je zašto smo mi ljudi škrti u pohvalama našega Stvoritelja. Ta on nas samo preporučuje. Koje se poduzeće može mjeriti s Božjim poduzećem?

2. Kad ljudi nijesu stavljali marku na svoja djela, onda su marku koja je izvela čovjeka u zvijezde kovali. Pjevali su joj psalme i himne. Pjevali su mu: Blagoslovljen budi Bog koji je stvorio nebo i zemlju. Trebali bi mu i danas pjevati, i to s više zanosa nego ikada. Danas se, naime, bolje nego ikada vidi da je čovjek najveća i najznačajnija stvarnost u svemiru, a ne nekakav neuspjeli Božji pokus. K tome, dok se je sve što je čovjek izgradio u prošlosti, pretvorilo u ruševine i dok svega što on čini danas sutra pomalo nestaje, on sam kao neoborivi gigant stoji posred tog općeg propadanja. Očito je on sam bolje

marke nego ijedno njegovo djelo. Zašto, dakle, ne hvali svoju marku?

3. Sv. Ivan Krizostom kaže: »Dijete među tisućama lijepo obučenih žena leti k svojoj majci pa makar bila sirotinjski odjevena. »Majka mu je! I mi smo se morali uvijek s velikim poštovanjem obraćati k Bogu, pa kad bi bio i siromah. Otac nam je!

4. A nije nam siromah, nego bogat.

Mnogo smo se namučili dok smo zagospodarili zemljom. I još je uvijek ne držimo sasma u vlasti. Kiša i vjetrovi, uragani i tajfuni, lavine i vulkani, i bezbroj drugih zemaljskih operacija izmiče našoj kontroli. Namučit ćemo se još više da zagospodarimo kojim planetom. Oblast naše vlasti, ima vrlo skromne granice. Božje se vlasništvo prostire u beskraj. On već odavna gospodari svime što je upleteno u svemirsko zbivanje. Kao kakav magnat drži sve niti sviju stvari u svojoj ruci. Naslov svemirske velevlasti s pravom mu pripada.

I velik nam je.

Samo velikani tvore djela velikog formata. Mali se ljudi sitne u još manje komadiće nego što su sami. Gigantski razmjeri svemira mogu govoriti samo o gigantu. Kad se sjetimo da bi u sunce mogla stati naša zemlja s mjesecom, tako da se mjesec može oko nje kretati u istom razmaku od nje u kojem se nalazi u naravi, onda i nehotice zaboravimo na naše satelite. Kad bi ti sateliti bili barem bebe prema mjesecu ili kojem drugom planetu!

I moćan nam je.

Iz džungle se pri zapadu sunca čuju najrazličitiji životinjski glasovi. Sve živo i sve što može dati glas svojom rikom, reže tišinu prvog sumraka. Najednom džunglom zaori orijaški glas. To je riknuo lav. Iza njegova rikanja sve je zamuklo. Džungla je ostala bez glasova kao školska ploča bez slova. Kao da je zanijemila. Riknuo je kralj i sve su životinje postale tihe.

Za Aleksandra Velikog stoji napisano: Et siluit terra in conspectu euis — Pred licem njegovim umuknu zemlja (1Mak 1,3).

Kada je svemir progovorio pred licem Gospodnjim? Ne šuti li već milijardama godina! Mi govorimo o veličanstvenom tišini prirode i svemira. Morali bismo zapravo govoriti o veličanstvenoj Božjoj moći, pred kojom priroda i svemir ostaju

bez glasa. Govorimo također i o savršenom redu u svemiru. Trebalo bi zapravo i opet govoriti o savršenoj moćnoj ruci, koja taj red brani od rasula i tu harmoniju od kaosa, o moći onoga koji taj red i tu harmoniju drži u poniznoj sabranosti pred svojim licem.

I inteligentan nam je.

Znanosti ne govore o glupim stvarima, nego o pametnima. To znači da je priroda o kojoj govore znanosti pametna stvar. Pametno je što postoje u šumi drva, kojima se možemo ogrijati, kao i to da kokoš nosi jaja. I kada bismo htjeli nabrajati sve što je pametno u prirodi, nikada ne bismo stigli do kraja. Priroda je, dakle, beskrajno pametna stvar. Doista je nešto više nego svjetski veleum bilo zaposleno kad se je svemir izgrađivao.

5. Pascal je napisao: »Poštivati znači biti u neprilici.« Ovo je sigurno istina kad se radi o poštivanju ljudi, jer smo svi mi jedni drugima do uha. Kad se radi o poštivanju Boga, Pascalova je misao jedva istinita. Zamjerili bismo Liliputancu kad bi bio u neprilici da iskaže poštovanje Guliveru. Čini se da nema prirodnije geste od skidanja kape i poklicanja koljenom pred onim pred kim smo neizmjerno maleni i neugledni, pa i kad bismo preda nj sa sobom donijeli sve naše biblioteke, galerije slika, tvornice i nuklearne elektrane.

6. Štovanje Boga nipošto nije neugodna stvar. Nijedno štovanje nije neugodna stvar. Ono je uvijek znak da bismo i mi željeli imati onu vrednotu zbog koje drugoga štujemo. Štovanje uvijek u sebi nosi i našu čežnju za vrhuncima. Zato nam je ono drago, kao što nam je draga ova naša čežnja. I tko ne zna štovati, taj nikamo neće stići. Ostat će uvijek u svojoj maljušnosti. Prvi uvjet da se nadrastemo jest štovanje vrednota u čije bismo se visine htjeli dići. A kako ove vrednote ne opstoje same u sebi, nego ih možemo naći ostvarene u pojedinim osobama, mi ih štujemo u tim osobama. Tako je prvi uvjet naše vlastite veličine štovanje drugih. Uče nas da štujemo oce domovine, nacionalne junake i svece. Uče nas zato da nas učine junacima i svecima. I kad Boga štujemo, na putu smo da postanemo božanski.

7. Ortega y Gasset, španjolski mislilac, drži da je ljubav prema Bogu jednaka ljubavi prema kabinetu. Ne! Ne prema kabinetu, nego prema ocu. Naš ulazak u vječnost neće biti prisustvovanje otvaranju kojeg tehničkog objekta, nego baca-

nje među raskriljene ruke. Ove su raskriljene ruke ona luka prema kojoj naša životna lađica čeznutljivo plovi. I nikad naše štovanje ovih očinskih ruku neće biti izvedeno do kraja dokle god ne bude nošeno djetinjom ljubavi. Mi štujemo Boga jer je bogat, moćan, inteligentan, svet i svakog štovanja vrijedan. Ne zaboravimo činiti to isto, jer ga volimo kao što dijete voli oca.

Štujmo, dakle, i ljubimo.

3. RADIMO I LJUBIMO

1. Zemlja nije naša jer je mi nismo izgradili. Čovjek ju je pri svome dolasku već zatekao. Ona je postojala već davno prije njega. I Bog sam zna koliko je puta obišla sunce bez čovjeka. Više milijuna puta, a možda i više milijarda. Nije naša, nije naša! Mi smo je samo kolonizirali.

Čini nam se da smo barem mi svoji, ako priroda nije naša. Naša je ruka koja počiva na plugu i pritišće puce na mašini ili klizi po glatkom papiru s perom među prstima. Nama pripadaju noge kojima prevaljujemo prostore i osvajamo vrhove planina. Nama pripada razum kojim zamišljamo čudesne stvari. Čovjek je svojim rukama izgradio kuće, puteve, mostove, brodove i bezbrojne druge objekte. On je u savezništvu sa svojim razumom, tim vječnim Prometejem, ukrao prirodi mnoge dobro čuvane tajne. On se je svojim nogama popeo na Mont Blanc i osvojio Mount Ewerest.

Da li zaista *svojim* rukama? *Svojim* nogama? *I svojim* razumom?

Kad govorimo o kući, onda govorimo o *njezinim* vratima, o *njezinim* sobama i o *njezinim* prozorima. No njezina vrata otvara i zatvara gospodar po svojoj volji. Njezine sobe isti taj gospodar namješta po svom ukusu. Isti taj gospodar kroz njezine prozore promatra noću nebeski svod i danju ono što se zbiva u susjedstvu.

Kome, dakle, pripadaju vrata, sobe i prozori?

I kući i gospodaru. Ali, kući kao njezini sastavni dijelovi, a gospodaru kao vlasniku kome pripada i sama kuća.

U ovome mnogo griješimo. Neprestano govorimo o *svome* tijelu i o *svojoj* duši, o *svome* razumu i o *svojoj* volji i pri tome mislimo da nam pripadaju kao njihovu gospodaru. A nama ne pripadaju tako. Tako pripadaju Bogu koji ih je stvorio. On

je gospodar našega tijela i naše duše, našeg razuma i naše volje, a nismo mi. Oni nama pripadaju samo kao naši sastavni dijelovi. To pak ne smeta da budemo Božje vlasništvo; oni i mi, koje oni sastavljaju.

2. Uvijek se napravi glupost kad se jedna stvar zamijeni za drugu. Glupost je kupiti pastu za cipele umjesto za zube. I isto je tako glupost unići u vlak koji ide u grad u koji mi ne želimo putovati mjesto u vlak koji bi nas doveo tamo kamo želimo stići. Glupost je također sebe smatrati vlasnikom onoga što nam ne pripada.

Jednom je neki čovjek smatrao sebe vlasnikom grada New-Yorka. Urgirajući svoje pravo dospio je u ludnicu. Koliko bi nas tamo dospjelo kad bi se vrata ludnice otvarala i onima koji sebe smatraju svojim gospodarima, a ne Božjim vlasništvom.

3. Često se tužimo na zbrku u sebi i oko sebe. Kad nam je pak u sobi nered, onda ga se riješavamo tako da svaku stvar stavimo na svoje mjesto. Stavimo u sebi Božje vlasništvo na njegovo mjesto, pa će zbrka iz nas nestati bez traga.

Vode nas u životu samo naši interesi, a trebalo bi da nas vode i Božji. Sebi namičemo i radio, i televiziju, i motorkotače, pa i auto ako možemo. To je u redu. A da li Bogu svojim životom stičemo slavu i proslavu. Ako ne stičemo, to nije u redu. — Brinemo se da ne umremo od gladi. To je u redu. A da li se također brinemo da Bog u nama ne umre od naše duhovne neimaštine? Ako se ne brinemo, to nije u redu. — Nastojimo se afirmirati među ljudima. To je u redu. A da li nastojimo afirmirati Boga u svojem životu? Ako ne nastojimo, to nije u redu. Nastojmo stoga Bogu dati što je Božje pa će biti sve u redu.

4. Jednom se je domaćica u sumraku zabunila pa je postavila na stol bocu solne kiseline umjesto bocu bijeloga vina. Zabuna se u pravi čas otkrila. — Postaviti sebe za gospodara mjesto Boga mnogo je katastrofalnije nego staviti na stol za piće solnu kiselinu mjesto vina. Doista bi za nas bio sretan i presretan čas kad bismo to otkrili i same sebe pustili iz ruku te se predali Bogu na raspolaganje. Tad bismo sličili vedrom danu kad vlada sunce. Ovako sličimo noći u kojoj živi sama zemlja, bez sunca.

5. Divimo se stroju kojim možemo obavljati ne jedan posao nego više njih. Takav smo stroj mi. Koliko poslova može čovjek vršiti! Što smo sve radili i što sve izvodimo svaki dan.

Računamo, čistimo pod, kupamo se, pjevamo, cijepamo drva, učimo, krojimo, šijemo itd. itd. A da li pri tome mislimo na svoga gospodara? Da li sve to radimo po njegovoj volji ili po svom ukusu i samo po svojoj uviđavnosti, ne obaziruć se na Onoga kome pripadamo?

6. Učenici znaju za dvije vrste školskih zadaća: za slobodni sastavak i za diktat. Kod slobodnog sastavka đaci mogu pisati što hoće. Kod diktata samo ono što im profesor diktira. Ljudski život nije slobodni sastavak, nego slobodno ispisan diktat. Pa kao što onaj koji piše diktat mora pomljivo slušati svaku profesorovu riječ, tako i čovjek mora pomnjivo paziti na svaki mig volje svoga Gospodara.

Nemojmo se bojati ovog miga Božje volje. Diktat je većinom skladniji i ljepši sastavak nego đačko slobodno piskaranje. Sigurno bi nam život bio mnogo skladniji, a i ljepši kad bi bio više Božji diktat nego naša đačka inspiracija.

Nemojmo se bojati miga volje svoga Gospodara. Naš Gospodar hoće da mi računamo, kuhamo, kupamo se, pjevamo, vozimo motore, slušamo radio, letimo u svemir i sve ostalo. Čovjek može činiti sve za što god ima sposobnosti. I treba da sve to čini. Zato je te sposobnosti od svog Gospodara i primio. Ne proraditi svim svojim sposobnostima značilo bi zakopati primljene talente. A nad zakopanim talentima lebdi prokletstvo jednako kao i nad neplodnom smokvom. Zabranjeno nam je samo da ne radimo ono za što nismo stvoreni. A jedino za grijeh nismo stvoreni. Stoga nam se brani jedino griješiti. Vrlo umjesna zabrana. Što bismo rekli našim saobraćajcima kad bi dopustili šoferima da bez obzira ruše pješake po putovima? Auti nisu konstruirani da obaraju pješake, nego da u miru jure svojim stradama.

7. I nemojmo misliti da ovu svoju dužnost ispunjavanja volje svoga Gospodara ne možemo pretvoriti u službu ljubavi. Naprotiv, nećemo je nikada do kraja ispuniti, ako je u nju ne pretvorimo.

Kao što nismo stvoreni samo za jedno, za grijeh, tako smo stvoreni samo za jedno: za ljubav. Bog je više nego naš Gospodar. On je naš otac. Život je diktat, ali Očev diktat. A očev diktat je uvijek diktat ljubavi.

Ne vršimo volju Božju službinski. Ne skladno ali hladno, nego skladno i toplo. Trošimo se bez računa, mjerenja i vaganja. Bogu se ne posuđujmo, nego mu se darujmo. Tad će

nam život biti plodan. Deviza jedne vojvotkinje od Ferrare bila je ovo: »Io ho quel che ho donato — Imam ono što sam dala«. To vrijedi za ljudsku ljubav, a za ljubav prema Bogu još više. Tu primamo stostruko od onoga što dajemo, jer je svaka čestica Božje ljubavi, što je dobivamo za uzvrat, stostruko veća od bilo kojeg našeg davanja.

Stoga radimo i ljubimo!

U *kolokviju* molimo za pomoć da budemo što bolji Božji štovatelji, služitelji i ljubitelji.

III RAZMATRANJE

Naše gledanje na grijeh

1. predvj.: »Izbavi nas od zla . . .« (Oče naš)
2. predvj.: Da bismo se postojano čuvali od grijeha.

1. GRIJEH JE VEĆI I JAČI OD NAS

1. U životu susrećemo mnoge male stvari, koje nazivamo sitnicama. Sitnica je jedan dinar, za koji se jedva što može kupiti; sitnica je zrno soli, kojim čovjek ne može ni tanjur juhe posoliti; sitnica je mrav, koji ne predstavlja nikakve zapreke našim nogama. Na sve se te sitnice mi u životu mnogo ne obaziremo. Prelazimo preko njih kao da ih i nema. Tek velike stvari privlače našu pažnju: velike kuće, velike ulice, veliki gradovi, veliki ljudi i velika djela.

Zašto smo mi ljudi grijeh učinili sitnicom, ne znam. Samo znam da se na nj mnogo ne obaziremo i da se zbog njega mnogo ne uznemirujemo. Baš kao što se ne uznemirujemo kad opazimo da nam put presjeca mrav, ili kad ustanovima da smo izgubili jedan dinar.

2. Da li je grijeh zbilja sitnica na to pitanje ne bih želio još odgovoriti. Ali, i kad bi bio sitnica, to nam nipošto ne bi dalo pravo da se ne obaziremo na tu sitnicu.

Postoje dvije vrsti sitnica: nevinih i tragičnih. Mrav je nevina sitnica. I jedan dinar je nevina sitnica. Opušak cigarete nije nevina sitnica. On je tragična sitnica. Ni mali pokret na lijevo volanom na autostradi nije nevina sitnica. I to je tragična sitnica.

Nedavno je na ulicu jednog velegrada izletio iz kuće čovjek i sav izvan sebe stao trčati ulicom, dok su iz njegova upaljena odijela lepršali plamenovi kao crvene zastavice javljajući tragediju toga čovjeka. Što se dogodilo? On je u drugom katu čihao strunu iz starih madraca i pri tome pušio. Opušak je nepažnjom bacio u strunu. Naskoro je planulo, i on je bio zahvaćen ognjem.

Opušak je tragična sitnica.

Jednom je vozio autostradom kamion. Lak neoprezan skret na lijevo bio je dovoljan da zahvati limuzinu, koja mu je jurila u susret i usmrti tri ljudska života.

I malen neoprezan pokret volanom također je tragična sitnica.

Mi ljudi nazivamo grijeh sitnicom. Jesmo li svijesni da time još nismo sebi dali pravo na bezbrižan život i da time još nismo dobili legitimaciju za slobodu u moralu? Što, ako grijeh, koji mi nazivamo sitnicom, nije nevina sitnica, nego tragična sitnica, i to najtragičnija od svih tragičnih sitnica? Što, ako je on trun, koji kad padne u naše oko, postaje greda? Što, ako je on kao što su kapi solne kiseline, koje kad padnu u želudac, svrdlaju ga? Što, ako je on sitni komadić zgrušane krvi, koji kad dođe u srce, prekida život? Što ako je on malo glasnija riječ, koja u Alpama ruši goleme sniježne naslage?

Riječ sitnica nema uvijek olakšavajuću moć. Ona iza svoga naoko nevina lica može skrivati mnoge tragične sudbine, kojih se tragika jedva dade izreći i ruševine koje se jedva dadu zamisliti. Stoga za grijeh ne valja upotrebljavati riječ »sitnica«. Čemu vragu davati nevino lice!

3. Grijeh je velika stvar.

Mi možemo stvari mjeriti raznim mjerilima. Kada mjerimo same sebe, svako je mjerilo krivo po kojem mi sami sebi nismo najveća stvar na svijetu. Kad nas ne bi bilo, sve bi za nas bilo ništa. I kad bi bez nas sve bilo mnogo veće nego što

je sada, i opet to za nas ne bi značilo ništa. Nemojmo stoga za se tražiti nešto više od sebe ni u ovom svijetu kakav je, ni u bilo kojem drugom, makar on bio tisuću puta veći i ljepši od našega. Svak je sebi najveći. I što je koja stvar dublje u nama, to je za nas od veće važnosti, to više odmiče od onoga što se zove sitnica. Svakom je srce važnije od frizure i ruka važnija od svilene košulje, a duša važnija od tijela. Ova je posljednja najdublje u nama pa nam je zato najvažnija. Zato kad govorimo o grijehu, koji se tiče duše, onda govorimo o stvari od najveće važnosti za svakoga.

4. I doista, čim se nađemo u blizini griješnog događaja, iz naših se dubina počne probijati glas savjesti. Boli nas zub, i pri tom nam bol trga svu glavu. No, u dnu duše mi možemo pri tome ostati posve mirni i spokojni. Pokušajmo u sebi nastaniti grijeh. Da li ćemo moći to isto? Naprotiv, neće li se baš u ono dno duše ušuljati bol, useliti nemir, i neće li se baš tamo početi sve razdirati? S grijehom kao da u dušu siđe anđeo osvetnik koji njezinu bonacu mira pretvori u olujno more nemira. Očit znak da se kod grijeha radi o događaju s naših dubina. Takvi pak događaji nikada nisu događaji s ruba, sitnice bez značenja, kapi kiše, koje škrope naše odijelo. To su centralni događaji, događaji sudbonosnog značenja, bijesne oluje koje ugrožavaju ne hlače ili kaput, nego život. To su uvijek veliki događaji. Stoga pred njima nikada ne smijemo stajati kao pred mravom ili kao pred kutijom cigareta ili kao pred šalicom crne kave, nego kao pred onim što pečati našu sudbinu. Pred njim moramo stajati kao što vojskovođa stoji pred odlučnom bitkom.

5. Grijeh je velika stvar.

Nemojmo misliti da ga počinjamo jezikom, rukom, nožem ili revolverom. Grijeh je uvijek zločin ne ruke, nego duše. On je svijesni hotimični prekršaj Božjega zakona. Njega počinja volja pošto joj je razum dovoljno signalizirao opasnost kojoj se izlaže.K njemu ususret juri volja, premda joj je razum stavio na put jaka crvena svjetla o zabrani kretanja po tom putu. Ona se ne obazire na ta svijetla i ide dalje usprkos tim vatrenim opomenama. Ne obazirati se na Boga i ići proti Bogu — to je bitno u svakom grijehu.

A Bog je važna stvar. Zapravo je on jedini važniji od nas. Strašno je ako se graditelji nebodera ne obaziru na važne zakone gradnje. Njihovi će neboderi zasuti tisuće ljudi. Nas će za-

suti naš vlastiti život ako se ne obaziremo na Boga. To znači da je grijeh veći i jači od nas. Doista ludo smo učinili kad smo ga nazvali sitnicom.

2. GRIJEH DOVEDEN DO KRAJA

1. Tek kad se završi grješni čin, počinjen je grijeh. No time grijeh nije priveden kraju. Ima stvari, a možda je takvih najviše, koje započinju tek onda kad se završe. Tek kada se sašije odijelo, tek onda započinje njegova povijest: njegovo zatočenje u garderobi i miješanje njegove sudbine sa sudbinom ljudskog tijela izložena žegi, kiši, vatri i prljavštini. I događaji, tek kada se završe, započinju. Tek kada je bitka kod Waterlooa, u kojoj je Napoleon bio poražen, bila završena, tek onda je Napoleonov poraz započeo živjeti. I živio je skupa s njime na otoku sv. Jelene sve do njegove smrti. I kada napravimo grijeh, nešto je s njime započelo. Što? Naša sudbina u grijehu.

2. Hrabri vojnik Ahan, boreći se pod zapovjedništvom Jozuinim, prisvoji sebi od neprijateljskog plijena proti izričitoj Božjoj zapovijedi skrletni plašt, vrlo lijep, dvjesta srebrnika i jednu šipku zlata. To je njegov grijeh. Ali evo odmah i udarca grijeha: Jozua i sav Izrael uzeše Ahana, srebro, plašt, zlatnu šipku, sinove njegove i kćeri, volove i ovce, i sam njegov šator, i odvedoše sve u dolinu Ahor ... I kamenova ga sav Izrael i sve njegovo spališe ognjem. I navališe na nj veliku gomilu kamenja, koje stoji i danas. I ono se mjesto nazva dolina Ahor, tj. nesreća« (Joz 7,1—8). Iako nas danas nakon grijeha odmah sutradan nitko ne kamenuje, ipak moramo znati da je odmah iza grijeha nad nama izrečena smrtna osuda. Živimo doduše dalje, ali samo kao osuđenik koji nemirno čeka dan kad će ga povesti na vješala. Ne, s činom grijeha, nije sve svršeno. Tada istom tragedija započinje. A završit će u dolini Ahor pod gomilom vatrenog kamenja. Čim sagriješimo, već Nečije ruke hvataju to kamenje da ga bace na nas. Samo Očevoj ljubavi moramo zahvaliti što te ruke ipak neko vrijeme miruju. Ali, dokle god smo u grijehu, kamenje je u rukama i naš je život samo čekanje nečeg strašnog što će se dogoditi kad se te ruke s vatrenim kamenjem pokrenu.. A kada će se pokrenuti? Sutra ujutro, ako noćas umremo. Preksutra, ako preksutra kojim slučajem odemo s planeta. Sveci su se čudili grješnicima kako

mogu ići mirno na počinak. Mi se danas čudimo kako mogu mirno prelaziti s jedne strane ulice na drugu. Čudimo se, kako mogu visoko na skelama mirno obavljati poslove ili otići u ugljenokope. Smrt je oduvijek vrebala iz potaje. Nadolazila nenadano. Danas u doba visoke tehnike više nego ikada. Danas tehnika ugrožava grješnike više nego ikad. Ne pobrinemo li se da nam duša bude uvijek bez grijeha, bit ćemo pod ovim vidom najbjednije pokoljenje od svih predašnjih. Dakako da za to nije kriva tehnika, nego mi grješnici. Kažu da je smrt najbolji apostol. Ako danas smijemo govoriti o krvi koja se dnevno lije po asfaltu i ako se nesretni smrtni slučajevi penju na tisuće, onda moramo reći da je tehnika sklopila sa smrću savez. A to znači da je postala apostolom. Njezina bi se propovijed mogla ukratko sažeti ovako: Krećite se ulicama i jurite u limuzinama ne samo u lijepim odijelima nego također s lijepim dušama. Inače, ruke s vatrenim kamenjem u šakama svaki čas mogu proraditi i zasuti vas u dolini Ahor.

3. No, što je to vatreno kamenje? I koja je je to dolina Ahor?

Niobu je zadesila teška sudbina. Bog Feb joj je po nagovoru svoje zavidne majke božice Lete poubijao svu djecu: sedam sinova i sedam kćeri. Nioba se od silne boli pretvorila u hladan mramor. Bol se, dakle, ona gluha i nijema bol, ona čisto ljudska bol pretvara u hladni kamen. U što se pretvara ono ljudsko griješno protivljenje, ono pogansko divljanje čovjeka proti Bogu? Na dnu svakog grijeha jest omalovažavanje Boga, jest odbijanje zagrljaja Ocu. I da je samo odbijanje zagrljaja. Ono je bijeg iz očinske kuće. A dijete bježi iz roditeljske kuće samo u dva slučaja: kad ga otac ne trpi, ili kad ono mrzi oca. Dva srca, koja se ne mogu vidjeti, ne mogu živjeti skupa. Budući da nas Bog ne mrzi, razlog našeg bijega iz njegove kuće jest naša mržnja na nj, naše nezadovoljstvo s njime i naše ogorčenje na nj. Poganska bol pretvara se u kamen. U što se pretvara ovaj poganski prezir i mržnja na Boga? Ako čovjek zahvaćen mržnjom od nje gori, i ako čovjek koji mrzi najradije bi da omraženog nestane, da se pretvori u pepeo, onda možemo reći da se svaka mržnja, pa i ova kojom preziremo i mrzimo Boga, pretvara u plamen. A grčka priča o Niobi ide i dalje. Nioba pretvorena u hladni kameni mramor naselila se na gorski greben Sipila. Tako komen kamenu! Neće li i oganj morati k ognju? »Čovjek je neki bio bogat, i oblačio se u grimiz i

bez, i gostio se svojski svaki dan. A bio je jedan prosjak po imenu Lazar, koji je ležao pred njegovim vratima pun čirova, i želio je da se nasiti mrvicama, koje su padale sa stola bogataša, ali i psi su dolazili i lizali čirove njegove« (Lk 16, 19. 20). I dogodi se da umre bogataš i bi pokopan u paklu. Pakao — to je dolina Ahor, dolina nesreće, u kojoj se griješnik zasipa vatrenim kamenjem.

4. Tako, na početku je grijeh, a na kraju pakao. A što je u sredini? Što je sa životom iza grijeha do pakla? Ono je putovanje u pakao. Nemojmo pri tome misliti na ugodno i nevino putovanje u kupeju željeznice, kojoj će nakon mnogo tisuća kilometara iznenada nestati tračnica da se onda svom brzinom sunovrati u ponor. I to je doduše stravično, ali ipak ne odgovara pravoj stravi života u grijehu. Imamo točniju i bolju prispodobu: čovjeka u šestom katu kuće koju je zahvatio jak požar. Taj čovjek nije još zahvaćen paklom požara, ali već živi u ognjenom pretpaklu. Znamo koliko panika vlada kod toga. Znamo i to, što se sve bezglavo, luđačko i bezumno u takvim časovima znade dogoditi.

Griješnik doista živi u ognjenom pretpaklu. Živi u ognjenoj panici. Prije nego što će unići u pakao, u to objektivno plameno more, već u duši nosi pravi pakao. I svaki takav subjektivni pakao ima svoju priču, tešku i žalosnu priču. Juda i svi koji su prije njega i poslije njega sami vezali konop o zelene grane, grede ili prečke, i sebi oko vrata stavljali omču, pričaju tešku i žalosnu priču kako su u svom ognjenom pretpaklu imali još samo dvije stvari na koje su se mogli sa sigurnošću osloniti: granu i konop. I svi oni koji su otrovom oduzimali sebi život, pričaju tešku i žalosnu priču kako su tražeći olakšanje za svoje rane, što su ih pekle kao vatra, našli jedini lijek: pojačanu dozu otrova.

Jedna je majka u Engleskoj živjela griješno. Dojeći u tom griješnom stanju djetešce, otrovala ga je svojim mlijekom. Ne znamo pod kojim se pritiskom i na kojoj temperaturi majčino mlijeko pretvara u otrov. Ali, sigurno je da je ta majka morala živjeti pod vrlo velikim pritiskom i u vrlo visokoj temperaturi.

Bezbožni je Neitzsche nazivao Boga »okrutnim lovcem iza oblaka« svojim »krvnikom koji na nj vreba«, a sebe je nazivao »divljači« koju Bog progoni. Da, divljač pred vatrenom puškom — to je čovjek iza grijeha.

»Neki je čovjek silazio iz Jeruzalema u Jerihon i dođe među razbojnike, koji ga svukoše i izraniše, pa otidoše ostavivši ga napola mrtva« (Lk 10,30). Svaki je grijeh razbojnik, i život u grijesima jest život u rukama razbojnika. To više nije život. To je ropstvo, i to tako gorko da je od njega konop i otrov slađi.

Kad napravimo grijeh, nešto njime započne. Što? Sada donekle znamo što. A znamo također čime završi.

3. GRIJEH U OGLEDALU

1. Čovjeku je drago ustanoviti ljepotu svoga lica u ogledalu. Kad mu se uprlja lice, upravo je sretan ako pri ruci ima ogledalo. Zanimljivo bi bilo ispitati starost ogledala. Mislim da neće biti mnogo mlađe od čovjeka. Uz gorska jezera, koja na svojoj glatkoj površini kao na kakvom slikarskom platnu islikaju obrise obližnjih šuma, sigurno se je zaustavljao već i pračovjek. I sigurno je među obrisima susjednih šuma, koje su se zrcalile u jezeru, tražio i obrise svoga tijela.

Kada čovjek gleda u ogledalo, onda vidi kako izgleda on i svaki njegov pokret. I za griješne pokrete imamo ogledalo: glatku i djevičansku površinu Božjega bića.

2. Prvi se je puta pred tim ogledao pojavio jedan pali anđeo. Bio je to Lucifer. Pa što je vidio u tom ogledalu? Vidio je da nije više anđeo nego đavao. Vidio je da ni jedna topla zraka ljubavi niodkuda ne pada na njegovo biće, nego da se je nad njim prolomio oblak vječne mržnje: dažd sumpora i ognja (1 Mojs 19,24). Vidio je da je pravda u nj zašla sa sjekirom da ga sijeće i komada te da njegovim živim komadima zatre nepravdu koju je počinio. Vidio je da više ne živi u granicama života nego da je preselio za njegove granice, gdje se živi samo zato da se beznadno trpi, gdje se živi u jednom jedinom elementu, koji može samo jedno: ubijati život. Vidio je da bi bilo bolje da se nikad nije ni pojavio u danu egzistencije te da je vječno ostao u noći ništavila.

3. Drugi put je došao pred to ogledalo Adam pošto je sagriješio i tako završio svoj pothvat da postane bogom. Pa što je on vidio? Vidio je da Eden više nije zemaljski raj nego zemaljski pakao. Vidio je da on u širokom svijetu više nije nigdje doma, da od nikoga nije dobro primljen i da je njegova nekoć edenska duša postala područjem neprestanih tragičnih potresa. Vidio je kako se sve ugledalo na majku zemlju, koja

mu je otkazala toplinu gostoprimstva i započela igrati ulogu škrte, zloćudne i hladne maćuhe želeći ga što prije od sebe otjerati. Eno, njezini vulkani ognjem i pepelom zatiru njegove gradove; eno, njezini potresi razaraju njegove stanove; eno, njezine se poplave slijevaju u njegova naselja kao u kakve prazne boce da ga zaguše; eno, njezini se blokovi ulamaju da ga pod sobom pokopaju. Vidio je mane, tekel, fares (Dan 5,25) svih svojih civilizacija. Vidio je neizbrojivi broj bolnica, u kojima se on, Adam patnik, cvileći i jaučući savija u oštroj boli, sav iznakažen i bespomoćan. Vidio je kako gladan i neishranjen živi na zemlji. Vidio je da na zemlji nema nesretnijeg stvora nego što je on. I dugo je Adam gledao film krvave budućnosti svoje rase, i ne mogavši dulje izdržati pobježe od Božjeg lica. Međutim je zemlja s dračem i korovom čekala da počne upijati znoj i krv nesretnog robijaša.

4. Treći koji se je pojavio pred tim ogledalom bio je Isus Krist. Ovaj puta stajao je pred njim ne grješnik, nego nevino janje, ali koje je uzelo na se grijeh svijeta. Pa što je ovo Janje vidjelo u tom ogledalu pri blijedom svjetlu mjesečine među getsemanskim maslinama s noćnim sablasnim krošnjama? Vidio je kako je njegovu zemaljsku egzistenciju zahvatio potres i kako je ona počela pucati i lomiti se s vrha do dna, kao što će sutra od potresa pucati golgotsko kamenje i kao što će se hramski zastor razderati po svoj svojoj visini. Vidio je kako se sablast muke spustila nad njega raspeta na križu, da svojim oštrim kljunom kljuje po njegovoj utrobi, po njegovu srcu i po njegovu mozgu. Vidio je kako je svaka mrvica njegove ljudske egzistencije bačena u ognjeno more fizičke patnje da izgori i da se pretvori u pepeo kao što izgori i postane pepeo suha grana bačena u vatru. Vidio je da se je Otac okrenuo od njega, ali ne kao onaj koji od žalosti ne može gledati muke svoga rođenog sina, nego kao onaj koji dijete u kliještima patnje prepušta njegovoj sudbini.

5. Grijeh, dakle, prenosi za granice života. On ispija sav život. Kristu je ispio zemaljski život. Adamu je ispio edenski život. Luciferu je ispio anđeoski život. I Kristu nije ostala ni iskra zemaljskog života. Ni Adamu nije ostala ni iskra edenskog života. Ni Luciferu nije ostala iskra anđeoskog života. Svi su ti životi presahli i naglo presušili. Grijeh pripada kraljevstvu smrti. Gdje se on pojavi, neminovno nastupa razaranje i umiranje.

6. Svaki je život začet u ljubavi. I svaki je život himan ljubavi. Grijeh razara sve te žive himne ljubavi bili oni anđeoski, edenski ili Bogočovječji. Za sobom ostavlja samo gariša. Na svakom je pak garištu crno. I na svakom je garištu pusto. Na garištu ljubavi je crno i pusto na poseban način, kao što je vrag crn i pust i kao što je Kalvarija oko tri sata na Vel. Petak bila crna i pusta.

7. Znamo da je Očeva ljubav primila žrtvu zaklanog Janjeta i da je Ono opet oživjelo. Znamo također da je njegovom krvlju bio poškropljen Adam te da je i on oživio. Lucifer je pak zauvijek ostao pod režimom grijeha. On, doduše, živi, ali u paklu. Grijeh je smrt, ali čudna smrt. On ubija život, ali tako da prebacuje u protuživot. Po grijehu nije samo u Luciferu prestao anđeoski život nego se je po gubitku ovoga života u njemu nastanio jedan drugi život, koji možemo nazvati antiživotom. Svi mi živimo tako da svojim bićem i svojim djelovanjem potvrđujemo istinitost, dobrotu i ljepotu ljudske naravi i Božje milosti. Lucifer toga ne može učiniti s obzirom na svoju anđeosku narav koja mu je ostala i poslije grijeha. On te naravi ne može potvrditi. On je tu narav grijehom zatajio i dokle god živi u grijehu, on je niječe. A živi vječno. Vječno, dakle, živi proti samom sebi. Sve anđeosko pretvorilo se je grijehom u vražje. Sva istina u laž, sva dobrota u zloću, i sva ljepota u grdobu. Svako je garište crno i pusto, ali na njemu barem jednom prestane dim i vatra. Na garištu ljubavi uvijek se dimi i uvijek gori.

Možda smo koji put u dugoj jesenskoj noći ili zimi uz peć, dok je vani padao snijeg, mislili na onaj čas kad smo i mi kao pahuljice snijega prvi put zalepršali na zemlji. Možda smo pri tom pokušali produljiti svoju misao i na časove u kojima nas još nije bilo. Jesmo li primijetili da sami sebi pri tom izmičemo, nestaje nas i gubimo se u nečem crnom, kako pred nama zja ništavilo kao velika crna ploča bez ijednog bijelog slova. Onda smo se trgli i otkinuli svoju misao od tog crnog i praznog ništavila te osjetili radost što sjedimo uz peć i što gledamo kako snijeg nečujno sjeda na krovove kuća i na hladnu zemlju. Pravo je tako: pred crnim ništavilom bijeg, a radost i veselje zbog života. Tako je od nas do ništavila iz kojeg smo izašli, radost i veselje, jer je između nas i njega život. A gdje živi Lucifer? S *ovu* stranu ništavila kao i mi? Ne! On živi s onu stranu ništavila; tamo gdje je još veća praznina i crnina nego što

je u ništavilu. Tamo gdje radosti nema i gdje se živi bez života. Nije li Isus rekao za Judu, a to vrijedi za svakog definitivnog grješnika: »Bolje bi mu bilo da se nije rodio čovjek onaj« (Mk 14,21).

U *kolokviju* molimo da nas Bog očuva od grijeha i njegovih strahota.

IV RAZMATRANJE

S m r t

1. predvj.: »Određeno je ljudima jedanput umrijeti« (Žid 9,27)
2. predvj.: Da bi nam život bio priprava za smrt!

1. ŽUTI ZNAK I STAMBENI OTKAZ

1. Dogodilo se dok smo gledali film da je najednom pukla vrpca. Života je s ekrana nestalo i njegovo se bjelilo izgubilo u tami. Pri tome se je nešto i u nama pretrglo. Bio je to onaj doživljaj koji se je počeo razvijat dok smo gledali film.

I naš se život odvija ne samo filmskom brzinom nego također i ekranskom šarolikošću i doživljajnom napetošću. Ali, najednom dođe smrt. Nije to uvijek kraj filma. Redovito je to prekid životne vrpce. Rijetki su, a valjda ih i nema koji ne bi znali što bi radili na ovoj zemlji kad bi ih smrt pustila na miru. Ali, smrt nikoga ne pušta na miru. Prije ili kasnije svakome izbriše pred očima sve ekrane i pretrgne sve doživljaje.

2. Jurimo kroz život danas brže nego ikada. Najednom nas smrt svojim žutim signalom zaustavi i ukoči sav naš životni dinamizam. Prije nas milijarde su se kretale zemaljskom kuglom. Danas se od njih nitko više i ne miče. Smrt ih je sve zaustavila. Gibale su se perzijske armije, koje su gustoćom svojih strijela bile kadre sunce zasjeniti; čete Aleksandra Velikoga, koje su osvajale Aziju; rimske legije s mačem o boku širom i uzduž rimskog carstva narodi tražeći nove domaje; srednjovjekovni lutajući vitezovi; Napoleonovi osvajači Evrope ... No svi su se oni zaustavili. Pretvorili su se u nepokretnu hrpicu pepela. Više nikamo ne idu, ništa ne osvajaju, nikome ne prijete. Smrt ih je demobilizirala za uvijek. Ukočila im korake, odrvenila ruke i slomila srca. (Lelotte).

3. I mi se krećemo. Jurimo u raketi, putujemo avionima, autobusima i brodovima. Svuda smo: na kopnu, moru i u zraku. Ima nas na svim autostradama, na svim prugama i na svim linijama. Trčimo po stadionima, po sportskim stazama i igralištima. Penjemo se po planinama, povlačimo po morskim plažama, obilazimo države i gradove. Pravimo kružna putovanja i posjećujemo rodne krajeve. Činimo grupne i pojedinačne izlete u još neviđene predjele, čuvena mjesta i turističke centre. Ali i nas čeka smrt sa svojim žutim signalom u ruci. I sve će nas zaustaviti. Ispraznit će sve raketne kabine, sve avione, sve autobuse, sve vlakove i sve brodove. Pobrat će nas s lijepih planina i sviježih plaža. Izvući će nas iz čuvenih gradova i turističkih centara. Nigdje nas više neće biti i nikud više nećemo ići. Za nas se više neće rezervirati mjesta niti spremati putne potrebštine. Smrt će nas zaustaviti, i mi ćemo stati i ostati stajati kao što stoji osamljen stup nekoć lijepe zgrade, kao što stoji panj posred zelene šume, kao što stoji nepomičan grobni spomenik.

4. Naš se život odvija ekranskom šarolikošću i doživljajnom napetošću. Za računskim i trgovačkim scenama nadolaze obiteljski časovi ispunjeni toplinom kućnog ognjišta, a onda nadanja i sanje o dobrim svjedodžbama, utjecajnim mjestima i boljom budućnosti. Tu su zabave, teško iščekivani sastanci, sretne ljubavi. Tu su blagdanske radosti i ferijalne bezbrižnosti. Tu je prisustvovanje na promocijama, na baletima i na plesovima. Tu je sudjelovanje u nacionalnom i svjetskom zbivanju, s političke tribine, s profesorske katedre, iz laboratorija, iz instituta. Napisano je na tisuće romana. Izrađeno je na tisuće filmova. A svi su ti romani i svi su ti filmovi ukrali doživljaje, težnje i misli iz ljudskih srdaca i stavili ih na papir ili vrpcu. I to ljudsko srce, svačije srce, pruža još tisuću novih tema za nove romane i za nove filmove. Neki su ljudi napisali

svoje memoare, neki svoje životopise. Svi mi posjedujemo neizdane memoare i neobjelodanjene životopise. Naš život je neprekidan niz događaja, u kojem se jedni događaji vežu s drugima kao karika na lancu, kao prizori na pozornici, kao slike na ekranu. Smrt će međutim zaustaviti to zbivanje. Postat ćemo ekran u tami bez slika, pozornica bez prizora. Suha riječna korita, bez kapi vode, presahli vodoskoci. Sve će se napetosti poništiti i preko svojih doživljaja past će hladnoća, ukočenost i bljedilo smrtnoga lica. Više nećemo ni na šta računati, ništa planirati, ničemu prisustvovati, ni za išta se angažirati, u ničemu sudjelovati. Ukočit ćemo se unutra kao i izvana. Postat ćemo hladan mramor, u kojem uzalud tražimo trag života. Njegove su i žile mramorno mrtve.

5. Svi se mi na ovoj zemlji smještamo tako kako bismo se mogli što bolje osjećati. Namještamo se na njoj kao da smo na nju od nekud izdaleka umorni stigli. Životom se služimo kao udobnim naslonjačem s kojeg teško ustajemo. Svime smo se opskrbili kao neki rekonvalescenti. Stari filozof Bion sve je svoje sobom nosio. Naše i kamion teško vuče. Opskrbili smo se udobnim mekanim krevetom s mističnim svjetlom na noćnom ormariću. Prozore smo zastrli koprenama koje smo ukrali s vilinskih glava. Fino politiran stol okružili smo udobnim stolicama, a pod njih smo podložili sag po kojem kao po cvijeću hodamo. Iz kuta nam televizor nudi sve ono što bismo vidjeli kad bismo kao anđeli oblijetali zemlju. U kupaonici nas čeka topla i hladna voda, a za kuhinju se brinemo koliko samo možemo. To je naš intimni namještaj. Nije drukčiji ni onaj izvan naših soba, koji nas dočika kad izađemo iz kuće. Pod noge smo podmetnuli čiste pločnike, da ne bismo morali gaziti po prljavoj zemlji. Limuzine stoje spremne da nas voze u svim smjerovima. Šetališta nas smiruju svojim nježnim i raznolikim zelenilom . Kina, kazališta, variété, glazbene dvorane pružaju nam odskočne daske u svijet mašte, ugodnog osjećaja i zabavnog doživljaja. Po periferiji gradova smjestile su se tvornice koje misle na nas i rade za nas, brinući se za naš još bolji smještaj na zemlji. Izrađuju nam: sveze za cipele, sapun za pranje, odjevne komade od toplih krzna i leptirskog šarenila, pastu za zube i škarice za obrezivanje nokata. Čini se da zemlja ima s nama jednu jedincatu nakanu: da nas majčinski privine k sebi i toplo zagrli. Da, pruža nam stan, i više nego stan. Više nego četiri gola zida. I mi smo joj zahvalni za to. I

mi sklapamo s njom stambeni ugovor. A sklopivši ga, bacamo nogu preko noge, zapušimo cigaretu i kroz kolutove dima bacamo poglede, kao kroz kakve okrugle prozorčiće, na udobnosti sutrašnjeg dana ... Tako činimo danas i sutra, a ono sutra stoji uvijek pred nama, vječno uz nas, stvarajući u nama dojam neprolaznosti i vječnosti na ovoj zemlji. Međutim, dolazi smrt, gospodarica stambenog zemaljskog prostora, sa svojim otkazom u ruci. I mi ćemo ispraznit sobu u kojoj živimo. Na ništa više nećemo sjedati, po ničemu više nećemo hodati, ništa više nećemo na televizoru gledati. Više nećemo ići u parkove ni u kazalište. Više se nećemo oblačiti ni pred ogledalom dotjerivati. Sav će nam komfor ispasti iz ruku kao što djetetu pada igračka. Ostat ćemo bez svega. Mnogi su osjećajući blizu smrt ljubili svoj namještaj i upriličavali dirljiv rastanak od njega, kao na pr. kardinal Mazarin. Jednom je seljak pred smrt ljubio prag svoje kuće. I mi ćemo se, bilo s poljupcem, bilo bez poljupca, sa svime rastati. Smrt definitivno prekida naš boravak ovdje na zemlji. Ona je raketa koja nas trga s planeta i više nas na nj ne vraća. Sve će nam oduzeti, od svega rastaviti. Jednu hladnu raku i nešto cvijeća, koje će brzo uvenuti — to je sve što će nam od zemlje ostaviti.

6. Tako život nije film bez kraja i konca. On nije ni nepresušiva rijeka. Niti je planetarno stanovanje bez selidbe. On je privremeno stanovanje na našem planetu, ad tempus — za neko vrijeme — privremeno; rijeka koja ima svoju određenu duljinu i svoje ušće; i film koji ima posljednju sliku s natpisom: Svršetak.

2. PREDSMRTNA PSIHOZA

1. Čovjek ne može ničemu ići ususret i s ničim se ne može sastati, a da to ne bi djelovalo na njegovu dušu dajući joj određeni osjećaj i određenu temperaturu. Zato govorimo o raznim psihozama: o ratnoj psihozi, o predolimpijskoj psihozi, o predizbornoj psihozi itd. Postoji i predsmrtna psihoza.

Kod nekoga zavlada psihoza panike pred smrću, kao u onom dobrom Indijcu, koji je nekim slučajem doznao da će ga smrt zateći u Gangesu. Nastanio se daleko od Gangesa i držao se daleko od njega. Jednom je ipak morao na Ganges. Ali, osigurao se je sa svih strana. Smrt je ipak probila sve njegove obrambene linije i umorila ga baš u Gangesu.

U drugima se pojavi osjećaj rekompenzacije (nadoknade). Misao na smrtne časove u njima jača težnju za uživanje. Pretvore se sasvim u užitak kao onaj evanđeoski bogataš. »Nekome bogatašu obilno urodi zemlja, pa je ovako u sebi razmišljao: Što da učinim, jer nemam kamo skupiti svoju ljetinu. I reče: Evo št o ću napraviti. Srušit ću svoje žitnice i podignuti veće, pa ću zgrnuti u njih svu ljetinu i sva svoja dobra. Tada ću reći svojoj duši: Dušo, evo imaš u zalihi mnogo dobra za mnogo godina. Počivaj, jedi, pij, veseli se!« (Lk 12, 16-20).

Treći joj idu mirno u susret. Žive samo zato da se s njom sastanu. Tako je živio u prvom redu naš Gospodin. On je nestrpljivo brojio minute kad će otići na Kalvariju, kao što mi nestrpljivo brojimo dane kad ćemo otići na godišnji odmor. Širio je ruke blagoslivajući narod, ozdravljajući bolesnike i grleći djecu. I ne može se reći da ih tada nije širio iz dna svoga srca. Ali, ipak ih je najsrdačnije raširio na križu. S njega nas blagosliva već 20 vjekova. Kazao nam je da je došao da nam donese radost, i to u izobilju. I on je sam uživao radost cijeloga života. I ta je radost u njemu uvijek rasla. No, najviše se podigla u njegovoj duši na posljednjoj večeri uoči Vel. Petka. Pred neprijateljima, koji su mu prijetili smrću, uvijek je bio miran i dostojanstven. Izmicao im je samo zato jer još nije bila Očeva volja da im se preda. Kad su ga osudili na smrt, ništa nije imao reći, tako da se je Pilat njegovu susretu sa smrću veoma divio.

2. I nas je poučio kako ćemo se prema njoj držati.

Ne valja u jelo, pilo i životne brige zaći tako da na nju zaboravimo (Lk 21, 34). Ne valja sa sigurnošću računati da ćemo živjeti još mnogo godina. Nit se života može prekinuti svake noći (Lk 12, 20). U našoj duši mora biti uvijek milost, kao u svjetiljci ulje, inače bi, ako smrt dođe iznenada, mogli u vječnosti zalutati (Mt 25, 1—13). Ne treba pred njom padati ni u kakvu paniku. Život je dan ne da ga smrt ugrozi, nego da se do njezina dolaska u miru razgradi prema vječnoj Očevoj zamisli i njegovu planu s nama. Smrt u stvari ne iznenađuje, jer je i ona predviđena. Ona je samo točka iza rečenice našega života, a stavlja ju Otac pošto smo ispisali sve riječi koje je on planirao da ispišemo. Fatalno bi bilo, iz činjenice što će nas ona istrgnuti s ovoga planeta, htjeti u nj što dublje pustiti korijenje. To bi bila logika luđaka (L 12, 20). Kristova logika upućuje na to da si sami polako gulimo korijenje, i da nam cijeli život po-

malo bude pakovanje. Najidealnije bi bilo da nas smrt zateče srcem već u vječnosti. Ni predusretati je ne treba. Ona će doći uvijek u pravi čas. Nju će poslati Otac čim mi našim životom dopremo do skale koju nam je on postavio. I njezin je dolazak znak da Otac misli na nas. Da jednako misli na naš konac kao što je mislio na naš početak.

3. Svi su se sveci oblikovali ovim Isusovim primjerom i poukom.

Živjeli su tako da su mogli svaki čas primiti sv. pričest i svaki se čas predstaviti Bogu. To znači da su neprestano živjeli u atmosferi vječnosti. Znali su da živjeti znači biti spreman za Očevu kuću. Ida von Herzfeld (+ 813) spremala se na svoj način. Mnogo godina prije smrti dala je u predvorju jedne crkve izgraditi sarkofag s nakanom da u njemu bude sahranjena. Time nije ništa novo učinila. Tisuće su to učinile prije nje. No, ovo je učinila ona sama: Dvaput tjedno punila je taj sarkofag živežnim namirnicama, odijelima i darovima te ih je iz tog sarkofaga dijelila siromasima. To isto što je Ida gledala u sarkofagu, gledali su sverci u samima sebi. Smatrali su se živim Idinim sarkofazima iz kojih, ne dva puta tjedno, nego svaki dan, mora poteći rijeka dobrih djela. Misao na sarkofag nije ih bacala u neplodnu melankoliju, nego ih je poticala da razgrade život što više mogu. Baš onako kako nas je učio Isus, da zalaganjem i spretnim poslovanjem povećamo dobivene talente prije nego što se on vrati. Svako im je jutro bilo novo malo rađanje, svaki dan novi mali život i svaka večer umiranje u malome (Keppler). Išli su mirno prema vječnosti, kao što lađe kreću prema drugoj obali. Ostavljali su planet i selili u vječnost kao što mi selimo iz jedne sobe u drugu. S povjerenjem u Oca živjeli su svoj život. S istom mjerom tog povjerenja odricali su se svoga života i napuštali ga, mirno i dostojanstveno, kao Krist na Golgoti, koji umrije načinom dostojnim Boga.

4. Ne smijemo nipošto ovaj mir i dostojanstvo svetaca, s kojim su išli u susret smrti i s kojim su se s njom sastali, zamijeniti hladnim mirom kojim je Sokrat ispio svoj otrov, niti imperatorskim mirom, kojim je Aleksandar Veliki posegnuo za svojom možda otrovnom čašom, niti vojničkim mirom, kojim je neki ranjeni oficir dočekao informaciju o svojoj brzoj smrti rekavši: »Stojim na zapovijed«. Demantiralo bi nas inače ono drhtanje pred divljom zvjeradi sv. Pontika, mučenika iz staro-

ga Lugdunuma (Liona), i njemu sličnih. Natjeralo bi nas u škripac ono trzanje nekih svetaca čas dva prije smrti. Pogotovo bismo bili u neprilici s Getsemanijem. Tamo se je i Isus pred smrću tresao, i krvlju znojio. Kršćanska predsmrtna psihoza mira i dostojanstva nije kameni stav pred neumoljivom sudbinom. Nije ni metoda nekog duhovnog zavaravanja i obmanjivanja, kao što bi tko mogao misliti. Ona smrt priznaje smrću: cijepanjem bića koje svakom svojom žilicom želi biti čitavo. I ne želi je učiniti bezbolnom. Eutanazija (bezbolna smrt uzrokovana drogama) ne postoji u kršćanskom rječniku, a još manje svetačkom. Kršćanin prihvaća smrt u njezinim najgorčim oblicima: na križu, na roštiljima, u živom raspadanju. I sve posljedice koje proizlaze iz tog prihvaćanja: bol i trpljenje, teško našoj čovječjoj naravi.

Što je, dakle?

3. PRIVLAČIVOST KRŠĆANSKE SMRTI

1. Htjeli bismo sada znati tajnu predsmrtne kršćanske psihoze. Otkud kršćanima mir i dostojanstvo pred smrću? Da, i čežnja za njom i radost kad je ugledaju?

Ali pogledajmo najprije još konkretnije svetačku skalu osjećaja u njihovu posljednjem času života.

Isus je umro s riječima na ustima: »Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj« (Lk 23, 46). *Sv. Ignacije* antiohijski: Izvori žive vode (Duh Sveti) struje kroza me i šumeći govore mi: K Ocu, k Ocu! (Rim 2,2) *Sv. Monika,* majka svetog Augustina, koji ju je prije njezine smrti u Italiji pitao da li joj je žao umrijeti daleko od rodnog afričkoga kraja, rekla je: »Od Boga nijedan kraj nije dalek, i ne bojim se da u posljednji dan neće znati gdje se nalazim da me uskrisi« (Ispovj. 9,11). *Sv. Franjo* Asiški raširio je pred smrt ruke i s velikim veseljem uskliknuo: »Dobro mi došla sestrice smrti!« *Sv. Ljudevit IX* umro je sa smiješkom na ustima i riječima: »Nisam znao da je tako lako umrijeti.« *Sv. Filip Neri* pjevao je na svoj smrtni dan sav radostan: »Slava na visini Bogu«. *Sv. Benedikt Labres* uzdisao je u svojim zadnjim teškim danima: »Pozovi me, Isuse, pozovi me da te smijem gledati.« *Sv. Mala Terezija* umrije s pogledom na raspelo i uzdahom: »O ja ga ljubim ... Moj Bože, ja ... te ... ljubim.« Kardinal *Mezzofanti:* »Slava Ocu ... A sada u raj!« *Lacordaire* je umro istrošen napornim apostolatom i s riječima: »Otvori mi, o moj Bože, otvori mi!« *Sv. Klement M. Hofbauer* preminuo je moleći Anđeo Gospodnji. Kardinal *Odescalchi* gledajući na raspelo: »O, poznam ga!« *Marija Stuart:* »U tebe se, Gospodine, uzdam!« *Andrija Hofer* piše iz Italije 4 sata pred svoju smrt prijatelju Püchleru u Njemačku: »Ovo ti pišem u 5 sati ujutro. U 9 sati putujem u pratnji sviju svetaca k Bogu. Mantua, 20. veljače 1810.« *Cauchy:* »Drag mi je život, jer u njemu tražim Boga. Draga mi je smrt, jer ga u njoj nalazim.« *Petar Zrinski* je napisao uoči svoje smrti ženi Katarini: »Budi Bog hvaljen, ja sam k smrti dobro pripravan, niti se plašim. Ja se ufam u Boga vsemogućega, koji me je u ovem svitu ponizil ... kom sutra dojti ufam se ...«

2. Iz odgovora ovih anketiranih svetaca i svetačkih duša, na njihovoj smrtnoj postelji, nije nam teško otkriti izvore kršćanske predsmrtne psihoze.

Smrt je sastanak s Ocem!

Nikad ga nismo vidjeli. Ali, sve je u nama govorilo, tokom cijeloga života, da ga imamo. I sunce s neba, koje nas je milovalo. Osjećali smo da je to bila njegova ruka, koja nas je dragala. I naša majka, koja nas je sasma posjedovala, ali koja nas je za drugoga odgajala. Bilo je to njegovo Srce, kojemu nas je htjela predati u vječnu baštinu. I ono nešto dobra što smo u životu učinili izišlo je više iz poticaja Nekoga višega nego nas samih. Bio je to On, koji nas je zvao na teritorije dobrote, jer se tamo nalazi njegova kuća. I kad nas je gušio grijeh, osjećali smo da nas netko drži nad ponorom, da ne propadnemo sasvim. Bio je to i opet On, koji nas je držao, čekajući strpljivo suzu na našemu oku kako bi nas opet mogao k sebi privinuti. I u našim patnjama bili bismo svisnuli, da nismo imali krilo u koje smo se toliko puta djetinji isplakali. Ah, to Božje očinsko krilo! Prema njemu sklapali smo ruke, za njim smo čeznuli, k njemu smo išli. Doista je sv. Ignacije antiohijski imao pravo kad je govorio: »Izvori žive vode struje kroza me i šumeći mi govore: K Ocu, k Ocu!« Mi kršćani nismo ništa drugo nego živa struja koja hiti k Ocu, jer nismo ništa drugo nego djeca, zdrava i vedra djeca nebeskoga Oca. Sve juri u ruke smrti. Mi jurimo na Očevo krilo. Smrt nam nije tamničarka, nego dizalica na koljena Ocu. Brod, koji nas prebacuje na obale domovine, u krajeve vječnosi gdje je naš zavičaj. Mi ne idemo kroz živo hladno,

mrko i zabrinuto kao oni koji traže gdje bi mogli udariti svoju postojbinu. Mi postojbinu imamo. Mi imamo kućno ognjište. I tamo nas naši čekaju. Smrt je za nas kršćane ulazak u očinsku kuću, dugo željkovanu i suzama dozivanu. Kako ćemo umrijeti, ne znam. Ali, trebalo bi umrijeti lakše nego što nas je majka rodila. Tamo smo otvorili oči i ugledali dolinu suza koja čeka naše krvavo srce i naše zaplakane oči, a ovdje ćemo ugledati Očevo lice, koje čeka naše lice da mu dadne cjelov što cijelu vječnost ispunja djetinju dušu. »Ah otvori, Oče, otvori« neka budu i naše riječi, dok smrt bude šutke obavljala svoj posao oko nas iskazujući nam najveću uslugu. Sv. Franjo Asiski nazvao ju je sestricom smrti. Trebalo ju je nazvati majkom, koja nas rađa za Očevu vječnost. Kod prvog su nas rađanja dočekali sa smiješkom. Kod drugoga će nas otpratiti sa suzama. Trebalo bi zapravo obratno. Ali, sestrica će im smrt oprostiti, jer su ljudi poznati glumci, koji doduše igraju iskreno i srdačno, no ipak često krive uloge.

3. Iz ovih svetačkih odgovora nije nam teško otkriti izvore kršć. predsmrtne psihoze.

Smrt je osobni triumf djeteta Božjega!

Već smo od ranog djetinjstva u duši gradili Božji hram. Ali, što smo u danu milosti s anđelima gradili, to su u noći grijeha demoni razarali. Neprestano smo imali dojam da gradimo na ukletim temeljima. Mi smo ipak slagali kamen do kamena, mučno, strpljivo i ustrajno ,čekajući smrt da taj Božji sveti hram prenese na teritorije vječnosti. Dan njezina dolaska, dan je naše pobjede.

I udarci su na nas padali sa svih strana. Zemaljska sudbina nije nam bila sklona. (A da li nam ona uopće može biti sklona?!). Indijci smatraju patnju najjačom silom na svijetu, jačom od željeza. I mi znamo za željezno kraljevstvo trpljenja. O njemu su nam toliko puta pričale naše neprospavane noći, naša slomljena srca i naše krvave oči. Ali, mi smo čekali anđela smrti, da nam s leđa skine teški teret i s očiju izbriše suze pa da nas onda smjesti u krajeve, gdje se suze ne liju i gdje breme ne pritišće. Dan njegova dolaska, dan je naše pobjede.

Prvi su kršćani gledali strašne stvari: kako divlje zvijeri razdiru njihova tjelesa, kako ih bacaju u vrelo ulje, kako ih oblažu smolom i pretvaraju u goruće baklje, kako im majkama odsijecaju dojke. A ipak, po zidovima svojih katakomba nisu slikali kosture smrti, vragove s trozubom ni Joba na đubrištu,

nego dobrog Pastira koji ih vodi na vječnu pašu i svjetiljku nade, koja plamenim jezičcom dočarava žar vječnoga života. I mi smo gledali svašta u životu, ali smo kroza nj koračali sa svjetiljkom nade u vječni život. Smrt nam konačno ovu nadu pretvara u stvarnost. Ona je ostvarenje naših težnja. A ako to znači triumf, onda umrijeti za nas znači doista triumfirati. I kad bismo se spremali da na dan smrti pozovemo anđeoske zborove s njihovim trubama kako bismo skupa s njima i sa sv. Filipom Nerijem mogli ispjevati: Slava Bogu na visini, onda bismo se dobro spremali na čas smrti.

4. Iz ovih svetačkih odgovora nije nam teško otkriti izvore kršć. predsmrtne psihoze.

Smrt je ulazak u hram Ljubavi!

Za ljubavlju smo tragali cijeloga života. Ako nam je uzmanjkala u djetinjstvu, nešto je preko svih naših misli prebacilo crnu kopremu i nešto je po svim stvarima razlilo neku netečnost. Ako nam je uzmanjkala poslije u životu, osjećali smo se kao zlatolovci bez zlatnih rudokopa. Na svaki smo cvijet ljubavi kao pčele sjedali. Svaku smo njezinu zraku požudno upijali. I ničim se nismo tako opijali kao njezinom opojnošću. Nažalost, naš je planet oskudno zračio. Kad bi je na njemu bilo barem 30% od njegove sveukupne težine. Razne su vjerske, socijalne i druge ideologije odjurile naprijed na sve strane. Ljubav iza njih sama sporo pješači, premda sve golo na zemlji čeka na njezinu toplinu i sve gladno na njezinu milosrdnu ruku. I mi smo čekali na njezin dolazak. I nikad nam nije došla kao vedar dan, nego uvijek pomiješana s kišom, solikom, a katkad i tučom. Ali, mi smo znali da ona ipak postoji kao vedar dan i da u vječnosti postoji njezin zlatan hram. Stoga smo nastojali ljubiti Oca i žuriti se u njegovu kuću. Sv. Mala Terezija činila je to isto. I cijelim životom činila je samo to. Miomirisna boca pusti miris kad se otvori. Čovjek pušta svoj životni miomiris dok mu smrt zatvara oči. Sv. Mala Terezija tad je rekla: »O, ja ga ljubim ... Moj Bože ... ja te ljubim.« Bio je to znak da je sav njezin život bio hodanje u vječni hram ljubavi. I bio je to ujedno njezin ulazak u nj.

Hodajmo i mi tako da i nas smrt zateče na njegovu pragu!

U *kolokviju* molimo da uzmognemo tako živjeti kako bismo mogli smrt dočekati s pravim kršćanskim raspoloženjem.

V RAZMATRANJE

Naša vjera

1. predvj.. »Gdje je vjera vaša?« (Lk 8, 25).
2. predvj.: Da bismo vjeru duboko u sebi nosili i po njoj živjeli.

1. OKO, SRCE I UHO VJERE

1. Radoznalo gledamo u zvjezdano nebo i odgonetamo njegove zagonetke, otkrivamo njegovu ritmiku i zalazimo u njegovu zakonitost. Na zemlji nema ničega što nas ne bi zanimalo. Zanimaju nas planinski vrhunci i dubine mora, zanima nas površina i dubina zemlje, zanima nas bilinsko i životinjsko carstvo. Često smo se pitali kako pupoljci podnesu žestoku zimu i zašto ljeti pada tuča. U djetinjstvu smo pitali proljetne lastavice otkuda dolaze i kako su našle put u svoja prošlogodišnja gnijezda. Danas se ljudi ozbiljno pitaju kako bi mogli doći na mjesec i na još koji planet.

Sve nas zanima: što je daleko i što je blizu nas. Osobito što je blizu. Zanima nas puce na odijelu, koža od koje su napravljene naše cipele i remen na našem ručnom satu. Zanima nas zrak koji dišemo i kruh koji jedemo.

Ali, u svim stvarima koje nas zanimaju nalazi se Bog, sakriven doduše i nevidljiv, ali zato ne manje stvarno. On se nalazi iza zvjezdanog ansambla kao njegov nevidljivi dirigent. U silne masive gora smjestio se detalj njegova gorostasnog lika. Sa širokog bezgraničnog mora odsijeva njegova neizmjernost. Svako živo biće na zemlji samo je minijatura njegova života. I sav životni rad bilja, i sav život životinja utemeljen je na njemu.

On se raduje pucetu na našem odijelu, i drage su mu naše cipele, kojima štitimo noge. Veseli ga sat na našoj ruci. I on često gleda na nj iščekujući čas kad će nam se moći sasma razotkriti, kad nam više neće biti skriven i nevidljiv.

Sve nas zanima: što je daleko i što je blizu nas. Da li nas također zanima Bog koji se nalazi u svemu što je oko nas i koji je uvijek uz nas? Očima možemo gledati sve što nas okružuje: svoju kuću, puteve, polja i šume. Zato ih držimo uvijek otvorene. Da li su nam oči vjere također uvijek otvorene? Kad bi nam bile otvorene, u svemu bismo vidjeli prisutna Boga: i u šumi, i na polju, i na našim putevima, i u našim kućama, u kojima se stavlja na stol kruh, njegov dar. Mi, na žalost, imamo oči vjere najčešće zatvorene. Očit znak da vjera u nama spava. »Vjera se i ljubav prema domovini ne proživljuje samo nekoliko sati« (Faulhaber). Koliko sati na dan gledamo očima vjere? Muče nas sumnje, ne kopčamo dobro ili nikako dnevne događaje, udarce sudbine i životne neprilike sa svojom vjerom i svojim vjerskim pogledima. Nisu li možda oči naše vjere prerijetkom uporabom izgubile sposobnost vida pa gledamo »ljude kao stabla« i Očeve darove kao strašila. Ne znam što bi Isus bio gledao na križu na pustoj Kalvariji, kakav skandal i kakvu ludost, da nije vidio kako nad križem blista Očeva ljubav. Naučimo se i mi u svim stvarima gledati Oca, da ga prepoznamo kad siđe s Kalvarije i stavi dio križa svoga Prvorođenoga na ramena svoje ostale djece, da Prvorođenome bude lakše.

2. Mnogo je toga oko čega se vrzu naše misli. Mislimo što ćemo jesti i što ćemo piti, što raditi i kuda ići; mislimo što se je dogodilo jučer i što će se dogoditi sutra; mislimo na kino i na dnevne novine, na znance i prijatelje mislimo na zimu i svoju reumu; mislimo na se i naše bližnje. I jedne nas misli hrabre i sokole, druge lome i obaraju; iza jednih javlja se radost kao ujutro sunce iza vrhunaca gora, iza drugih stupa tuga sa svom svojom crnom opremom. Stoga je ljudsko srce uzburkano more. To znači da u njemu nikada ne vlada blaga bonaca. Da u nj uvijek nešto upadne ili u njemu nešto duhne što njegove vode komada u valove. Mnogima i fizički srce oslabi radi ovog psihičkog komadanja. I jer je ovo psihičko komadanje u današnjoj modernoj civilizaciji poprimilo velike razmjere, i bolesti su srca neprestano u porastu. Zaboravili smo na ulje vjere, koje uzburkanu površinu mora čini glatkom, koja i valove politira. Manjka nam ne samo oko vjere nego i srce vjere. Manjka nam ponizno, blago, strpljivo i dobrohotno srce; srce koje bi znalo u duhu vjere u mnogim stvarima zaboraviti na se, a sjetiti se drugih, njihova tereta i njihova jada; srce koje bi znalo uz nošenje vlastite sudbine uzeti nešto na se od teških

sudbina drugih, onako kao što znamo na putovanju pomoći nositi drugima putnu prtljagu, rukom uz ruku na istoj ručki; onako kako je Krist naše vječne sudbine uzeo na se i na krvavim ih leđima iznio na vrh Kalvarije te ih na križu otkupio. Manjka nam srce djetinjeg povjerenja i predanja nebeskom Ocu. I naše će srce biti uvijek pomalo uzburkano more, ako naša ruka ne bude uvijek u njegovoj ruci. Mi uvijek mislimo da možemo živjeti u tisućama stvari bez Boga, a ne možemo ni u jednoj. Mi smo uvijek skloni misliti da nam je Bog potreban samo nedjeljom i blagdanom, a potreban nam je svaki dan i, bez pretjeravanja, svaki sat, i svaki čas.. I baš zato, jer ima mnogo časova i sati u kojima naše ruke nema u njegovoj, naše se srce steže i muči. Kad bi naše srce više udaralo ritmom Očeva srca, manje bi nam se stezalo i manje bi nas mučilo. I još bi se nešto dogodilo. I sama bi naša vjera bila življa, svjetlija i jača, jer bismo ne samo razumom nego i srcem vjerovali. A srce je pokretač razumnih energija i prvi suradnik svih naših misaonih pothvata među koje ide i naša vjera.

3. No, ne zaboravimo da ni srce neće moći spasiti naše vjere od klonulosti ako ne budemo neprestano izoštravali još jedno sjetilo vjere, a to je: uho vjere.

Koliko se je Bog trudio da svojim Božanskim riječima rasvijetli naše tmine i da tim istim riječima vađenim iz svoga srca ugrije naša srca!

Abrahama je vodio iz Ura Kaldejskoga u Palestinu, pa u Egipat, pa opet u Palestinu, da njegovim životom pokaže kako se živi u vjeri i od vjere.

A što nam je sve kazao po Mojsiju! I oslobođenjem židovskoga naroda od egipatskog ropstva, njegovim mukotrpnim četrdesetgodišnjim maršem po pustinji bez puteva, bez vode i bez hrane, njegovim triumfalnim ulazom u obećanu zemlju — nije li ocrtao cijeli naš život od krštenja, tog oslobođenja od vlasti grijeha, do ulaska u nebo, u tu obećanu zemlju, u koju svojim životom pobožno hodočastimo?

Prorocima je živom vatrom čistio usta, dušu ispunjao revnošću, skidao s usta njihov mucavi a, a, a... i stavljao svoje čvrste riječi, koje ne uzmiču ni pred kim. Po njima nam je mnogo toga kazao, kao npr. da će napraviti operaciju na našim grudima te nam izvaditi naše kameno srce, a na njegovo mjesto staviti mekano i blago, i da će nam poslati Liječnika koji će iscijediti sve naše rane.

Konačno nam je poslao svoga Sina, koji nam je u njegovo ime kazao sve što dijete treba da zna o Ocu, o svojoj nebeskoj obitelji i o sebi samome.

Tužimo se da mnogo toga ne razumijemo ni što se tiče našega života, ni što se tiče života čovječanstva. A sve nam je unaprijed kazano, sve protumačeno, sve osvijetljeno u Sv. pismu. Prislanjamo li mi uši tom Božjem tumačenju?

Tužimo se da nemamo inspiracije u duhovnom životu, da nam manjka nutarnji zamah, da nas ništa ne vuče prema gore. A još nikada nije nitko tako oduševljavao ljudska srca svojom rječju kao što je to činio i još uvijek čini Bog svojim riječima, koje nam donosi Sv. pismo. Da li mi slušamo te riječi?

Tužimo se da je nebo gluho, da nas ne razumije, da nikada ne da odgovora na poslane mu molbe. Da nam je čuti samo jednu jedinu riječ odozgor! Čini nam se da bi u našem životu bilo sve drukčije. Ali, Bog nam se ne javlja, nego šuti tokom cijeloga našega života kao da se je na šutnju obavezao zavjetom. Mnoge ta šutnja obara. Mnogi radi nje i protestiraju. A ne bi li nam Isus u tim časovima mogao reći: Imaš Mojsija, proroke, mene i apostole. Napisali smo za te 72 knjige riječi moga Oca. Što tražiš više?

Živimo u tami i osamljenosti. Zašto tu tamu ne rasvjetljujemo Očevim riječima i zašto svoju osamljenost ne blažimo čitanjem pisama koje nam je Otac s neba upravio, svojoj djeci u dolini suza?

2. DIJALOG S OCEM

1. Sigurno bi naša vjera bila i šira i dublja, velikodušnija i zanosnija kad bismo u nju dublje zašli.

»Vjera je najdublja tema ljudskog srca i svjetske povijesti« (T. Pesch).

»Vjera sadrži teške moralne obaveze. Ne može se stoga temeljiti na pijesku osjećaja« (Faulhaber).

»Čovjek ne može biti jedan sat religiozan, a drugi ne. To bi bilo isto kao da bi mogao jedan sat biti zdrav, a drugi bolestan« (Newman).

»Vjera je tako velika stvar da s pravom ostanu bez nje oni koji se ne trude da je steknu« (Pascal).

»Bogu nije stalo do naše krvi, nego do naše vjere« (Sv. Ciprijan).

»Sv. pismo pripisuje velike stvari vjeri. Nećemo se čuditi kad znamo da je ona u nekom smislu najveća kršćanska krepost. Ona je veliko djelo izvršeno razumom« (Linchardt).

Newman je mislio na vjeru kad je za svoj grobni natpis izabrao ovo: Ex umbris et imaginibus, tj. Iz sjena i slika (u svjetlost vječnosti)!

Vjera je, dakle, ono što se je najdublje smjestilo u ljudsko srce, i što filozofija svjetske povijesti ne može baciti u kut, a da pri tome ne bude osjetljivo manjkava. Ona je nešto što čovjek gradi na vrhuncima svoga čovještva: na razumu i na volji; neka piramida na tim vrhuncima, s koje čovjek svoj životni horizont gleda pregledno i sveobuhvatno. Ona je sinhronizirana s čovjekovom egzistencijom. Prisutna je svakom času njegova trajanja. Ona je životni sok vredniji od naše krvi, jer je ona život vredniji od onoga koji krv razdaje i čuva. Hodanje je po vjeri, doduše, još uvijek hodanje u sumraku. Ali, taj sumrak ne vodi u noć. On je više zora svijetle vječnosti. Konačno, ona nas sjedinjuje s vječnošću, jer naša vjera i nije ništa drugo do naše zaruke s vječnošću i s Bogom (Lacordaire).

2. Ali, morali bismo mnogo razmišljati o tajnama naše sv. vjere kad bismo htjeli da ona za nas znači sve to. Mi znamo da je Bog ljepši i od zvjezdanog neba i od naše zemlje u proljeće. A ipak nas pred njim nikada ne obuzima osjećaj divljenja kao pred zvjezdanim nebom i pred rascvjetanom zemljom. I svi mi živimo od djetinje ljubavi prema svojim roditeljima. Božje je pak posinaštvo u nama više činjenica primljena do znanja nego stvarnost od koje se živi. Tako bismo mogli obredati sve članke naše sv. vjere, i ustanovili bismo da su ti članci više pred nama, kao neka lekcija iz knjige, nego u nama, kao što je u nama naš životni sok; da su nam više pred očima nego u srcu. A ipak Bog nije lekcija koja se uči. Bog je otac koji se ljubi. I vjera nije znanstveni sistem, nego život.

I baš zbog pomanjkanja dubljeg razmišljanja o tajnama naše vjere sve što je vjersko pričinja nam se često beživotnim. Čini nam se da u vjeri sve uvijek stoji na istom mjestu. Možda smo bili koji put napastovani da Boga usporedimo sa zvijezdom sjevernjačom prema kojoj moramo ravnati svoj životni kompas. No. Bog nije zvijezda stajačica ni bezimeni putokaz na raskršćima naših životnih puteva. On više sliči vodiču po nepoznatim opasnim predjelima. Dobro je netko napisao: Bog nas stvaranjem nije postavio na zemlju i pustio da sami njom hodamo, kao što dijete navije pero svoje igračke, a onda je stavi na tle da se sama kreće dok je ono promatra izdaljega (Plus). Ne tako! Bog se je smjestio uz nas, uz volan našega životnog vozila. Majka živi u neprestanom dijalogu (nutarnjem razgovoru) s djetetom koje voli. I Bog nas voli. Stoga živi u neprestanom dijalogu s nama. I sve što je vjersko samo je dio toga dijaloga ili uopće nije vjersko. Zato je sve vjersko puno života i puno proljeća, jer je puno Očeve ljubavi.

U ovaj bismo dijalog sa svojim Ocem morali što dublje zaći i biti u njemu. Tako je Božansko Srce Isusovo bilo uvijek u srdačnoj djetinjoj vezi s Ocem na nebesima. I brzo bismo otkrili da u svijetu vjere ništa ne stoji na istom mjestu. Naprotiv, vidjeli bismo da se sve, što se miče na zemlji, miče zato jer Očevo srce vuče sve k sebi. Mi vjerujemo ovako: vjerujem u Boga, Oca svemogućega, i njegova jedinorođenoga Sina, našega Gospodina Isusa Krista, i uskrsnuće tijela, u sv. katoličku Crkvu (starokršćanski oblik vjerovanja). Što to znači? Naša vjera započinje vjerom u Boga, koji je otac jedinorođenog Sina. Ali ovaj jedinorođeni i nama pripada. On je postao jedan od naše rase. Stoga i nosi ime jednoga od nas: Isus. Tako su se nazivali ljudi prije njega. Tako se u nekim katoličkim zemljama zovu ljudi i danas, kao što se kod nas neke zovu Marija. Ali se zove i Krist tj. pomazanik, jer je u njemu Duh Sveti, koji ga je pomazao uljem svoje božanske ljubavi, i u njega mi vjerujemo. Zato i postoji uskrsnuće tijela, jer je Duh Sveti kroz Krista prebacio besmrtni božanski život u ono vidljivo naše društvo, koje se zove Crkva i u kojem se i mi nalazimo. Ova je Crkva sveta, jer je Duh Sveti u njoj. I zato je ona plodna majka sve do slavnog uskrsnuća. Ona vodi sve sinove k praizvoru: k Ocu, iz čijeg je krila izišao Prvorođeni, a za njim i po njemu mi. Tako je Crkva mistični prsten, koji veže kraj s početkom: nas s Ocem (H. Rahner). Sve je, dakle pozvano da se kroz Crkvu slije u Očevo srce. I vjera zna samo za struje ovoga slijevanja. Stajanje na istom mjestu posve joj je nepoznato.

Potreban nam je dakle, neprestani dijalog s Ocem na nebesima.

Ovu potrebu možemo još i s drugih vidika uočiti.

3. Svi smo mi samo jedna obitelj. No, nemojmo misliti da ćemo se bratski i sestrinski sastati ako ne živimo u djetinjem dijalogu s Ocem. Gdje nema životnog dijaloga između oca i djece, nema ni obiteljskog života djece, nema ni obitelli. Prigovaraju nam da smo mi kršćani među sobom podijeljeni i da za njivu bratske zajednice čovječanstva nemamo mnogo zrnja. Morat ćemo dublje i životnije zaći u dijalog sa svojim Ocem na nebesima. Duhovi se mogu sastati samo u duhovnom svijetu, kao što se lađe mogu sastati samo na moru. Bratstvo u Kristu jest duh, a ne tijelo. Zato ga i nema gdje nema naše prisutnosti s Ocem u Duhu.

I kad bismo bili više u dijalogu s Ocem, mnogo bismo bolje shvaćali sve što je izišlo iz kršćanstva: i njegovu filozofiju, i njegovu umjetnost, i njegove socijalne ustanove, i njegove redove, i njegove učenjake, i njegove svece, i njegove obrede, i njegove procesije, i njegova hodočašća, i njegove molitve, jer je sve to izišlo iz ovog dijaloga s Ocem.

U sve bismo također mnogo više umetali kršćanski duh i Očevu ljubav. Gdjegod je ovaj dijalog s Ocem bio živ, tamo je bilo živo i kršćanstvo; i kada god je ovaj dijalog bio u porastu, tamo je kršćanstvo išlo naprijed. On je atmosfera u kojoj se kreće dijete Božje i koju ujedno na tajanstven način oko sebe ižaruje. Kršćanstvu je to dosta da ide naprijed, jer Božje kraljevstvo samo je »tijesto u kojem radi kvasac« (isp Mt 13,33).

3. TIŠINA! SNIMA SE!

1. Vjera mora biti djelotvorna. Ona nije ukras, nego život koji se živi. Sv. pismo silno na tom insistira.

»Pravednik živi od vjere« (Gal 3,11). »U Kristu Isusu vrijedi samo vjera, koja radi kroz ljubav (Gal 5,6). »Neće svaki koji mi govori : Gospodine, Gospodine, ući u kraljevstvo nebesko, nego onaj, koji čini volju Oca mojega, koji je na nebesima«, veli Isus (Mt 7,21). »Kakva je korist, braćo moja, ako netko kaže da ima vjeru, a djela nema?« pita sv. Jakob apostol (2,14). »Ako li se tko za svoje, a osobito za domaće, ne brine, odrekao se je vjere i gori je od nevjernika«, tvrdi sv. Pavao (1 Tim 5,8) Sv. Jakob nas opominje: »Budite pak izvršitelji riječi, a ne samo slušači, varajući same sebe ... Tko ne bude zaboravni slušač, nego izvršitelj djela, onaj će biti blažen u dijelu svojem (Jak 1,22).

2. Glasoviti muževi upozoravaju na to isto.

»Valja ne samo vjerovati ono što volimo nego također i ljubiti ono što vjerujemo« (sv. Augustin).

»Gorjeti više je nego znati« (sv. Bernard).

»Mi moramo istine biti svijesni, po istini živjeti, za istinu svjedočiti« (kard. Faulhaber).

»Ako vjernik želi živjeti, mora ljubiti« (Newman).

»Mi svijeta nećemo osvojiti samo razumom; požurimo živjeti. Naš život — to je pobjeda svijeta« (Prohaszka).

»Koga je uistinu osvojila vjera, on svojom vjerom osvaja sve čega se dotakne« (Kolping).

»Danas se ljudima mnogo govori. Ono što je potrebno, to su djela, a ne riječi, koje ne donose nikakva ploda« (Jakobus).

3. Vjera bez djela je nezasijana oranica. To znači da vjera u nama rasklapa nove horizonte, da nam otkriva nove teritorije. Trebalo bi sada te nove prostore iskoristiti za svoj život. Zemlja nam nije dana da je gledamo, nego da je obrađujemo. Ni Bog nam se po vjeri ne otkriva da ga gledamo, nego da ga ljubimo, i to razumom, dušom, srcem, rukama i nogama svojim. Ni Krist nam nije dan da ga gledamo, nego da ga nasljedujemo. Ni subrat čovjek nam nije dan da ga gledamo, nego da ga pomažemo. Da, vjera baca veliko svjetlo na naš život i na sve zbivanje oko nas, ali nam nije dana da bismo mogli samo vidjeti, što inače ne bismo bez nje vidjeli, nego da bismo u njezinu svjetlu mogli raditi. Ona što vjera rasvjetljuje nije korzo, nego radilište, na kojem nam se je naprezati; trkalište po kojem nam je s mukom trčati za neuveli vijenac besmrtnosti.

4. Priroda na razne načine dijeli svoje darove. Nekom dade više razuma, a manje volje; drugom više volje a manje razuma. Dogodi se i to da netko primi genijalan mozak s mrvicom volje. Od te genijalnosti čovječanstvo nema mnogo. To je genijalni bezvoljni sanjar. Njegove se ideje rasplinjuju u njegovoj glavi, u kojoj su i nastale, jer taj čovjek nema jakosti da im probije put do papira a preko njega do ljudskih duhova. On se doduše opija svojom genijalnošću, ali nama ne pruža mnogo kapi. Mogao bi postati izvorom mudrosti, ali on i ne misli na to. Tragičan je to slučaj. Isto je tako tragičan slučaj vjere koju volja u dnevnom životu ne razgrađuje u najrazličitije životne oblike. Kršćanstvo je više nego genijalno. I mi posjedujući kršćansku vjeru više smo nego genijalni. Zar ne,

da nam je Isus kazao sve što je čuo od Oca! Ali, što nam ova genijalnost koristi ako je ne slijede geniajlna djela. Koji smo kršćanski genijalni opus obavili jučer, a koji je na redu danas?

5. Bog nam je dao za hodanje dvije noge. I naš je duh opskrbljen s dvije životne moći: razumom i voljom. Morali bismo ne samo razumom vjerovati nego i voljom raditi. Ako voljom zatajimo, postoji opasnost da nam duh postane sličan rodi koja stoji na jednoj nozi. U tom slučaju, jasno, nikud ne idemo nego stojimo na istom mjestu. U tom se slučaju neobrađena sutrašnjica približava nama, a ne mi njoj. I vječnosti se nećemo nikada perimaknuti. »Vjera bez dobrih djela mrtva je u samoj sebi« (Jak 2,17).

6. Trapistički uskrsni pozdrav glasi: Memento vivere — Sjeti se da živiš. Vjerujmo, duboko i žarko vjerujmo, ali ne zaboravimo po vjeri živjeti. Vjera je dirigent našega života. Dajmo joj na raspolaganje cjelokupni ansambl svih naših životnih snaga, i naš će život biti simfonija dobrote i ljubavi. Ne smijemo dopustiti da vjera bude dirigentski štapić kojemu se u našoj nutrini ništa ne odaziva. U maloj Krescenciji, poganskoj obraćenici, a koja se prije zvala Poli, odazvalo se sve. Baš je bila u školi otvorila ormar da uzme neku knjigu, kad je prijateljica zamoli: »Poli, uzmi i za mene jednu knjigu«. Ona se na to žalosno okrene pa će: »Gdje je Poli? Ja ne vidim nikakve Poli ovdje!« Na to će joj prijateljica: »Pa ti si Poli.« Onda joj Krescencija odgovori dostojanstveno: »Ovdje nema nikakve Poli. Poli je kod krštenja otišla u pakao, a na njezino je mjesto s neba sišao anđeo, koji se zove Krescencija.« Prijateljica je zamoli: »Anđele Krescencijo, molim uzmi i za me jednu knjigu.« I anđeo joj Krescencija donese zamoljenu knjigu.

7. Kada se je kršćanska vjera pojavila u moru starog grčko-rimskog poganstva, onda joj se pogani nisu divili kao novoj filozofiji. Njima se je kršćanska vjera sviđala jer je među njima rodila obilne plodove: ljude bez mana, ljude koji su upravljali sami sobom i svojim požudama, ljude heroje i mučenike, ljude vjerne čuvare kućnog ognjišta, ljude s rukama punim dobrih djela. Prvi su krišćani pravo vjerovali. Svoju su vjeru oživljavali svojim dobrim djelima kao Abraham svoju žrtvom sina Izaka. Zato i mi živimo od njihove vjere kao što živimo i od Abrahamove. No, ne bismo li i mi svi morali biti očevi i majke vjere u dušama koje za nama idu? Ako da, onda

ne zaboravimo da su dobra djela najbolje šibice kojima se u srcima pali svjetlo vjere.

8. Poslije su se rata pojavili na filmskoj vrpci sv. Mala Terezija, Sv. Franjo Asiski i još neki sveci. Mnogima su ti filmovi izmamili suze na oči, utješili srce i ohrabrili dušu. Ne moraju svi sveci na filmsku vrpcu a da mi ipak uzmognemo ustvrditi da je svaki svetac živi film svoje vjere. I mi moramo biti svjesni da svojim životom moramo izgraditi napeti film svoje vjere. Kada se pak u dvorani za snimanje snima film, onda crveno svjetlo na hodniku prolaznicima ispiše upozorenje: Tišina! Snima se! Ništa, naime, ne smije ometati snimanje, koje se vrši u dvorani. Nemojmo mnogo govoriti, a još manje vikati: »Vjerujemo! Vjerujemo!« To nam z anebo mnogo ne koristi kao ni: Gospodine, Gospodine! Nego radije recimo: Tišina! Snima se! I budimo uvjereni da će se taj film, koji ćemo u tišini svoje vjere izgraditi svojim dobrim djelima, i u nebu prikazivati i da će nam zemlja za nj biti zahvalna.

U *kolokviju* molimo za duboku i djelotvornu vjeru.

VI RAZMATRANJE

Naša nada

1. predvj.: »Od djetinjstva tebi sam se predao, od krila materina ti si Bog moj« (Ps 21,11).
2. predvj.: Da nas kršćansko ufanje nikada ne napusti.

1. POLOŽENI U NADU

1. Kad su se naši roditelji uzeli, nadali su se da će dobiti dijete i molili su Bogu za to. Svi smo mi djeca nade svojih rodite-

lja. Svi smo mi rođeni iz tajne nade. Izišli smo iz nje kao njezin cvijet, koji je silno razveselio našu majku i oca.

No, ne samo da smo izišli iz nade nego smo u nju i položeni. Zanimljivo je misliti na to da naš život nije ništa drugo nego neprestana nada. Što bi ostalo od našega djetinjstva kad bismo iz njega izbacili ona naša djetinja nadanja i očekivanja? Kad bismo izbacili nadanja pred Nikolinje, pred Božić, pred Novu Godinu, pred Uskrs, kad smo mislili na starca s bijelom bradom i s bijelom visokom kapom, ili na srebrni zvjezdani bor i Malo Djetešce na slamici, ili na zeca i jaja koja on dili? Što bi od njega ostalo, kada bi se iz njega izbacila nadanja koja su nastajala pri očevu odlasku od kuće uz dano nam obećanje da će nam iz grada donijeti igračku, čokoladu ili koji novi komad odijela? I jedva su se djetinja nadanja svršila, a već su se u nama počela rađati mladenačka. Nadali smo se postati zvijezdama filma, ili sporta, ili ljepote, zvijezdama na polju znanosti, ratne slave ili umjetnosti, zvijezdama svoga roda i svoga naroda. I netom je život ta naša nadanja filtrirao, mi smo već započeli s novom nadom, da ćemo s uspjehom završiti pripravu za svoje zvanje i da ćemo u svome zvanju moći provoditi sretan i zadovoljan život. I danas, bio život kakav god, još nas nije napustila nada u bolju sutrašnjicu. Čini nam se da bismo, kad ne bismo imali nikakve nade, morali umrijeti. Jedan je uvijek kupovao srećku za lutriju. Nikad ništa nije dobio, a već je nakupovao cijeli kovčeg srećaka. »Pa zašto još kupuješ?« upita ga prijatelj. »Da mogu živjeti u nadi da ću dobiti. Čovjek ne može živjeti bez barem malog komadića nade.«

Vjera ulazi u čovjeka onakva kakav je. To nam je lako shvatiti. Ali, moramo shvatiti i to, da, nastanivši se u njemu, brižno nastoji da ništa ne pogazi i ništa ne zanemari što zateče, da zakonito raste u njegovu srcu. Ona u njemu zatire samo grijeh i razara samo zlo. Vidjeli smo da cijeli naš zemaljski život nije ništa drugo nego život u nadi. Stoga bismo nadu mogli nazvati plućima našega života. Vjera ta pluća ne amputira nego ih još povećava, kako bi naš duhovni organizam mogao disati svježije i zdravije. Stoga Bog nikada ne dijeli dara vjere bez dara ufanja i dobre nade.

2. Možda nismo nikada mislili kako bi se naš duh, život dao izraziti ukoliko je on u neposrednom nadanju. A morali

bismo to ozbiljno učiniti. Tako bismo bolje shvatili sebe, kao i ono što nam Bog daje po kršćanskoj kreposti ufanja.

Potražimo taj izraz.

3. Nismo stablo, nego bršljan koji se ovija oko drugih stabala. U djetinjstvu smo se ovijali oko roditelja, u odrasloj dobi oko svog životnog druga, oko raznih životnih ustanova, oko prijatelja i znanaca. Krepost ufanja nas upućuje da se ovijemo oko Boga, tog orijaškog hrasta, koji nitko ne može oboriti.

4. Nismo kuća koja sagrađena mirno izdrži svom svojom višekatnom težinom tamo gdje je. Mi neprestano svoje težište smještamo sad amo, sad tamo, dijelom u ovu, dijelom u onu stvar ili čovjeka. A stavljajući nadu sad u ovo sad u ono živimo neprestano kao na valovima. Krepost nas ufanja zove da sve svoje nade stavimo u Boga pa da na njemu utemeljimo svoj život kao na kakvoj tvrdoj hridi. »On je moja pećina, moja pomoć i moja nada«, kliče psalmista (Ps 72,28).

5. Odavna se život uspoređuje vatrom i plamenom. Znamo da plamen svijeće na vjetru drhće, zamire i opet oživljuje. Koliko je puta i naš život zamro, koliko smo puta mislili da smo ga već sasma izgubili. Bilo je to onda kad smo govorili: Sve je propalo! Ali, opet je živnuo i lijepo se rasplamsao. Bila je to nada koja ga je probudila. Dok u se bi nosimo krepost kršćanskog ufanja, dotle uvijek raspolažemo upaljivačem, kojim u svojoj duši možemo upaliti oganj. To je razlog da nam Bog tu krepost ne oduzima ni iza grijeha. Možemo biti bojažljivi i tjekobni, ali zdvojni nakada. Pa ni onda kada mislimo da smo sve upropastili ili da nam je sve ugroženo. Ne dopušta nam to krepost ufanja, koja s očajem ne može uporedo rasti.

6. Mi živimo od sadašnjosti i za sadašnjost. To je istina. Ali, čovjek u isto vrijeme cijelim svojim bićem živi od budućnosti i za budućnost. Organ kojim živimo od budućnosti i za budućnost, jest nada. Sutrašnjica pripada onome koji u srcu nosi nadu. Krepošću kršćanskog ufanja živimo od vječnosti i za vječnost. I vječnost pripada samo onome koji se ufa u nju.

7. Nadu kratko zovu »uspravnošću duše« (erectio animae). Na dušu se obaraju svakakva zla. Zasipavaju je gomilom kamenja. I kad se čini da je sasma oborena i zasuta, ona se moću svoje nade opet uspravi. Površno bi je oko moglo zamijeniti prkosom, samosvijesnošću ili ohološću koja se ne da dotući, nego se uvijek nanovo diže. No, nada nema ništa s prkosom, samosviješću ili ohološću. Naprotiv, ona je blizanica poniznosti.

Vidimo da ovakvi kakvi smo, ne možemo ni koraka dalje, pa zato uzimamo štap nade da se njime pomognemo. U svojoj slabosti pomišljamo kako bismo se na nešto izvan nas oslonili, na nešto je blizu nas, a sa sobom nosi obećanje otkupljenja. Pa kada to nađemo, prihvaćamo se toga, kao utopljenik obale. I kušamo se u to sasma smjestiti, kao na otok spasenja. Doista, ničim ne priznajemo tako energično svoju slabost pred Bogom kao što to činimo krepošću kršćanskog ufanja. I ako je tko ponizan, to je svakako ponizna nada. Možda se zato ova krepost manje i njeguje nego ostale kreposti. Ta, ne dospije li krepost poniznosti u programima mnogih duša među posljednje točke, a morala bi uzeti mjesto među prvima! Zato su se svi sveci za nju otimali. Ali su zato bili i žive svjetiljke nade. Egzistencijalna slabost, koju uspravnom drži ponizna nada — to bismo zapravo morali biti mi.

8. Moderna filozofija smatra čovjeka bićem koje je egzistencijalno ugroženo. Ne misli u tom krivo. I vjera ga je uvijek takvim smatrala. Ali, uvijek je davali i lijek proti toj bitnoj ugroženosti čovjeka: kršćansko ufanje u spasenje. Tako vjera smatra kršćansko ufanje bitnim umetkom u naš kršanski život. Takvim ga moramo smatrati i mi, pa onda nastojati da od njega živimo.

9. No, mi znamo da je cijelo čovječanstvo bitno ugroženo, ako su pojedinci bitno ugroženi. Znamo također i to da čovječanstvo može od vremena do vremena doći pod veći pritisak. Tako je sveopća ugroženost temeljno socijalno zlo. Sretni smo što i naša kršćanska nada može biti socijalna. Ne ukoliko se nadamo kao što se i drugi nadaju tvoreći s njima neku sektu nadajućih, nego ukoliko se možemo i za druge nadati. Formula ove nade glasi: Ufam se u te, o Bože, za nas (G. Marcel). I sv. Toma nas upozorava: Jedan se može za drugoga nadati vječnom životu, ukoliko je s njim jedan u ljubavi. Dakle, ljubiti sve, i sebe, pa se zato nadati od Boga spasenju sviju i svome — to smo mi kršćani po kreposti kršćanske nade.

2. VJERNI VJERNOME

1. »Mi smo vjernom Bogu tako nevjerni, a nevjernom svijetu tako vjerni. Tako nevjerni Bogu koji ispunja svoja obećanja do posljednjeg slova. A tako vjerni svijetu koji sve obećaje, a ništa ne daje« (Faulhaber).

Biblijska povijest SZ jest od prve do posljednje stranice triumfalna objava Božje vjernosti. Bog kao da u njoj ne ide ni za čim drugim nego za osvajanjem pouzdanja izabranoga naroda u njegovo vodstvo, i tako za osvajanjem našega pouzdanja.

2. Kuća pouzdanja mora biti najčvršća i najizdržljivija od svih zgrada, jer tu zgradu gradimo za sklonište proti životnim potresima, jer tu zgradu gradimo za časove kada u našoj duši svuda unaokolo budu ruševine. Stoga nam Bog u SZ-u pruža četiri stupa na kojima možemo podići neoborivu zgradu svoga pouzdanja u nj: svoju *ljubav*, svoja *obećanja*, svoju *svemogućnost* i svoje *milosrđe*.

3. Svoju ljubav!

Izrael je Božji prvorođenac. Lijep i drag njegovu srcu kao što je lijepo i drago očevu srcu prvo dijete. Mojsije mora tražiti od faraona da pusti Izraelski narod iz sužanjstva. Ne u svoje ime, nego u Božje ime. Bog mu zato daje instrukcije za egipatski dvor: »Tada reci faraonu: Ovako govori Gospodin: Izrael je prvorođeni sin moj! Zapovijedam ti: Pusti sina mojega da ide, da mi služi. Ako li ga ne pustiš da ide, onda ću usmrtiti prvorođenoga sina tvojega« (2 Izl 4,22–23). Bog ljubi Izraela pa zato hoće da ga utvrdi do vijeka (2 Dnev 9,8). Gospodin ljubi vrata Siona (Ps 86,2). On se raduje slobodi svoga naroda (Sof 3,17). Ljubio je još prije Abrahama, Izaka i Jakoba. Danijel će se u babilonskom sužanjstvu sjetiti te ljubavi i njime ga zaklinjati da ne uskrati milosrđa narodu svojemu u vrijeme kada nema ni svojih knezova, ni svojih vojskovođa, ni svojih proroka, ni svojih žrtava, ni svoga hrama (Dan 3, 35–38). Sigurno, Božja je ljubav prema Abrahamu, Izaku i Jakovu bila veoma nježna i mekana. Možda mekanija nego prema kasnijim prvacima izraelskog naroda. Ali su i oni svi osjetili njezino tetošenje. Samuel, sudac i prorok u Izraelu, ljubimac je Božji (Crkv. 46,16). Salamon, najčuveniji Izraelov kralj, također (2 Ezd 13,26). Preko očeva ovoga naroda i preko njegovih vođa silazi Božja ljubav do svakoga pojedinoga. Posebno su ovom ljubavi okruženi oni koji uzvraćaju Bogu ljubav poštivajući njegov zakon. »Ja ljubim one, koji ljube mene« (Posl 8,17). Svaki se je Izraelac rađao u melodiji tih riječi.

4. Svoja obećanja!

Ovu su ljubav slijedila mnoga obećanja, upravo onako kao što i našu ljubav prate obećanja o zlatnoj budućnosti. Oni

putuju u obećanu zemlju radosno i velikodušno, jer im je Gospodin obećao »blagoslov« (Lev 10,29). On će im davati kišu u pravo vrijeme, njihovu će zemlju činiti rodnom, njihovo će drveće nositi plodove; on će učiniti da vlada mir u zemlji, i sam će doći te će se među njima nastaniti — ako budu živjeli po njegovim ustanovama i držali savjesno njegove zapovijedi (Bro 26,3–12). On će držati stražu pred vratima njihova glavnoga grada (Ps 86,2). Primaoci ovih obećanja nisu samo narod i država nego također pojedinci, bili oni veliki ili mali. Jozua dobiva obećanje da će usprkos neprijateljima sretno uvesti Izraela u obećanu zemlju (Joz 14,12), a svi proroci pri ispunjenju svoje nadljudske zadaće mogu računati na njegovu pomoć i na njegovu riječ, kad god im uzmanjka njihova vlastita riječ. Izrael se ne smije pouzdavati ni u koplja ni u mačeve (Jud 7,8). Ni Izraelac se ne smije pouzdavati ni u svoje vođe, ni u svoje bogatstvo, ni u svoje misli, ni u svoje srce (Mih 7,5; Posl 11,28; 12,2; 28,26). Jahve obećaje svoju zaštitu i preuzima brigu za njih. Svu njihovu egzistenciju, i vremenitu i vječno, on stavlja pod svoja krila.

5. Svoju svemogućnost!

I da Izrael s pouzdanjem može svoju sudbinu staviti u njegove ruke, Bog pred njim neprestano otvara legitimaciju svoje svemogućnosti. »Ja sam Bog svemogući« (Post 17,1). Tako se je predstavio Abrahamu. Tako će se on uvijek predstavljati Izraelu. On je Bog nad vojskama i nad svojom zemljom. Kao da mu je žao što izraelski narod nije prisustvovao stvaranju svemira, kada je njegova svemogućnost s drhtajima ljubavi sve iznosila iz ništavila u svjetlo opstojnosti. Stoga je Izraela gotovo do sitnice izvijestio o tom događaju. A lancem čudesa, koja su se događala u toku Izraelove povijesti, koja su ispunila svu njegovu zemlju i koja su se javljala u svim njegovim odlučnim časovima, kao da je htio izvesti reprizu čudesa stvaranja, koja se zbiše na početku. Svak je u Izraelu znao da Jahveova moć, od koje Izrael živi, dopire do skrajnih granica zemlje i da prodire do zadnjih djelića bitka svakog stvorenja.

6. Svoje milosrđe!

Izrael će zalutati češće na svom povijesnom putu. Ostavit će svoga Boga i stavit će se na službu poganskim bogovima. Bezakonje i nepravda osvajat će povremeno mnoga srca u Izraelu. Ne bude li Izrael osjetio da Jahve ima milosrdno srce,

strah će i očaj, a ne pouzdanje, utisnuti posljednje crte na fizonomiju grešnog Izraela. Ništa proti tome neće pomoći: ni prethodna Jahveova ljubav, ni njegova obećanja, ni njegova svemogućnost. Dapače, sve će to u one dane grijeha još više mutiti nemir srdaca i još više mučiti duše koje poslije grijeha mogu živjeti jedino još od nade u oproštenje i milosrđe. No, kada ljubav počne ljubiti, kao što je Jahve počeo ljubiti Izraela, onda ona otvara sve svoje registre, pogotovo one najmelodioznije i najslađe a to su registri milosrđa. Ljubav u svojim dubinama jest milosrdna ljubav. I jer je u Jahveu ljubav u svojim dubinama on je u svojoj ljubavi milosrdni Ljubitelj. To mora znati cijeli Izrael kad god siđe s puta: »Ako se obrati k meni, uslišat ću ga, jer sam milosrdan« (Iz 22,27). Psalmista je to iskusio, pa u bezbroj varijanata riše Jahveovu sliku pod vidom milosrđa. »Gospod je milosrdan i milostiv, strpljiv i bogat ljubavlju« (Ps 102,8). »Svi su putevi Gospodnji samo milosrđe i istina« (Ps 24,10). »Gospode, do neba je uzvišeno milosrđe tvoje, istina je tvoja do oblaka« (Ps 35,6). »Milosrđa je Gospodnjeg puna zemlja« (Ps 32,5). »I milosrđe Gospodnje ostaje uvijek i vječno na onima koji ga se boje« (Ps 102,17). Izrael će lutati, ali ne mora odlutati. Mekani put milosrđa uvijek mu ostaje otvoren da se povrati na puteve spasenja.

7. Stoga u Izraelu i onda kada je sve bilo izgubljeno: i kraljevstvo, i hram i sloboda, nije bila izgubljena nada. Tu je nadu u Jahvea, svoga Boga, svaki Izraelac usisavao s majčinim mlijekom. »Od djetinjstva tebi sam se predao, od krila materina ti si Bog moj (Ps 21,11). »Ti si nadanje moje ... od mladosti moje«. (Ps 70,5). S počinjanjem njegova života počinjala je živjeti i njegova nada. On i pouzdanje u Jahvea bili su egzistencijalno proistovjetovani.

K tom istom pouzdanju zove i nas Bog naš. Čini se da on od nas ništa drugo i ne traži osim pouzdanja u nj. Sve će ostalo priskrbiti i obaviti On: i naše čišćenje, i naše posvećenje, i uz našu dnevnu marljivost i naprezanje također naše materijalno blagostanje. Sjetimo se riječi sv. Male Terezije: »Jedino od čega Božje srce boluje jest naše nepouzdanje.«

Ne budimo, stoga, vjernom Bogu tako nevjerni, a nevjernom svijetu tako vjerni. Biblijska povijest SZ jest triumfalni put Božje vjernosti. Još se radi samo o tome da naša povijest

bude triumfalni put pouzdanja djeteta u svog Oca na nebesima.

3. BOG IMA U NAS POVJERENJE

1. Nada daje našem životu čvrstoću i sigurnost. Ona nam kaže da naša životna pobijeda nije hazardan događaj, nego sigurna činjenica, s kojom već sada možemo bez krzmanja računati. »Gospodine, u te sam se uzdao, neću se posramiti dovijeka« (Ps 70,1).

Želimo li da ta sigurnost poprimi u nama onu vedrinu i sjaj kršćanskog optimizma koji je blažio najbolnije epohe crkvene prošlosti i ustrajno ih liječio, koji je svecima svijetlio u tolikoj mjeri da su znali naći vrata milosti i u najtamnijim dušama i u najočajnijim situacijama, koji je rađao Božje heroje upravo tada kada je atmosfera bila najpodesnija za klonulost i mlodušnost — onda moramo često misliti na povjerenje koje Bog ima u čovjeka.

2. Znao je da će čovjek ući u tajne atoma. Zato je te tajne tamo i stavio. Ipak je svoju zemlju stavio u njegove ruke. Mi se punimo stravom pred pomisli, da bi čovjek mogao sutra uništiti ovaj planet svojim atomskim bombama. Bog toga straha ne pozna. On u toj stvari ima povjerenje u svoga čovjeka i očekuje da će mu zemlja poslati još mnoge bisere za njegovu vječnost.

3. Bog ima povjerenje u čovjeka.

Znao je da će čovjek mačem i krvlju, grijehom i crnilom zla pisati svoju povijest. Ipak je s povjerenjem u čovjeka započeo skupa s njim svoj hod kroz njegovu povijest. I nije se prevario. Dokaz za opstojnost Božju, koji se uzima iz povijesti ljudskog roda, očit je znak da je čovjek u svojoj prošlosti uza sva lutatnja ipak uspio zadržati kontakt s Bogom i da je samo s Bogom išao naprijed. I kad se sjetimo da na zemlji nema naroda koji ne bi vjerovao u Boga, onda mirno možemo reći da je Bog na zemlji doma i da živi sa svojim čovjekom.

4. Bog ima povjerenje u čovjeka.

Samog je sebe postavio u njegove ruke: najprije po utjelovljenju, a onda po sakramentu sv. pričesti. Ljudi su ga doduše ubili, i u hostiji profanirali. Ali, nisu ga svi ubili, i nisu

ga svi profanirali. Računao je na one koji će htjet da on »živi i kraljuje na zemlji«, i koji će grimizom svoje ljubavi uokvirivati bijelu ljubav hostije. I nije se prevario.

5. Bog ima povjerenje u čovjeka.

Bog u svrhunaravnom pogledu ništa ne radi mimo Crkve. Sve su Božje milosti o njoj ovisne. A ona je sva u rukama čovjeka. Bog ju je poistovjetio s običnim ljudskim društvenim organizmom. Ako je Crkva Božja sudbina na zemlji, onda je ta sudbina u čovjekovim rukama. Tako daleko ide Božje povjerenje u čovjeka.

6. Bog ima povjerenja u čovjeka.

Nije baš sve na nama posebno dragocjeno. Tijelo nam je, naime, sazidano kao po kakovu kuhinjskom receptu: priličnoj mjeri vode dodano je nešto fosfora, soli, kalcija, željeza i drugih elemenata. Ali, ipak su u nas položene besmrtne vrijednosti. Samo je jedna naša misao veća i šira nego cijeli svemir. A tko može platiti našu slobodu! »Sva srebra, sva zlata, svi ljudski životi, ne mogu biti plaća njezinoj divoti« Posjedujemo i ljubav. Tako lijepo ne sjaji na nebu ni Danica kao što majčinska ljubav sjaji na nebu djetinje duše. Osim toga po posvetnoj milosti nosimo u sebi Božje posinaštvo. Čovječanstvo očekuje da će pomoću otkrivenih tajna atoma zakoraknuti gigantskim korakom naprijed. Mi smo po posvetnoj milosti koraknuli dalje nego što će ikada čovječanstvo koraknuti svojim silama, svojim filozofijama, svojim znanostima i svojim civilizacijama. Koraknuli smo u Boga, a ne na Mjesec ili Mars. Postali smo dionici Božje naravi, to znači posjednici Božjega kozmosa, a ne posjednici nekoliko milijuna milja svemirskog prostora više. Ako smo vani u svemiru veliki, unutra, doma još smo veći, tamo u našim srcima, gdje se razlila Božja očinska ljubav i gdje Duh Sveti šapuće u nama Onome koji stvori nebo i zemlju: »Aba, Oče! (Rim 8,15). A da Bog nije imao povjerenja u nas, ne bi bio nikada tih vrijednosti položio u nas. Novac se ne stavlja u poderane džepove ni vino u rasušene bačve. Ni Bog svojih darova ne baca u more, nego ih dijeli svojoj djeci koja uživaju njegovo povjerenje. I uz velike darove dodijelio nam je veliku ulogu: da svojim životom kao kakvim ratnih pohodom osvojimo njegovo kraljevstvo, da njime kao kakvom ekspedicijom osvojimo vrhove vječnosti. A

velike se zadaće povjeravaju samo osobama velikog povjerenja.

7. I ovo je njegovo povjerenje ujedno garancija da će nam uvijek i u svemu pomagati što se tiče zadataka koje nam je povjerio. Mi radimo na svojoj vječnoj sreći barem u tolikoj množini znoja kao što je ona u kojoj obrađujemo zemlju. Ali, ne zaboravimo da oko sretnog rješenja naše vječne sudbine s nama radi i On. I On, više nego mi! Jer je više za to, kao inicijator svega, zainteresiran nego mi. Otud dolazi da smo prije spremni sami sebe potopiti nego je On. On s nikoga nikada nije ni u najtežim časovima skinuo svoje ruke.

8. Isus nam je pružio mnogo dokaza za to.

Jednog su mu dana u Kafarnaumu zbog velike stiske naroda kroz krov spustili uzetoga na nosiljci. Na ovakove se mi u životu redovito ne obaziremo. Budući je taj bio na duši uzet jednako kao i na tijelu, mogao se je i Isus na nj ne obazrijeti. No on reće uzetome: »Sinko, oprošteni su ti grijesi tvoji« (Mk 2,5).

S onog tridesetogodišnjeg paralitika doista je bio svak digao ruke. Uzalud je čekao da ga netko prvog spusti u ribnjak, kad anđeo u njemu zamuti vodu. Isus je stavio na nj svoju ruku čim ga je vidio. (Iv 5, 5–10).

Judi, nakon što je prodao Boga, doista nije ništa drugo preostalo nego konopac. Pa ipak Judino je ime još uvijek adresa, na koju se Bog s pouzdanjem obraća. Riječi. »Zašto si došao . . .?« bile su izgovorene prijatelju Judi (Mt 26,50).

9. Uostalom, nismo li i mi sami dokaz da Bog nikada nikoga ne ostavlja. Prošlost nam o tom jasno govori. Radi se samo o tom da u budućnosti mislimo na to. Kako bi naš život bio drukčije obojen kad bismo živjeli u uvjerenju da je nebo uvijek nad nama rastvoreno, kao što je bilo u Badnjoj noći! I kad bismo se osjećali pred Bogom kao oni koji uživaju njegovo potpuno povjerenje! Onda bismo sigurno vjerovali da ćemo »pobijediti svijet« (1 Iv 5,4) i da će Crkva ovo naše dvadeseto stoljeće dovesti na obalu vječnosti ne kao što se dovodi potonula lađa, nego onako kako se zaručnica dovodi zaručniku. Onda bismo se nadali, i za se i za druge.

U *kolokviju* molimo da nadom budemo ukorijenjeni u Boga.

Naša ljubav

1. predvj.: »Ljubi Gospodina, Boga, svoga, svim srcem svojim i svom dušom svojom i svom pameti svojom i svom snagom svojom!« (Mk 12,30).
2. predvj.: Da uzljubimo žarko Boga i sve stvari u Njemu.

1. CVJETOVI NA SUNCU

1. Kada je učiteljica naučila gluhonijemu Helenu Keller čitati, djevojčica je često nailazila na riječi kojih nije razumijevala. Jednom se zaustavila na riječi »ljubav« i zapitala svoju učiteljicu što znači ta riječ. Učiteljica je mjesto odgovora poljubi u čelo. Slijepa djevojčica to nije shvatila.

Ljubav i sljepoća ne isključuju se. I Helena je Keller u svom slijepačkom životu saznala što znači ljubav. Ali, u doba svoga početnoga školovanja, čini se, da nije pravo znala što je ljubav. Kako je onda živjela u svojoj slijepačkoj noći? Kao cvjetni pupoljak, koji se još nije rastvorio milovanju sunca. Doista je život bez ljubavi prema Bogu život koji se nije rascvao. Može on biti ispunjen neprestanim djelovanjem, naprezanjima, borbama, željama, malim i sitnim ovozemnim ljubavima: ljubavlju u svom poslu i zanimanju, ljubavlju prema kući i zavičaju, ljubavlju prema prirodi i dobrim ljudima. Može on naoko biti sočan i svjež. Uvijek nađemo nešto na što spustimo toplu suzu naših mekanih očiju ili u što uložimo svoja nadanja i svoja čeznuća. A i ugođaja i milovanja od stvorova imade mnogo, i mi ih u znatnom broju prihvaćamo. Ali, to je još uvijek život pupoljka. Život doduše dramatičan i sočan svjež i pun čeznuća, no u zatvorenoj čaški. Život u sljepačkoj noći. A ta nas noć ipak plaši i ta uskoća čaške često steže. Željeli bismo punijih životnih gutljaja, žarče ljubavi i sretnijih milovanja.

2. Jednom je djed na putu unuci u pohode kupio poveću bebu sa staklenim očima. Djevojčica ju je primila s oduševljenjem koje zna roditi samo dječje srce. Djed se je nakon tjedan dana opet navratio k unuci da vidi njezinu dječju radost. Unuka je bila ozbiljna i bez bebe. »Gdje ti je beba?« upita djed. — »Bacila sam je u vatru.« — »Zašto«? »Rekla sam joj tisuću puta da je volim, da je jako volim, a ona mi nije ni jedanput odgovorila«. — Pitalo je naše srce tisuću puta stvorenja da li se u njima skriva čaroban štapić naše sreće. Već smo tisuću puta rekli stvorenjima da ih volimo i da ih jako volimo. Ona nisu nikada dala potpun odgovor, koji bi nas zadovoljio. Uvijek smo doživjeli sitnije ili krupnije razočaranje. Trebalo bi jednom učiniti kao ona djevojčica: sve ih baciti u vatru. I to bi bio pravi potez u našem životu. To bi značilo razbijanje zidova úske i tamne čaške, u kojo se odvija naš život, i izlaganje njigovih latica suncu Božje ljubavi.

3. Tako je učinio Augustin. On je rado šetao obalom mora pod zvjezdanim noćnim sredozemnim nebom. Noćno more, koje dušu vuče u beskraj, i zvijezde nabrekle od južnog sjaja, osvajale su njegovo srce. Najradije bi ih u ekstazi zagrlio. Pitao je, stoga, more da li je ono njegov Bog. More mu je s iskrenošću Isusova Preteče odgovorilo: »Augustine, ja nisam tvoj Bog. Tvoj Bog je iznad mene«. Onda se je Augustin obratio zvijezdama i upravio im to isto pitanje. I od njih je dobio isti odgovor: »Augustine, mi nismo tvoj Bog. Tvoj Bog je iznad nas.« Još se je dugo Augustinovo srce trzalo između Boga i stvorova. Ali, kada su se našli Bog i Augustin sami, Augustinov se život rascvjetao. Sva je naša pogreška, da se od stvorenja, koja nam najrazličitije govore da nisu naš Bog i da ne mogu biti naša ljubav, ne znamo povući. Za svakoga je od nas kazano: »Vječnom sam te ljubavlju ljubio.« To znači da je cijelim svemirom razlivena Očeva ljubav. Nju bi trebalo udisati i od nje živjeti kao što se živi i udiše ljubav očinskog doma. Tek onda bismo bili cvjetovi na suncu.

2. OTAC I DIJETE

1. Dok slušamo zrikavca u noći, čini nam se da njegov glas lebdi nad pravim bezdanom, i da u prirodi nema ništa osim toga glasa. A ipak, pod šatorom noćne tame živi divna stvarnost. Sutra ujutro razotkrit će nam je sunce.

I u nama može biti nešto skriveno kao što je skrivena priroda u noći. Nemojmo misliti da sve što u sebi nosimo stoji pred našim očima kao na dlanu. Mnogo toga izmiče našoj svijesti. Svaki dan više stotina puta naši bubrezi pročiste krv, a da mi o tom ništa ne znamo. A kao što u nama skrovito rade bubrezi, tako isto skrovito rade svi naši nutarnji organi, kojih je veoma mnogo. Ni jasnog presjeka slojeva svoje duše nismo nikada imali pred sobom. Mnogi sebe mukom odgonetavaju, i teško dolaze do izvora duševnog života.

Ni izvori našeg kršćanskog života nisu vidljivi. Svijest nam ništa o njima ne govori. Da saznamo za njih, bila nam je potrebna Božja objava. I jedino iz objave možemo naučiti temelje našega kršćanskog bitka. Tako nam je potrebno svjetlo izvana da vidimo što je u nama. Baš kao što nam je potrebno sunce izvan zemlje da uzmognemo vidjeti što je na zemlji.

2. Pa što nam Objava veli o našem kršćanskom dnu duše?

Jednom je sv. Pavao prisluškivao glasove naših kršćanskih dubina. Evo što je čuo: »Jer koje god vodi Duh Božji, oni su sinovi Božji. Jer niste primili duha ropstva, opet da se bojite, nego ste primili Duha posinjenja, u kojem vapijemo: Abba, Oče!« (Rim. 8,14—15).

U našim, dakle, dubinama, tamo gdje naše oči ništa ne razabiru, ne stanuje strava. Tamo nema ništa što bi stvaralo paniku. Ništa što bi tjeralo u bijeg. Ništa što bi izazvalo tjeskobu. Ništa što bi bacalo u očaj. Tamo je ljubav podigla svoje šatore. Mekana kao pût djeteta. Ponizna kao šapat. Vjerna kao sin. Ponosna kao nebo prema kojem se diže. Jaka kao ognjeni Duh koji je nadahnjuje. Tama naših dubina skriva kolijevku Božjeg djeteta, kao što je Badnja noć skrivala kolijevku Prvorođenoga. Božje dijete i otvoreno nebo nad njim — eto prizora koji je skriven u nama. Eto misterija od kojega je satkano naše kršćansko biće. I kao što Badnja noć rasvjetljuje sve noći i grije sve dane, tako i misterij Božjeg posinaštva, koje u sebi nosimo, razvjetljuje sve naše noći i sve naše dane. I kao što Badnja noć drži sva stoljeća na okupu tako i Božje posinaštvo u nama drži na okupu sve naše dane i sve naše časove.

A to Božje posinaštvo — kako je mekano!

Svaki čovjek ima barem komadić srca. Kršćanin obiluje srcem, i to djetinjim srcem. Iz tog su se srca vinule k nebu katedrale, to raspjevano kamenje, rodile se nježne pobožnosti

i izlili dirljivi himni. No nada sve, to je djetinje srce davalo ton kršćanskom životu. Svece je sažimalo u jedan jedincati djetinji »Da, Oče!« i njihove noge stavljalo u radostan marš k Ocu. Ono im je ispunjalo dušu vedrinom dana i grudi punilo nadzemaljskim zanosom. Nitko ih se nije plašio. Baš kao što se ni mi ne bojimo nevinog djeteta. Naprotiv, ljudi su im se navraćali do opsjedanja. Bili su to svi oni koji su željeli nešto više srca u svom vlastitom srcu. A kada se je u kojem svecu Božje djetinjstvo javilo u svoj svojoj blagosti i dobroti, onda su to znale osjetiti i nerazumne životinje. Oko sv. Franje Asiskog vuk se je vrzao kao janje, a ptice su i ribe tražile njegovu blizinu.

A to Božje posinaštvo — kako je ponizno!

Kažu da je poniznost istina. Istina o nama, o našoj podređenosti Bogu, o našoj ograničenosti i našoj moralnoj slabosti. No, poniznost se može lijepo shvatiti i kao ljubav. »On (Isus) treba da raste, a ja da se umanjujem« rekao je sv. Ivan svojim učenicima kad su počeli bivati zavidni prvim krasnim Isusovim uspjesima (Iv 3,30). Ne govori li tako svaka ljubav? Zar ona može podnijeti da ljubljeni ugasne i da ga nestane? Ne bi li to značilo i njezin kraj? Ne, ne! Ljubav je jedino zaposlena oko zaboravljanja same sebe i uzdizanja ljubljenoga. Zato život Božjega djeteta jest život djeteta. Da Otac raste — to je život Božjega djeteta. I koliko je duša sebe zakopalo da Oca istaknu! Koliko ih se je poništilo da Otac postane na zemlji veći! Uz poniženje (kenozu) Prvorođenca postoje poniženja (kenoze) bezbrojne njegove braće koja krenuše za njim istim putem. Kao njega, tako je i njih vodila na tom putu ljubav prema Ocu. I nas želi njim voditi. Kad bismo joj pružili ruku!

A to Božje posinaštvo — kako je vjerno!

Ono nije bilo u Abrahamu u savršenom obliku kao danas, jer »Sin još nije bio dan« i jer »Duh još nije bio došao«. Ipak nam je Abraham dao najljepšu sliku vjernosti djeteta koje vodi Otac. Kada je Abraham dobio nalog da žrtvuje svoga sina Izaka, morala je u Abrahamu nastati noć. Izak je bio ne samo njegov jedinac nego također nosilac svih obećanja velike budućnosti. S Izakom je u stvari stajao i padao sam Abraham. Za dva tri dana Abraham će zamahnuti nožem nad Izakom. Ove noći, u kojoj je primio nalog za to, morao ga je zarinuti u svoje vlastito srce. S Izakom je on gubio sve, gubio i samoga

sebe. No, bolje izgubiti sve, pa i sebe, nego Oca. Išao je, stoga, na brdo Moriju s Izakom, drvima, vatrom i nožem spreman da ispuni nalog. Svako Božje dijete nosi nešto od ove Abrahamove vjernosti nebeskom Ocu, jer je za svako Božje dijete napisano da je »potomak Abrahamov« po vjeri.

A to Božje posinaštvo — kako je ponosno!

Već nas naša ljudska narav daruje dostojanstvom kojemu nema ravna pod zvijezdama. Dostojanstvo ljudske osobe, dostojanstvo našeg moralnog djelovanja i dostojanstvo našeg ljudskog rada uopće daleko za sobom ostavlja neosobni svijet životinje i rude. Devedeset i devet ovaca više jedan pastir nisu sto životinja nego 99 životinja + 1 čovjek. Tako je ljudsko dostojanstvo zid preko kojeg životinja ne može preskočiti. Nažalost, čovjek može. Kad to učini, onda kažemo da se je snizio do životinje. Zato mu neprestano dovikujemo neka čuva svoje ljudsko dostojanstvo. Time bismo htjeli u njemu probuditi njegov ljudski ponos, tu svijest o njegovoj veličini i njegovoj nadmoći. Milost Božjeg posinaštva nadodaje našem ljudskom dostojanstvu novo dostojanstvo. Ne bismo se je, dakle, nikada smjeli sjetiti bez posebnog ponosa. Niti je bez ponosa nositi. I ako svaki čovjek ima pravo na ponosno držanje, to pravo ima na poseban način Božje dijete, kojemu je vrhunce ljudskog dostojanstva okrunila nadnaravna svjetlost milosti. A ovo se krunjenje ne da izjednačiti ni s kraljevskim ni sa carskim krunjenjem. Tamo se kruni glava, ovdje duša; tamo se dižu na kraljevsko prijestolje, ovdje se duša diže na Božje prijestolje. S pravom nam je doviknuo Lav Veliki: »Upoznaj, kršćanine, svoje dostojanstvo!« To jest: Budi ponosno Božje dijete, jer tvoga dostojanstva nema nitko od ljudi. Jednom se je kćerka nekog kralja rasrdila na neku svoju vršnjakinju i dobacila joj: »Pripazite malo s kim razgovarate. Vi razgovarate s kćerkom svoga kralja.« — »A vi razgovarate s kćerkom svoga Boga«, glasio je odgovor ponosnog djeteta Božjega.

A to Božje posinaštvo — kako je jako!

Ono ima svoje heroje. Cijeli je martirologij njegov. Njegove su katakombe. Ono je krvlju kvasilo arene i ono je dopuštalo trganje tijela u komade samo da se usčuva Božji dom u duši i u njemu Božje dijete. Nijedna domovina nije bila s tolikim žarom i s tolikim žrtvama branjena koliko to Božje ognjište u dušama. I ako ikoga imamo pravo oviti mitom heroizma, to u prvom redu imamo pravo ovim mitom oviti Božje posinaštvo.

Ono je jako kao smrt, jer nije ništa drugo do Božja ljubav, koja je jača od smrti: »Ljubav se Božja izlila u srcima našim Duhom Svetim koji nam je dan« (Rim 5, 5).

Tako je Božje posinaštvo u nama mekano kao djetinja put, ponizno kao špat, vjerno kao Abraham, ponosno kao nebo, jako kao ognjeni Duh.

Takva mora biti naša ljubav prema Ocu.

3. PRIJATELJI

1. »Sretan onaj koji je našao pravog prijatelja« (Crkv 25,12). »Vjeran se prijatelj ne može ni s čim usporediti. Srebro i zlato je manje skupocjeno od njegove vjernosti« (Posl 19, 4). Mi ga nikada ne tražimo u daljini, negdje u devetom kraljevstvu. Ogledamo se za njim među onima s kojima dnevno dolazimo u dodir. Ta s prijateljem nam je zajednički živjeti život. Kako ćemo ako nismo bliski jedan drugome? Budući nam se čini da Bog živi u drugom svijetu nego što je ovaj naš i u drugom vremenu nego što je ovo naše, i ne pomišljamo na prijateljske veze s njim. Pri tome zaboravljamo da se je Bog potrudio da dođe u dom naše duše i da se u njemu nastani: »Tko mene ljubi, moju će riječ držati. Otac će moj ljubiti njega i k njemu ćemo doći i kod njega ćemo se nastaniti« (Iv 14, 23). Drago nam se je pri tome sjetiti i toga, da presv. Trojstvo udara po milosti svoj stan u našoj duši baš s nakanom da sklopi s nama prijateljstvo. To znači da mi pod svojim krovom uvijek imamo prijatelja. Ne treba se, dakle, penjati na zvijezde, a onda još zakoraknuti dalje da se dođe do Boga. On je već odavna sišao sa zvijezda na zemlju i nastanio se po našim srcima. Zemlja se skupa s njime vrti oko sunca. I naš se život skupa s njime vere i probija naprijed. Rame uz rame idemo s njim kroz život. I ne treba se bojati te njegove blizine. On nije s nama, kad se vozimo u limuzini, zato da nas uhađa. Niti je s nama za stolom kao onaj koji broji naše zalogaje. Niti nas prati po ulicama kao onaj koji nam ide za petama. Nisu nam posve točno rekli da On vidi i zna sve što mi učinimo, da fotografira sve naše životne pokrete. Bog nije ni sveoki Argus ni fotoreporter našega života. On je naš prijatelj. On naša djela ne fotografira, nego ih doživljava. Ne registrira ih, nego ih osjeća u dubinama svoga prijateljskog srca, onako kako ih mi osjećamo ili kako bismo ih morali osjećati. Tako je On vječni suputnik našega srca. Ako pazi na nas, čini to samo zato da može u nas prebaciti svoje prijateljske osjećaje. No, to više nije uhađanje nego hvatanje prilike da nam očituje svoju ljubav. Tako je vrebao na Pavla pred Damaskom i na Augustina u sjevernoj Italiji. Da smo mi više sazivljeni s tim suputnikom svoga srca, ne bi morao na nas tako vrebati. Ali, mi zaboravljamo na nj, vladamo se kao da ga u nama nema, bježimo pred njim kao ono dva učenika na putu u Emaus kad im se Isus htio približiti. Mora nas, stoga, iznenaditi, buditi i zaklinjati, tresti, obarati i mučiti kako bismo opet počeli misliti na nj. Ne, ne! Bog nije naš uhoda, nego naš Rafael i morali bismo već jednom pomišljati što da mu uzvratimo za njegovo suputništvo. Kada se je mladi Tobija morao rastati od Rafaela, koji ga je pratio na putu kroz daleke krajeve i zdrava doveo kući, onda je mislio da će biti najpodesnije da mu ponudi polovicu od svega blaga koje su donijeli s puta (Tob 12). Nas Bog intimno prati sve tamo od krštenja, i to vjernije nego Rafael. A da li i On prima od nas tako velikodušne ponude kao što je Rafael primio od mladoga Tobije? Već mu je odavna trebalo ponuditi prijateljstvo. Već nas je odavna morala osvojiti svijest da smo mi osobni prijatelji Bogu. I ta je svijest morala već probiti u sve naše držanje. Ta je svijest o prijateljstvu s Bogom svecima davala poseban životni prizvuk, držala u posebnoj duhovnoj dražesti. Ima li nešto od tog prizvuka i od tog šarma i u našem životu?

2. Ne moramo pri sklapanju i produbljivanju prijateljstva s Bogom stvarati problem, kako smo nevrijedni i maleni dok je on neizmjernog veličanstva i slave. Filozofi nas upozoravaju da prijateljstvo može biti također između malog i velikog. Takvo je prijateljstvo između oca i djeteta. Otac i sin najbolji su prijatelji. Ako to nisu, nisu pravi otac i pravi sin. Pri tome prijateljski osjećaj u sinu ne razara ono njegovo delikatno i smjerno sinovsko štovanje svoga oca. Naprotiv, ono to štovanje kruni zlatnom krunom ljubavi, vjernosti i potpunog predanja. Fizičko ih je rađanje odvojilo. Po njemu se sin našao izvan oca, čiju krv nosi u svojim žilama. Prijateljstvo će ih cijeloga života držati zajedno. Tako je prijateljstvo otac-sin nadopuna rađanja. Očinstvo se i sinovstvo tek s njim završava. Zato otac ne može biti neprijatelj sinu. Nikad. Pa ni onda, kad mu nitko ne bi htio biti prijateljem. Ni sin ne može biti neprijatelj ocu. Ako pak to postane, onda prestaje biti sin. Dok smo sinovi, moramo uvijek živjeti u ritmu dijete-otac. U sinu mora biti uvijek du-

boko štovanje skupa s velikom prijateljskom ljubavlju prema ocu. Našem je nebeskom Ocu sigurno drago ono naše strahopočitanje kojim pred njega dolazimo. Veseli ga ono naše vojničko stajanje za njegovom svetom voljom. Milo mu je ono naše bacanje u prašinu pred njegovim veličanstvom. Ali, ne zaboravimo da iza krštenja mi više nikada ne idemo pred Boga Aristotela i Platona, nego pred Boga Isusa Krista, koji nam dade »da budemo sinovi Božji«. Ići nam je, stoga, k njemu u prvom redu s djetinjom ljubavlju, a to znači s prijateljskim srcem. I ne samo da nam je k njemu ići s ovom ljubavlju nego nam je i živjeti s njime u njoj. Po ritmu dijete-otac. Kao što žive dva prijatelja. Dakako, moramo ovu svoju djetinju prijateljsku ljubav obući u strahopočitanje, inače bismo povrijedili pietet djeteta koje je osjetljivo na smjerno štovanje roditelja. Moramo je također obući u vojnički oklop, jer još ne živimo u Očevoj kući i za njegovim stolom, nego u borbenim linijama, gdje svaki, i najmanji, odstup od Očeve volje znači poraz. Moramo je konačno osoviti na prašinu, jer je ona njegov veliki dar darovan onome koji nema ništa svoga. No, sve nas to ne smije smetati da pred njim budemo uvijek prijateljski. Da s njim živimo u fluidu prijateljstva.

3. Hodanje u ovom prijateljstvu jest hodanje u vedrom danu dobrote i vječnih dobara, jer je hodanje s beskrajno dobrim i vječnim Bogom. Život, doduše, ostaje i dalje putovanje s tegobama koje umaraju, s protivštinama koje obaraju, sa žegama koje peku i brodolomima koji utapaju. Ali, te tegobe imaju svoje utjehe, te suprotivštine imaju svoje zaštite, te žege znaju za svoje lugove pune sjena i hlada, i ti brodolomi znaju za svoje luke spasenja.

4. Ovo življenje u prijateljstvu s Bogom jest življenje u Bogu. »Naš je život najprije u nama, a onda u našim prijateljima«, rekao je Newman. S duhom je drukčije nego s materijalnim stvarima. Ove ne mogu sebe napustiti i preseliti se u drugoga. Duh može. I duša može napustiti samu sebe i smjestiti se u Boga. »Prijatelji su duhovni blizanci; oni uvijek isto osjećaju; imaju iste sklonosti i prema istom gaje odbojnost«, rekao je netko. Duša, prava Božja prijateljica, jest Božja blizanica. U svemu simpatizira Boga. Ima s njim iste sklonosti i iste odbojnosti. Doduše još ne živi u drugom životu, ali taj život već kuša. »Nema drugog života. Samo je jedan jedincati život«,

znao bi reći veliki prijatelj Božji sv. Martin, kad bi čuo da se govori o drugom životu.

5. »Da li ljubiš Boga?« pitali su jednog mališana. Dobili su odgovor: »Da!« — »A da li iz sveg srca?« — »Ne!« — »Zašto ne?« — »Jer je moje srce malo. Ja ga zato ljubim od sveg srca pa dalje u beskraj!« Doista, život prijateljevanja s Bogom jest život u beskrajnoj ljubavi. Čini mi se, da čovjek više ništa ne treba kad se jednom sretne s beskrajnošću. Ni mi više ništa ne trebamo kad jednom zađemo u prijateljski život s Bogom. Preostaje nam samo ljubiti i živjeti da ljubimo.

U *kolokviju* molimo da nam nikada ne uzmanjka djetinje i prijateljske ljubavi prema Bogu.

VIII RAZMATRANJE

Naš bližnji

1. predvj.: »Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe« (Mk 12, 31).
2. predvj.: Da bismo bližnjemu bili bližnji.

1. ČOVJEKU JE NAJBLIŽI ČOVJEK

1. »Nitko nije tako bliz čovjeku kao čovjek«, veli sv. Augustin. Ni izlaz ni zapad sunca. Ni cvijeće u proljeće ni plodovi u jesen. Ni divlje ni pitome životinje. Ni kuća ni kućni namještaj. Ni tvornice ni tvornički proizvodi. Ni strojevi ni elektronski mozgovi. Sve nam to ne može zamijeniti odsustvo čovjeka. Svemir bi bez njega bio bez sadržaja. Prazan tanjur pred kojim se gladni neugodno osjećamo. Prazna klupa na koju ne bismo imali s kime sjesti. Bio bi Robinzonov otok, s kojeg bismo željeli što prije umaknuti. Soba s namještajem u velikom izlogu na-

ših trgovina, u koju nitko ne useljava. Ono što nas drži na zemlji jest čovjek. Kad njega ne bi bilo, živjeli bismo gore nego što se živi u najljućem progonstvu.

I sve naše veze vode k čovjeku. Sve naše veze vode kroz srce. Čovjek ljubi srcem, čovjek misli srcem, čovjek govori srcem i konačno čovjek gleda i sluša srcem. Ako to ne čini, onda nije čovjek nego fotografski aparat, zvučnik, elektronski mozak ili nešto slično. Svojim pak srcem možemo doći u dodir samo s drugim srcem kao što je naše; samo s čovjekom koji ima srce kao i mi. Ne s nerazumnom životinjom koja nema srce nego samo srčani mišić. Ni s neživim stvarima koje nemaju ni toga mišića. Stoga one nisu nikada s nama plakale, nikada se s nama smijale, nikad nam nisu ništa rekle i nikad nas nisu ljubile.

2. Čovjek je najbliži čovjeku. Tako bi trebalo biti. Ali, mi smo na žalost veoma daleko od ljudi. Posebno smo daleko od njihovih potreba i njihove bijede. Daleko od njihova gladnog želuca i golog tijela. Daleko od njihovih prelomljenih kostiju i čirevima ispunjenih tjelesa. Daleko od njihovih teških sudbina i njihovih duševnih katastrofa. Daleko od njihovih slomljenih srdaca, koja inače mogu držati vezu samo s našim srcima. Hodamo unaokolo kao da nitko ne treba naše pomoći, kao da su ljudi uvijek sami krivi što ih je stiglo zlo i kao da s njima može biti opet sve dobro samo ako oni to hoće i pobrinu se za to. Golubovima po pločnicima naših gradova dijelimo hranu, osobito kada ulice prekrije snijeg, jer sami ne mogu ništa naći. Gladni ljudi nek se brinu sami sebi za hranu. Ne mislimo pri tom da su se za nju brinuli, možda više nego mi za svoju, a da su ipak ostali bez nje. I ne samo da se ne prigibamo ljudima da im pomognemo nego upravo od njih bježimo. Ničega se toliko ne bojimo koliko čovjeka. Proti njemu smo izmislili najubojitija oružja. Čini nam se da nas jedino on može ugroziti. Sve smo svladali i od svega smo se osigurali: od požara i od poplava, od vukova i od medvjeda. Samo još nismo od čovjeka. Toliko nas čovjek ugrožava da smo izgubili prema njemu samilost. Tako mislimo, ali se varamo, i naša je misao ružna neistina. Baš protivno stoji: Izgubili smo ljubav i samilost prema čovjeku u tolikoj mjeri da nas on sada ugrožava. Postao je naš »pakao«.

3. No bilo što bilo, svakako je istina da su ljudi uza svu upućenost čovjeka na čovjeka daleko jedni od drugih te je sam Bog morao uzeti čovjeka u zaštitu pred nama. Stoga nam je

dao zapovijed da ljubimo bližnjega kao same sebe (Lev 18, 8; Mk 12, 31). Tako smo svi postavljeni za odgovorne čuvare svoje subraće. Naša ljubav mora stražiti pred njihovim vratima jednako kao što stoji na straži pred našom vlastitom kućom.

I pri tome ne smijemo praviti razlike. Pitao je netko: »Da li sam ja čuvar svoga subrata? I onoga s kojim nemam nikakva dodira?« Dobio je odgovor: »Da, čuvar si. Stupi s njim u dodir!« Vatra se ne može zaustaviti na par stabala. Ona zahvaća cijelu šumu. I vatra se naše ljubavi mora protezati na sve bližnje, a bližnji su nam svi oni koji su potrebni naše pomoći. »Jer ako ljubite one koji vas ljube, kakvu ćete plaću imati? Ne čini li to i carinici? I ako pozdravljate samo prijatelje svoje, što osobito činite? Ne čine li to i neznabošci? Budite dakle savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski«, govori Isus (Mt 5, 46—48).

I sve moramo *mnogo* ljubiti. Za čovjeka za kojega bi nam bilo rečeno da ćemo s njim dijeliti istu sudbinu, te ćemo, kad on oboli, i mi oboljeti i da ćemo, kad on umre, i mi umrijeti, mi bismo se brinuli što bismo bolje mogli. Na takvu se je brigu mislilo kad nam se je kazalo: ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe (Keiten). Tako se je za bližnjega brinuo sv. Martin, sv. Franjo Asiski, sv. Ante, sv. Filip Neri, sv. Vinko, sv. Petar Klaver, sv. Franjo Regis, sv. Pio X i Damjan Deveuster. Nešto je od te brige bilo i u Newtonovu srcu, koji je znao reći: »Kada vidim u čovječanstvu veliku hrpu nesreće i čednu hrpicu sreće, vrlo bih rado htio jednu krpicu primaknuti ka hrpici sreće pa makar njom samo jednu suzu obrisao.« Mislila je na tu brigu i Marija Gabriela bavarska kada je sinu Luitpoldu, koji ju je pitao što je princ, odgovorila: »Prinčevi su ljudi koji žive zato da drugima pomažu.« No, ne samo prinčevi nego svi mi živimo zato da drugima dobro činimo.

»Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski«, rekao nam je Isus (Mt 5, 46—48). U svemu. I u ljubavi prema bližnjemu. Nad svakim od naših bližnjih svijetli sjaj Očeve ljubavi. Nad svakim od njih bdije posebna Božja providnost. Toliko je puta na njihovu glavu Bog stavio milo ruke da im je već sve vlasti izbrojio. Zna za njihovo lijeganje i za njihovo ustajanje. Ako ih otac i majka ostave, on ih ne ostavlja. Čuva ih od zla i vodi svojim putevima. I čini da nad svima izlazi sunce i pada kiša. A da mu grijeh ne mrsi račune, već bi davno na zemlji uspostavio raj, veoma sličan onom prvom raju. U ovaj bi se njegov rad morali i mi uključiti. Inače, kako bismo mogli biti

savršeni kao što je on savršen? I kako bismo mogli biti njegova djeca, ako ne bismo bili u ovom njegovu poslu: »Ljubimo jedan drugog, jer je ljubav od Boga, i svaki koji ima ljubav, od Boga je rođen«, veli nam sv. Ivan apostol (1 Iv 4, 7).

U ovaj se dobročiniteljski Očev rad uključio Isus. Njegova je parola bila: »Otac moj dosada radi i ja radim« (Iv 5, 17). A znamo što radi njegov Otac. Stoga je i on kao i Očevo sunce obilazio zemljom čineći dobro. Njegov život pripada nama, a ne njemu. Ljubio nas je ne kao samoga sebe nego više od sebe. »Od ove ljubavi nitko veće nema, da tko položi život za svoje prijatelje«, rekao nam je (Iv 15, 13). A on je svoj dao za nas, a ne za se.

Nas je također pozvao na ovaj vrhunac ljubavi prema bližnjemu kad nam je doviknuo: »Ovo je moja zapovijed, da se ljubite među sobom, kao što sam ljubio vas« (Iv 15, 12).

2. ZANIMAJMO SE ZA DRUGE!

1. »U dva mjeseca možete u duše vaših bližnjih unijeti više veselja i radosti time da se za njih zanimate, nego što možete za dvije godine nastojeći da zainteresirate druge za sebe« (Carnegie, Psihol. uspjeha). Mi činimo obratno! Kada razgledavamo fotografiju grupe u kojoj se i mi nalazimo, najprije tražimo sebe i na svom se liku najdulje zadržavamo. I inače, činimo sve i sva da svratimo na se pozornost. Služimo se u tu svrhu i odijelom, i hodom, i naglaskom u govoru. Živimo u samima sebi i za se. Tako zaboravljamo misliti na druge. A kada bližnjega nema u našim mislima, onda ga ne može biti ni u našim srcima.

2. No, kada arhitekt prestane misliti na podizanje zgrada, prestaje biti arhitekt. I kada otac prestane misliti na obitelj, prestaje biti otac. Slično, kada čovjek prestane misliti na čovjeka, prestaje biti čovjek. Tako štetu, koju svojim nezanimanjem za druge njima nanosimo, sami također isplaćujemo. Visina ovog računa najbolje se vidi, ako se ova naša šteta usporedi s onim dobrom koji bismo uživali kad bismo se s ljubavlju zanimali za druge. O tako uspoređenoj evo što valja: »Ljubav živi s tisuću duša, koje ljubi, a sebičnost samo s jednom jedinom, a i ona je sažaljenja vrijedna« (M. v. Ebner-Eschenbach).

3. Još nitko nije postao velik zanimajući se samo za se! To

je razlog također što su se veliki ljudi upravo s brižljivošću zanimali za druge.

Crnac James Amos, sluga Teodora Rooswesta, piše: »Jednog dana upita moja žena predsjednika Rooswelta kako izgleda prepelica, jer je još nikada nije vidjela. Predsjednik joj je opiše. Nekoliko dana kasnije zazvoni kod nas telefon. Moja žena priđe k telefonu. Bio je sam Rooswelt. Zove je, i veli joj, da je pred njegovim prozorom upravo sjela prepelica. Neka je brže pogleda. Takve su sitnice bile za njega veoma značajne« (Carnegie, n. d.).

4. »Bio je to intenzivan interes za probleme drugih ljudi, što je učinilo Dr. Eliota jednim od najuspješnijih rektora koji su ikada upravljali Harvardskim sveučilištem. A evo kako je to radio rektor Eliot: Jednom je došao u rektorov ured mlad student da pozajmi iz studentskog fonda pedeset dolara. Kad je podnio pozajmicu, zahvalio se i htio otići. »Molim, ostanite malo«, reče rektor. I na začuđenje studenta rektor nastavi: »Čujem da kuhate u svojoj sobi i da ondje jedete. Kad sam bio đak, i ja sam živio tako. Jeste li kad priredili odreske od teletine? Evo, ja sam to tako priređivao.« I rekao mu je, kako meso valja izabrati, kako spremiti i kako jesti.« (Carnegie, n. d.)

Često zanimanje upravo za sitnice imade veliko značenje. Kad je Booz došao jednog žetvenog dana na njivu k žeteocima, primijeti ženu kako pabirči za žeteocima. »Tko je ta žena?« upita jednog mladog žeteoca »To je Moapkinja koja dođe s Noemijom i zamoli da pabirači za žeteocima.« (Rut 1,1—4,22). Tako je započelo s običnim zanimanjem, a završilo se sa ženidbom Booza s ovom Moapkom, koja se zvala Ruta i koja postade prababom kralja Davida, od čije je krvi potekao Otkupitelj svijeta.

5. Bilo je onom bogatašu potrebno samo malo oka, samo malo interesa za rane Lazara, onog bogalja pred njegovim pragom, pa bi ga bio sigurno spasio od pasa koji su mu lizali rane i sebe od vječne propasti, u koju je poslije sam upao.

6. Koliko ljudi leži paralizirano dugi niz godina kao ono 38-godišnji bolesnik, jer nema nikoga ko bi se za njih zanimao. Mnogi, stoga, gube i vjeru u Boga, jer su prisiljeni živjeti bez vjere u čovjeka. »I koliko je njih našlo opet vjeru u Boga kad su susreli dobrog čovjeka, možda zadnjeg tjedna u bolnici, koji im je iz srca istjerao gorčinu, koja je sačinjavala najveći dio njihova siromaštva« (Faulhaber).

7. Zanimajmo se za druge! I Isus se je zanimao za nas. I roditelji su se zainmali za nas. I odgojitelji su se zanimali za nas. I mnogi se dobri ljudi još uvijek zanimaju za nas. Isplatimo taj golem dug svojim zanimanjem za druge.

8. »Vidio si svoga brata, Boga si vidio«, kaže Klement Aleksandrijski. Trebalo bi se, stoga, malo pozabaviti s njim. Doista, mi ovdje na zemlji ne možemo ništa dobra Bogu iskazati osim našeg štovanja i naših molitava. Ne možemao ništa učiniti za nj osobno, kao što to možemo za svoje prijatelje. Ne možemo ništa njegovoj osobi dati na dar, ničim mu pomoći, kao što darivamo one koje ljubimo i kao što u nevolji pomažemo one koji su nam dragi. A morali bismo mnogo za nj osobno učiniti, mnogo mu toga dati, jer smo ne samo njegovi veliki prijatelji nego i njegovi veliki dužnici. Bog nam je stoga dao naše bližnje da od nas primaju u njegovo ime ono što bismo inače morali dati njemu. To znači: Vidio si brata, Boga si vidio. To znače i one Isusove riječi: »Zaista vam kažem, što ste god učinili jednom od ove moje najmanje braće, meni ste učinili« (Mt 25, 40).

9. »Nemojte nikada biti veseli, ako niste s ljubavlju sreli svoga bližnjega«, veli sv. Jeronim. Čini se da i ne možemo biti veseli. Izvana nas ništa nije razveselilo, a iznutra u nama, jer smo srce stisnuli pred svojim bližnjima nema ništa za divljenje, nego samo za plakanje. Ljubav kojom su sveci susretali bližnje bila je uz ljubav prema Bogu glavni izvor njihove životne radosti. I ako mi kroz naše dane moramo često na pragu svoje duše dočikati žalost i primati je u goste s tmurnim pozdravom: Dobar dan, tugo! — onda je to zato što tog dana nismo pustili nijednog bližnjega preko toga praga u naše srce. Onda je to zato što smo zaboravili s ljubavlju sresti našeg bližnjeg.

Nijedno djelo ljubavi nije bez značenja jer je ljubav uvijek velika stvar. Ni naše zanimanje za bližnjega nije bez značena jer je djelo ljubavi. Zato u nas unosi sreću, a bližnjemu donosi olakšanje, katkad upravo otkupljenje.

3. POMAŽIMO, NE SUDIMO, PRIZNAVAJMO!

1. O nama kršćanima piše filozof Spinoza, Židov, ovo: »Ja sam se često čudio što se ljudi, koji se napose ispovijedanjem kršćanske religije — naime ispovijedanjem ljubavi, ra-

dosti, mira, umjerenosti i dobrohotnosti prema svima — tako bijesno prepiru među sobom i nepomirljivom mržnjom mrze jedni na druge, tako da bi čovjek ovu mržnju uzeo kao najjače obilježje njihove vjere prije nego vrline koje oni ispovijedaju« (Prema Carnegieu).

Nama kršćanima u međusobnim odnosima nešto manjka. Možda više način općenja s bližnjim nego sama ljubav. Mi bližnje u srcu ne mrzimo. Ali zatajimo kad tu ljubav treba izvana na vidljiv način pokazati. Od takve pak ljubavi naši bližnji imaju vrlo malo. Baš kao i naši ukućani od praznih lonaca i naše dobre volje da im priredimo ručak. »Djeco! ne ljubimo riječju ni jezikom, nego djelom i istinom« (Iv 3, 18).

»Ljubav. Lijepa je to riječ, ali je ljepše djelo«, piše sv. Augustin. Djela za bližnjega se traže kad se kaže da moramo ljubiti svoje bližnje. »Predanje je žrtva samog sebe za druge ljude. Tko ne ide tako daleko, ne ljubi«, veli Lacordaire. Znamo kako su to učinili sveci. Žrtvovali su sav svoj život za druge. Od nas nitko toga ne očekuje. Ali, svak i od nas očekuje naš dio predanja. Kad bi svi ljudi doista pridonijeli svoj dio, problem bijede naših bližnjih bio bi riješen. No svi ljudi neće to nikada učiniti ako mi ne pridonesemo svoj dio.

Sveci su u pomaganju bližnjih išli do skrajnih mogućnosti. Sv. Martin još je kao katekumen otkinuo komad od svog plašta i zaodjenuo njim siromaha prosjaka koji se smrzavao. Sv. papa Pio X nosio je često svoj cjeli ručak siromašnim bolesnicima. Sv. Karlo Boromejski prodao je i krevet da doskoči bijedi bližnjih. Sv. Petar Klaver redovito je upotrebljavao svoj ogrtač da u nj umota siromašne crnce pune čireva i izmučene svakakvim tjelesnim mukama. Ne treba se čuditi da mu je navečer čudom ogrtač širio oko sebe veoma ugodan miris. I mi bismo mu ga parfumirali! No, ni takva izvanredna djela od nas nitko ne očekuje. Ali ipak, zar bismo baš uvijek morali imati standardno odijelo? Alkohol, kozmetika, duhan gutaju svake godine milijarde. Zar nam je doista svaka čaša potrebna, i zar svaka cigareta mora izgorjeti u našim ustima? Baka uvijek nešto nađe za svoju unučad. Nije to uvijek mnogo, ali je od njih uvijek dobro primljeno. Sirota baka može uvijek nešto naći za njih jer ih ljubi. Ako mi ne možemo nikad ništa naći za bližnjega, nego su naše škrinje i naši džepovi za njih više manje uvijek prazni, nije li to zato što ih možda ne ljubimo?

2. Uz ovu tjelesnu pomoć morali bismo našem bližnjem pružati i duhovnu potporu. Na ovu je obavezan i siromah i bogataš. I nju od nas prose i siromasi i bogataši: svi koji imaju dušu. Pogledajmo jedan ili drugi njezin oblik.

»Dne 7. svibnja 1931. bio je New-York svjedokom jednog od najsenzacionalnijih lovova na ljude što pamti taj grad. Nakon traganja od više tjedana pronašla je policija napokon u jednom privatnom stanu takozvanog Crowley-a (Dvocjevku), ubojicu. Kad su ga na kraju sretno uhvatili, izjavio je policijski komesar Mulrooney da je Crowley jedan od najopasnijih zločinaca u povijesti New-Yorka. »Padne li perce«, rekao je komesar »ubit će. Na sve reagira samo revolverom.« — A kako je sam o sebi mislio Crowley? Dok ga je policija obasipala u njegovu skrovištu vatrom, napisao je pismo i uputio ga na Svakoga, koga se tiče. Dok je pisao to pismo, tekla mu je krv iz rana i ostavila na papiru crvenu prugu. U tom je pismu Crowley iznio ovo: »Pod mojim kaputom kuca žalosno, ali prijazno srce; srce koje nikada nikome ne bi moglo učiniti što na žao.« — Nedugo prije tog događaja odvezao se Crowley autom u Long Island. Kad je tamo parkirao negdje svoja kola, pristupi policajac i reče: »Dajte da vidim vašu vozačku legitimaciju.« Ne odgovorivši ni jedne riječi, Crowljey izvadi revolver i usmrti policajca s nekoliko metaka. I to je ibo ubojica koji je kazao: Pod mojim kaputom kuca žalosno, ali prijazno srce; srce koje nikada nikome ne bi moglo učiniti što na žao« (Carnegie, n. dj.).

Dušobriznici bi nam kaznionica znali mnogo pripovijedati o tome kako gotovo svi zatvorenici misle da se nevini nalaze u zatvoru. Misle da imaju opravdanje za svoje djelo i za svoje postupke. I nitko se od njih ne osjeća zlim.

A što to znači?

To znači ovo: Ako tako plemenito misle o sebi oni kojima je teška krivnja sudbeno dokazana i koji su doista veliki zločinci, što istom misle o sebi naši bližnji s kojima dolazimo dnevno u dodir a koje sud smatra časnim i poštenim građanima? Ako je ubojica Crowley mislio da pod njegovim kaputom kuca prijazno srce onda sigurno svi naši bližnji misle da pod njihovim kuca srce barem kakva serafa. Stoga je neumjesno vječno kriviti ljude sad zbog ovog sad zbog onog; vječno na njih bacati osude; vječno im podmetati zle nakane. To zapravo znači izazivati ih i ljutiti; sijati nemir u njihovo srce i ogorčavati ih.

A čemu to? Uostalom, tko nam kaže da je naš bližnji takav kakvim ga mi smatramo. »Ne sudite, da ne budete suđeni« (Lk 6, 37). Pa ako su doista i krivi, zašto ih ne bismo pokušali razumjeti i oprostiti im? I drugi nama moraju mnogo toga oprostiti. K tome, i najgori uličnjak zna i može kritizirati. Razumjeti i oprostiti umije samo dobro srce. Zašto ne bismo barem mi pokazali dobro srce, kad već to nije učinio naš bližnji?

3. Stoga, u kritiziranju budimo suzdržljivi, ali zato u odavanju priznanja širokogrudni.

»Mi opskrbljujemo svoju obitelj, svoju djecu, hranom, ali kako im rijetko dajemo pohvalu koja hrabri i jača duh. Dajemo im mlijeko i krumpir da bismo im pojačali energiju tijela, no i ne pomišljamo na to da im prijaznim riječima odamo svoje priznanje, koje bi im ostalo u pamćenju kao zvuci s harfe« (Carnegie, n. dj.).

»Ako sam zadovoljan s radom svoga bližnjega, on je u pravu da čuje moje priznanje i moju pohvalu«, kazao je Karl Scwab. Ne dati mu je, značilo bi uskratiti mu zasluženu plaću. Sam će mu je Bog dati, ma temeljila se ona samo na čaši vode danoj u njegovo ime.

Ako se u društvu zanemaruje pravedna raspodjela dobara, nastaju svakakva socijalna previranja. Ako u sudovima o bližnjima pretjerujemo, a u odavanju priznanja škrtarimo, kako će između njega i nas biti sklad i ravnovjesje? »Smatrali bismo zločinstvom kad bi netko svoju obitelj ostavio šest dana bez hrane. Ali, ostavljati ljude šest dana ili šest nedjelja ili šest godina bez ikakova priznanja, za kojim gladuju jednako kao i za kruhom to nitko ne smatra zločinstvom« (Carnegie, n. dj.).

Isus je drukčije radio.

Kad su preda nj doveli Natanaela, čovjeka čestita i poštena, pred svima usklikne: »Evo istinitog Izraelca, u kome nema prijevare!« (Iv 1, 47).

Kad ga je žena Kananejka žilavom ustrajnošću molila za ozdravljenje svoje kćeri, od srca pohvali njezinu vjeru: »O ženo! Velika je tvoja vjera« (Mt 15, 28).

»Zaista, kažem vam, ni u Izraelu ne nađoh tolike vjere« (Lk 7, 9), uskliknuo je zadivljen nad stotnikovom vjerom.

Eto, tako je radio Isus. Idi i ti čini tako!

U *kolokviju* molimo da svima činimo dobro kao što je Isus činio.

IX RAZMATRANJE

Kristovo Srce

1. predvj.: »Dođite k meni svi!« (Mt 11, 28).
2. predvj.: Da bismo bili što bliže njegovu Srcu.

1. DOĐITE K MENI SVI!

1. Ako je čovjek po naravi i dobar, povijest njegova proizašla iz njegova srca, nije dobra. U povijesti nemamo nijednog razdoblja u kojem bi vladala čista dobrota. Očit znak da je ljudsko srce uz izvor dobrote ujedno i leglo svakovrsnih zločina. Mi svi imamo ovako povijesno srce. Sposobno za zlo kao i za dobro, a možda za zlo još i sposobnije. Kada je pak druga božanska osoba prišla k ljudskom srcu da ga uzme u osobno jedinstvo, onda ga nije mogla uzeti takovo, kakovo se je ono pokazalo u povijesti i kako se pokazuje svaki dan. Prljavo ljudsko srce okaljalo bi božansku osobu. Stoga u Kristu imamo povijesnu zanimljivost: ljudsko srce bez truna zloće i nesposobno za zlo.

A što to znači?

To čisto i neokaljano Kristovo ljudsko srce nije povijesna zanimljivost koja se razgleda za desetak minuta, a onda se pođe dalje. Ona je sasvim druge naravi.

Kada se je čovjek popeo na Mount Everest, onda smo rekli da je čovjek osvojio najveći vrh na svijetu. Pošto je taj vrh jednoć osvojen, on se više ne može osvojiti. Oni koji do njega dospiju iza one prve ekipe, koja ga je osvojila samo prevaljuju put koji je prva ekipa već prije njih prevalila. Ponavljaju samo ono što se je već jedanput dogodilo. Ako je idealno ljudsko srce vrhunac na koji se čovječanstvo kroz svoje povijesno zbivanje penje — a tko može reći da to nije? — onda je taj vrhunac Isus Krist već osvojio. I naše dnevno penjanje na taj vrhunac ne postizava više ništa novo. Ponavlja, i to blijedo i maglovito, ono što je u Kristu već ostvareno. I sav naš budući duhovni razvoj može samo tepajući potvrditi ono što

je u Kristu već ostvareno. U tom smislu povijesno je zbivanje stalo. Razvitak je roda ljudskoga završen, jer je osvojen vrhunac toga razvoja. Samo se radi još o tome da svi na nj stignemo. Nije li nam s pravom i pod ovim vidikom Isus doviknuo: »Dođite k meni svi ...« (Mt 11,28).

2. Nitko ne živi samo od svog vlastitog srca. Svak uz svoje srce potrebuje još srce kojeg drugog čovjeka. Dijete potrebuje srce očevo i majčino, majka očevo i otac majčino, prijatelj prijateljevo. Ima električnih svijećica koje mogu gorjeti samo u seriji, samo ako jedna stoji u vezi s drugom. Nijedno srce ne može gorjeti samo, odvojeno od ostalih srdaca. Srca žive u serijama, jedna s drugima. Jedne druge podržavaju. Gdje god se jedno srce nađe u potrebi, tjelesnoj ili duševnoj, tamo se odmah javi drugo srce koje toj potrebi doskače ili je ublažuje. Uz kolijevku eno majčina srca, uz bolesnički krevet eno srca sestre bolničarke, uz postradalog čovjeka eno prijateljeva srca. I kako bismo mi provodili svoj život kad ne bi bilo ovih srdaca! Ta su srca radila za nas, mučila se za nas i trpjela za nas. Dakako, najprije su nas ljubila. Ljubila osobno, baš nas, neposredno i djelotvorno.

Tako nas ljubi i presv. Srce Isusovo. U seriju srdaca s kojima i od kojih živimo, moramo svakako uključiti i Kristovo Srce. Ono udovoljuje jednoj našoj velikoj nevolji. Pošto smo počeli živjeti, više ne možemo svoj život prekinuti. Navijek ćemo živjeti. I preko groba. Ulaženjem u opstojnost kao da smo unišli u neko vozilo koje više ne možemo zaustaviti. Ali, bez Srca Isusova svi bismo se bili s ovim vozilom srušili u pakao. Svi bismo bili propali kao što propada dijete bez majčine brige, bolesnik bez bolničke njege, prijatelj bez prijateljeve pomoći ... Svi smo mi grješnici i svima nam je potrebna transfuzija božanskog života iz čistog i neokaljanog Kristova Srca. »Dođite k meni svi!«

3. Hajdemo još malo dalje!

Rekli smo da mi svi moramo u seriju srdaca od kojih živimo uključiti i presv. Srce Isusovo. To znači da je broj srdaca koja žive od Isusova Srca veoma velik, da se penje na milijarde, jer nas ima na milijarde. Broj srdaca koja žive od srca jedne majke na prste se broje. Isto tako srca koja pomaže sestra bolničarka. Još ih je manje koja osvježuje jedan prijatelj svojom prijateljskom ljubavi. Svaka majka žari svu svoju ljubav u vrlo tijesnim dimenzijama: u dvosobnom stanu svoje

obitelji. I sestra bolničarka također: u kojem bolničkom odjeljenju. Prijatelj također: oko prijateljeva stola. Isus ižaruje svoju ljubav po cijelom planetu. Svojim srcem hrani cijeli svijet. Ni jedno ljudsko srce ne može doviknuti: Dođite k meni svi! Kristovo Srce može. I ono zove sve ljude i u svim vremenima. Ono je nadvremensko i natprostorno. Sva vremena i svi prostori moraju se u nj uključiti da dobiju život, da nastave živjeti, jer svi mi moramo u seriju srdaca od kojih živimo uključiti i presv. Srce Isusovo. Tako Kristovo Srce nije samo ostvarena meta povijesnog zbivanja nego također ostvarena punina toga zbivanja, od koje punine svako vrijeme i svaki događaj dobiva svoj dio. Ono puni naše povijesno zbivanje svojim ritmom i svojim životom. Ono je svojim djelovanjem duboko povijesno, zapravo ono najpovjesnije što u našem zbivanju postoji. »Dođite k meni svi!«

3. Danas mnogo govore o krizi pobožnosti prsv. Srcu Isusovu. Neki misle da je ona dotrajala. Mnogi predlažu da se izradi muževnija slika presv. Srca Isusova nego što su naše, da se ova pobožnost bolje svetopisamski utemelji, da se ne prikazuje u nekom trgovačkom obliku itd. No bilo što bilo s krizom ove pobožnosti, jedno je sigurno: Ova pobožnost ne može dotrajati, dok budu trajala ljudska srca, koja ne mogu živjeti bez veze s Kristovim Srcem i dok bude trajalo povijesno zbivanje, koje imade svoju povijesnu vrijednost jedino koliko prima od punine Kristova Srca. Istina je pak, da je na nama da ovu pobožnost što više omuževimo, što bolje utemeljimo i u što čišćem obliku vršimo.

2. LJUBAV JE STRPLJIVA

1. Kad bi nas pitali zašto mi kršćani svoje srce ukapčamo u Kristovo Srce, mi bismo odgovorili: Jer nas to Srce ljubi. Ali, šta ta kratka riječ znači? Sv. Pavao nam je ostavio divan opis ljubavi. Tako je lijep da ga tumači sv. Pisma nazivaju himnom ljubavi. Da li je Pavao imao Krista pred očima dok ga je pisao? Svakako taj himan najbolje pristaje ljubavi Kristova Srca. Evo mu samo prve riječi: »Ljubav je strpljiva . . .« (1 Kor 13,4).

2. Ljubav je Kristova Srca strpljiva, tj. podnosi naše slaboće.

Ništa nam nije teže podnositi od manjaka, bilo da ih doživljavamo na stvarima, bilo da ih doživljavamo na osobama. Domaćica se ne služi dugo loncima koji često procure. I najstrastveniji nogometaš odustat će od igre loptom koja svakih deset minuta izduši. Ako pitamo nesretnike koji su se rastali, zašto su to učinili, navest će nam kao razlog moralne manjke svoga bračnog druga. Malo je šofera koji na autostradi mirno podnesu defekt na motoru ili gumi. Pogani su defektnu djecu nosili u planinu i tamo je izlagali divljoj zvjeradi. Neki primitivci i danas to rade sa svojim starim obnemoglim roditeljima. Pogreške, ruše zadovoljstvo, odnose volju za rad i život. Zato mi od mnogih ljudi bježimo, rješavamo ih se, katkad upravo na grub i neljudski način. I ništa nas pri tome ne može spriječiti, ni teške moralne obaveze kakve vladaju npr. u braku, ni prirodni instinkt, koji su buni proti našem neljudskom postupku npr. prema starim roditeljima. Mi bismo htjeli živjeti s anđelima, s neokaljanim ljubavima, raditi s nepogrešivim strojevima, putovati posve sigurnim sredstvima. Od manjkavih stvari i ljudi, koji imaju svoje slabosti i koje mi zato nazivamo nemogućima, okrećemo leđa. Tako činimo mi, a tako se vladaju i drugi prema nama. Nitko ne oprašta naše propuste, nitko ne ispričava naše ponašanje, nitko ne uvažuje naš teški položaj i našu slabost. Svak od nas traži da sve bude kako treba, da sve znamo, da sve umijemo, da smo točni kao sat, brzi kao strijela i da budemo veseli ili žalosni, već kako drugi žele. A kada klonemo ili zatajimo, nitko nas ne pomiluje, nego sruši na nas orkane svoga bijesa i nemilosrdnim rječnikom izbičuje i ono malo duha i života, što još nosimo u sebi. A mi ne možemo drukčije živjeti nego što živimo. Nismo anđeli, nego ljudi. Ne bezgrešni, nego grešni. Ne sunce, nego petrolejka, koja se lako ugasi. Ne heroji, nego dnevne ljudske egzistencije, koje se, doduše znaju kao val penjati k heroizmu, ali i spuštati k dnu ljudske slabosti. Ništa nam, stoga, na zemlji nije toliko potrebno koliko srce koje nad nama ne gubi živce i koje nas prima onakve kakvi jesmo. Tko ne ljubi naše ljudske slabosti, ne ljubi ni nas. Tko ne može podnijeti našu sutrašnju nevjeru, taj nas i danas slabo podnosi. I tko, kad padnemo, okrene od nas leđa mjesto da nam pruži ruku, taj nam, i dok stojimo na nogama, ne pruža prijateljski ruku.

Zašto ljudi nisu s nama strpljivi?

Jer im se iznevjerimo njihovim očekivanjima, jer im ne znamo dobro poslužiti itd. Očekivali su ručak bez prigovora, a ponudili smo im slabo priređen. Htjeli su se nama poslužiti za ostvarenje svojih ambicija, ali naša im je pomoć zatajila. Sad bi trebalo našu nemoć oprostiti, ali im to ne dopušta nezadovoljena ambicija. I trebalo bi se zadovoljiti s našom manjom kuharskom spremom, ali im to ne dopušta nezadovoljeni želudac. Ljudi su puni potreba i nesavršenosti. I mi ih možemo zadovoljiti samo ukoliko možemo doskočiti njihovim potrebama i ukoliko im možemo pomoći da postanu savršeniji nego što jesu. Naše pogreške i naše slabosti to im najmanje mogu pružiti. Zato nam ih ne opraštaju i zato pred nama gube živce.

Srce Isusovo nije takvo. Ono je beskrajna dobrota i bezdan svih kreposti. Ono ne očekuje od nas da ga nečim obogatimo ili da ga usavršimo. Naprotiv, ono je tu da nas usavrši i da sav životni mutež u sebi pročisti, kao što ocean čisti mutež svih riječnih ušća. Stoga ga naše pogreške i naše slabosti ne iznenađuju, ne idu mu na živce, nego privlače njegovu intenzivniju ljubav prema nama kako bi nam mogao što prije pomoći i kako bi nas mogao što prije očistiti. Isus ne može biti s nama nestrpljiv kad bi to i htio, jer od nas ništa ne treba osim naših pogrešaka da ih oprosti i osomi naše slabosti da nas može usavršiti prema svome Srcu.

Zašto ljudi nisu s nama strpljivi?

Ljudi nemaju vremena. Svaki im je čas dragocjen. Žale za svakim bez koristi izgubljenim. I uvijek se nekamo žure. Ne vole stajati na mjestu, a još manje vraćati se natrag. Naše pak pogreške i naše slabosti ometaju njihov napredak, zaustavljajući njihov hod, a katkad ih prisiljavaju da se vrate natrag i neobavljenog posla. Naše im slabosti ometaju tempo života. Sputavaju njihov razvitak. Čine da s nama gube vrijeme. Kad bi bez nas živjeli, čini im se da bi lakše živjeli, bolje u životu napredovali i imali više vremena za izvoïenje svojih planova.

Kristovu se Srcu nikud ne žuri. Od prvoga časa svog opstanka ono posjeduje puninu milosti i svih duhovnih dobara. Isus u svom dnevnom životu nije duhovno rastao, nije sazrijevao. Samo se je na vani njegova milost i mudrost sve više i više

očitavala. Nema u njemu napete groznice ni za sticanjem zlata ni mudrosti ni diplome ni slave. On živi ne da stiče, nego da razdaje. Prije nego što se je njegovo Srce rastvorilo svijetu, Otac ga je ispunio svojim životom, opremio svojom vlašću, preplavio svojom milošću. Velika je razlika između našega srca i Kristova Srca. Naše se rađa prazno. Kristovo se rodilo puno. Zato nama nikad dosta vremena, jer nikad da ispunimo svoje srce. Uvijek nam nešto manjka. Krist ima vremena na pretek, jer je njegovo Srce od početka puno i jer mu ništa ne manjka. Stoga naše slabosti ne remete ritam njegova života. Ne prekidaju mu životni dah. Ne ugrožavaju ga. Ne koče ga. Naše su pogreške i naši su padovi za nj samo časovi kada nam od svoje punine može dati. Postaje na kojima nas snabdijeva novom okrepom. Ljudi očekuju da ih nadopunimo, a mi to ne možemo uvijek jednako dobro i jednako savršeno pa se ljute na nas. Krist pak čeka da on nas ispuni, a on to i može, pa se ne ljuti na nas, nego se veseli kad mu dođemo prazna srca, koje su naše pogreške i naše slabosti prilično ispraznile, katkad i do dna.

Ljudi se ljute na nas. Okreću nam leđa. Prekidaju s nama i napuštaju nas. Traže druge bolje od nas. Kristovu Srcu nije nitko bolji od nas. Svi smo mu najbolji, jer smo svi njegovi. Njegova ljubav sve nas treba, jer nas je sve svojom ljubavlju otkupio. Njegovo je Srce nemirno dok se sva naša srca ne smire na njegovu. Mi smo stvoreni za Boga. Zato smo nemirni dok se ne smirimo u njemu. Isus je stvoren za nas. Zato je nemiran, dok njegova ljubav ne prdre u naše srce i dok se ne smiri u nama. Stoga mu nitko nije nevažan. Nikome ne okreće leđa. Nikoga ne napušta. Najmanje onoga čija slabost teško može nositi njegovu ljubav. Ovome je blizu svim svojim Srcem. Za ovakve je njegova ljubav neiscrpivo strpljiva.

3.KOLIKO SMO MI NJEGOVI!

1. Svi mi na se mislimo i za sebe živimo. Samo Kristovo Srce ne misli na se. Njegova smo sudbina mi. Kao što je bio raspet između neba i zemlje tako je cijeli život živio između Oca i nas. Da nas otkupi i da nam dadne život, nije bilo ničega što bi on u svom životu morao usput obaviti. On se je za to rodio. To je pripadalo na njegovu bit, kao ono bez čega se ne može živjeti i bez čega nema uopće smisla započinjati živjeti.

On sebe ne može zamisliti bez nas.. On nas na neki način sve nosi u sebi kao što nosi svoju vlastitu krv. Njegova krv i mi! Znamo da je bila za nas prolivena. Rekao je netko: Čovjek može dati svoju krv za istinu samo onda kada istina postane njegova krv. Ne vrijedi li to i za otkupljenje? Nije li Krist mogao dati svoju krv za nas samo zato jer smo mi bili njegova krv od početka njegova zemaljskog života. Njegova krv i mi! Svaki se dan njom pričešćujemo, u njoj kupamo, u njoj i od nje živimo. Ona ne može kolati Kristovim tijelom bez naše sakramentalne i mistične prisutnosti u njoj. Krist se ne može zamisliti bez nas kao što se ne može zamisliti bez svoje vlastite krvi.

Sam nam je rekao da mi ne možemo živjeti bez njega kao što loze ne mogu živjeti bez trsa. Da li mi te riječi shvaćamo dovoljno? Sigurno, ukoliko se tiču nas. Ali, one govore nešto i o Isusu. Kažu da ni on ne može živjeti bez nas kao što trs ne može živjeti bez loza. Čokot bez loza — to je Krist bez nas po njegovoj vlastitoj usporedbi. On je Glava mističnog Tijela od svoga rođenja. Bez nas, svojih udova, bez davanja svoga života nama, bez ubrizgavanja svoje ljubavi u nas, bez velikog dijela otkupljenja ostao bi nakaza: glava bez tijela. U njemu je živjeti i živjeti za nas, stvarno isto. Stoga živjeti za nas u njemu je životni nagon. Ono što životni sok najdublje u sebi nosi. Njegov životni put nije se slučajno sastao s našim. On je prvim svojim životnim dahom započeo hodati našim putem. On svojim životom ne ostvaruje sebe, nego nas, ili bolje: sebe u nama. U neizrecive dimenzije njegova duha slila se već u prvom času njegove opstojnosti »punina milosti« (Iv 1,14). Te se dimenzije za njegova života više neće razrašćivati. Ni punina milosti više neće rasti, kao što ni oceani ne rastu. On u srčici svoga duha neće bubriti. Rast će samo tijelom i rubovima duše. Ipak ne smijemo misliti da je on na zemlji živio samo tijelom i periferijom duše. Naprotiv, srčika njegova duha jest ono prvotno što je u njemu živjelo. Kako? On je njome duboko zašao u naš planet, sišao do korijenja naših ljudskih opstojnosti i sve ih ukorijenio u se, u svoju srčiku. I u tom se je sastojao njegov život na zemlji. To je smisao njegovih 33 godina boravka među nama. Nije rastao sam, ali je dao život i rast nama. »I od punoće njegove svi mi primismo« (Iv 1,16). Živjeti — za nje je značilo živjeti za nas.

2. I pod ovim vidom, na ovom temeljeno i ovakvom stvarnošću osvijetljeno treba gledati sve prispodobe koje nam je on sam o svojoj vezi s nama kazao.

On je naš *brat* (Mk 3,34; Mt 25,40). Ne brat čovjek, neko apstraktno biće koje se tek duhom nazire i iz daljine doživljava. Niti brat na temelju demokracije i jednakosti. Nego brat s kojim se zajedno sjedi oko Očeva stola. Brat koji nas je uzeo u se i skupa sa sobom smjestio u Očev dom, u kojem sam živi.

On je naša *istina, put i život* (Iv 14,6). Ne *istina* koja se zna, nego istina koja se nosi u sebi. Ona istina na kojoj je naše svrhunaravno biće utemeljeno. Istina na kojoj počiva naša svrhunaravna opstojnost. Istina po kojoj nismo pričin, nego božanska stvarnost. On je naš *put*. Ne kojim se juri i nekamo dolazi. Ne onaj koji nas nekud vodi, daleko od nas. On je naš put koji treba u nama preći. Proces koji treba u nama započeti i u nama završiti proživljavajući i ostvarujući jednu tajnu njegova života za drugom, sve od poniženja utjelovljenja do slavnog uskrsnuća. On je na *život*. Ne tako kao što je starom ribaru život more, niti tako kao što je seljaku život zemlja, nego tako kao što je listu život korijen, kao što je lozi životni sok, kao što je tijelu krv. On je naš životni sok, krv naše duše, glavna naša životna žila. Krist u nama jest naš život. Ne Krist osoba, ne Krist čovjek, nego Krist milosni izvor i počelo svog svrhunaravnog života.

On je naš *pastir* (Iv 10,11) Ne onaj koji živi od ovaca ili onaj koji, kad se dokopa bolje nadnice, ostavlja pastirsku palicu. Ne pastir nadničar i ne pastir gazda torova, ili kako drukčije. Sve su to pastiri po zvanju. Isus je naš pastir po rođenju. Svi smo mi već od njegova rođenja u njegovu Srcu. I naša je paša on: svjetlo njegova razuma i ljubav njegova Srca. Nosi nas ne samo na ramenima nego u srcu. Kad smo gladni, mi, onda je gladan i on; kad smo žedni mi, onda je žedan i on; kad smo u tamnici mi, onda je u tamnici i on; kad smo bolesni mi, onda je bolestan i on (Mt 23,35–36).

On je naš *prijatelj* (Iv 15,14). Ne zajedničar u jednoj četvrtini našega života, nego 100 posto zajedničar. Amicus vivit amicum — prijatelj živi prijatelja. Ovo se u našem prijateljstvu s njim doslovno ispunja.

Eto, toliko smo njegovi!

U *kolokviju* molimo da budemo posve njegovi.

SADRŽAJ

Predgovor

I DA LI NAPREDUJEMO DOVOLJNO BRZO? . . 5
1. Tehnički napredak i naš duhovni napredak . 5
2. Jakost milosti 7
3. Sveci i mi 11

II LJUBIMO! 14
1. Gledajmo i ljubimo 14
2. Štujmo i ljubimo 17
3. Radimo i ljubimo 20

III NAŠE GLEDANJE NA GRIJEH 23
1. Grijeh je veći i jači od nas 23
2. Grijeh doveden do kraja 26
3. Grijeh u ogledalu 29

IV SMRT 32
1. Žuti znak i stambeni otkaz 32
2. Predsmrtna psihoza 35
3. Privlačivost kršćanske smrti 38

V NAŠA VJERA 42
1. Oko, srce i uho vjere 42
2. Dialog s Ocem 45
3. Tišina! Snima se! 48

VI NAŠA NADA 51
1. Položeni u nadu 51
2. Vjerni Vjernome 54
3. Bog ima u nas povjerenje 58

VII NAŠA LJUBAV 61
1. Cvjetovi na suncu 61
2. Otac i dijete 62
3. Prijatelji 66

VIII NAŠI BLIŽNJI 69
1. Čovjeku je najbliži čovjek 69
2. Zanimajmo se za druge! 72
3. Pomažemo, ne sudimo, priznavajmo! 74

IX KRISTOVO SRCE 78
1. Dođite k meni svi! 78
2. Ljubav je strpljiva 80
3. Koliko smo njegovi! 83